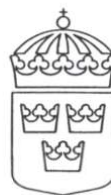

Riksdagens protokoll

1992/93:102

Torsdagen den 29 april

Kl. 12.00 – 17.54

Protokoll
1992/93:102

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 23 april.

*Särskild debatt om
kriget i Bosnien*

2 § Särskild debatt om kriget i Bosnien

Anf. 1 ANDRE VICE TALMANNEN:

Föredragningslistan i övrigt inleds med en särskilt anordnad debatt om kriget i Bosnien. Jag föreslår att för denna debatt skall följande regler gälla.

I debatten deltar en företrädare för varje parti. Utrikesministern, som därvid representerar Moderaterna, har rätt till tre inlägg om 12, 6 resp. 3 minuter. Övriga deltagare har rätt till vardera tre inlägg om 8 minuter och två gånger 3 minuter.

Kammaren biföll de föreslagna debattreglerna.

Anf. 2 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Än en gång rasar ett öppet krig i Europa: hundratusentals döda, miljoner på flykt, ofattbara illdåd mot civila. Än en gång påminns vi om det paradoxala. Det Europa där den västerländska kulturen, humanismen och demokratin föddes fortsätter ju att ge världen de mest fasansfulla exemplen på mänsklig grymhet och inhumanitet – utrotning av andra folk, tortyr och terrorkrig mot civila.

Sakta men säkert växer nu opinionen i omvärlden; detta får inte försätta.

De historiska parallellerna ligger nära. På 30-talet började en diktator i Europa utrota ett helt folk. Då var det inte muslimer utan judar som var utsatta för etnisk rensning. Omvärlden orkade inte engagera sig. Ungefär samtidigt överföll en annan diktator i Europa en självständig nation, medlem av Nationernas förbund. Då var det inte Bosnien utan Abessinien vars existens skulle upphöra. Omvärlden orkade inte engagera sig.

Min förhoppning är att denna riksdagsdebatt skall sända en mycket klar signal till de ansvariga för det som nu sker i Bosnien: Det svenska folket accepterar inte att Bosnien – en suverän stat, medlem av FN och Europeiska säkerhetskonferensen – utplånas. Det svenska folket accepterar inte att de

bosniska muslimerna utrotas eller fördrivs från sina hemtrakter i etniska rensningsaktioner.

Vi tar inte ställning till vilken part som har haft mest rätt eller fel i det förflutna och inte heller till hur framtiden för det som en gång var Jugoslavien skall formas. Men det är regimen i Belgrad, med sin blandning av gammelmunkommunister och nationalisterna, som nu bär det största ansvaret för det krig som pågår mot den bosniska civilbefolkningen. Utan den regimen mas-siva stöd skulle inte de bosniska serberna kunna fullfölja sitt utrotningskrig. Men det finns också anledning att se mycket kritiskt på de kroater som med uppenbart stöd i Zagreb hänsynslöst tar för sig av det som de anser vara kroatiskt territorium i Bosnien.

Alla konflikter har historiska förklaringar. Motsättningarna på Balkan kan spåras till medeltiden. Årtionden av kommunistisk diktatur under Tito är en huvudförklaring till dagens situation.

Men historien får heller aldrig bli en ursäkt för brott mot mänskliga rättigheter.

I den nya värld som vi lever i, måste det finnas en beredskap för att med alla tillgängliga medel hindra extremister av den typ som nu leder det forna Jugoslavien mot katastrofen.

Man kan ställa frågan: Vad angår det som händer i Jugoslavien oss?

Den kan besvaras på många olika sätt. Medkänsla med dem som nu lider är ett svar. Men ett annat är att påminna om vårt egenintresse. Det som hände judarna, det som hände i Abessinien, det som hände i Afghanistan och det som nu händer i Bosnien kan hända också andra länder och folk. Det kan hända de baltiska staterna, t.ex. om Slobodan Milosevics andliga bröder i Moskva skulle återkomma till makten. Det kan någon gång hända också Sverige och svenskarna. Det kan hända, om vi inte etablerar en världsordning där övergrepp mot folkrätt och mänskliga rättigheter stoppas och bestraffas.

Sverige har redan gjort mycket för fred och humanitet i Jugoslavien. Räddningsverkets personal gör heroiska insatser. Svensk FN-personal finns på plats. Vi har tagit emot tiotusentals flyktingar. Vi har utnyttjat vårt ordförandeskap i ESK till att agera för fred. Corellinitiativet för att ställa krigsförbrytare inför rätta är utomordentligt viktigt. Vi har sagt ifrån inför FN:s säkerhetsråd att Sverige är berett att medverka i en ännu större FN-insats.

Men vi måste göra ännu mer. Vi skall kräva av FN, USA, Ryssland och EG att de alla gör ännu mer. Vi skall vara beredda att ta vårt ansvar för det som måste göras. Det gäller ansträngningarna att skapa fred och ansvaret för den desperata flyktingsituationen.

Vad kan då göras? Jag tror att vi måste gå vidare längs de två huvudspår som redan prövats.

Det skulle vara bra med en kraftig utvidgning av FN:s närvaro i området. Man skulle kunna upprätta skyddszoner som gradvis utvidgas. Hotade städer och byar skulle kunna erbjudas övervakning av stora FN-enheter. FN, eller stater som arbetar i enlighet med ett FN-mandat, skulle kunna utvidga sin sanktionsövervakning ytterligare.

Men jag tror också att det är viktigt att FN nu klargör att om andra insatser inte mycket snart hjälper, så kan militärt våld komma att användas, i enlighet

med FN-stadgans regler, för att skydda civilbefolkningen mot fortsatt dödande och för att värna Bosnien-Hercegovinas rätt att existera som stat. Ett sådant besked skulle också öka trovärdigheten i de FN-sanktioner som nu vidtas.

Jag är medveten om de stora risker och svårigheter som en militär intervention i FN:s namn rymmer, om den tvingas fram. Men riskerna och svårigheterna med att utesluta det alternativet kan på längre sikt mycket väl vara större.

Det andra huvudspåret är förnyade insatser för en fredsuppgörelse och försoning. Londonkonferensen blev ett misslyckande, men kanske är det nu dags för ett nytt initiativ som syftar till att inleda en process mot dialog, växande förståelse och ökat förtroende. En positiv faktor i detta krig är att det på ömse håll i konflikten inte bara finns extremister och fanatiker utan också intelligenta och modiga fredsanhängare. De krafterna måste på olika sätt stärkas. Som komplement till regeringskonferenser måste människor från de olika sidorna mötas till en konstruktiv dialog. När en överenskommelse om fred väl träffats måste omvärlden vara redo att ställa upp med ett massivt ekonomiskt hjälpprogram till återuppbyggnaden.

Även om ämnet för denna debatt är just Bosnien är det viktigt att påminna om att situationen där hänger nära samman med de övriga konflikthärdarna i det forna Jugoslavien. Omvärldens insatser måste också syfta till lösningar på de andra minoritets- och gränsdragningskonflikterna i t.ex. Kosovo och Makedonien, men också på de problem som rör de serbiska minoriteterna i olika områden.

Herr talman! De insatser som jag nu talat om blir dyra. Men fortsatt krig blir ännu dyrare. De insatser som jag förordat kan komma att binda militära och andra resurser för många år framåt. Men alternativet, det vi nu ser förverkligas varje dag, är outhärdligt.

Herr talman! Vi brukar tala om internationell solidaritet och utrikespolitisk med europeisk identitet. Det är dags att omsätta de begreppen i ännu mer handling. Extremism och fascism får inte triumfera. Tragedin på Balkan får inte fullbordas.

(Applåder)

Anf. 3 PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Tack för initiativet till denna debatt, Lars Leijonborg!

Nu fogas namnet Srebrenica till de många andra namnen i historiens skräckkabinett: Guernica, Treblinka, gettot i Warszawa, Katyn, Gulag, Sharpeville, My Lai, Sabra och Chatila.

Vad blev det av den nya världsordningen, det nya Europa?

Kraven på handling, på militära ingrepp, växer också från grupper som alltid ansett sig vara pacifister. Neutralitet och passivitet blir omöjliga attityder inför massvåldtäkter och lemlästade barn.

Ofta får vi politiker frågan om vi vill ha makt. Men man känner sig maktlös, också när man sitter i regeringsställning, inför sådana hemskheter som vi nu upplever. Jag skulle gärna ha sett att vi, hela vårt land, hade kunnat spela en ännu mer aktiv roll, inom ESK men också som medlem i EG och i FN:s säkerhetsråd.

Prot. 1992/93:102
29 april 1993

*Särskild debatt om
kriget i Bosnien*

Vad skall vi då göra? Omvärldens roll har hittills varit helt otillräcklig, och ibland rent av skadlig till en början. De insiktsfulla varnar oss nu för att oöverlagda åtgärder kan utlösa ännu större fasor.

"Historien har skapat förutsättningarna för ett tredje Balkankrig med oöverskådliga konsekvenser." Detta fick jag höra från mina slovenska vänner under ett besök i Ljubljana i påsk. "Utan historisk kännedom kan man inte förstå och förklara den serbiska nationalismen och vad som nu pågår." Man sade också att det är viktigt att inse att Milosevic har ett folkligt stöd för sin politik. Serberna är nu i fara igen – det är hans budskap, och det går hem.

Det gäller också den 600 000 man starka serbiska minoriteten i Kroatien, som är ett resultat av historien. De flyttades dit av olika habsburgska kejsare under 1600-talet för att möta ett muslimskt hot från söder. 300 år senare skulle den kroatiska ledningen visa sig oförmögen att hantera serbernas oro inför Kroatiens självständighetsförklaring. Man trodde att president Tudjman's regering skulle innebära en återgång till Ustasjafascismen.

Den brittiske BBC-journalisten och Balkanexperten Misha Glenny klandrar i sin lysande bok Jugoslaviens fall Tyskland och andra för att med ett tidigt erkännande ha begått kardinalfelet att ignorera just den avgörande frågan om den serbiska minoriteten i Kroatien och för att icke ha insett de ofrånkomliga följdverkningarna för Bosnien och Makedonien. EG skulle i stället ha följt sina egna expertråd i den s.k. Badinterrapporten, där man kom till slutsatsen att endast Slovenien och Makedonien borde ha erkänts, därför att de var de enda som kunde ge garantier för att de skulle respektera sina minoriteter och gällande gränser.

Jag måste tyvärr säga att den svenska regeringen inte förde någon hedervärd politik i detta sammanhang – man traskade patrullo efter Tyskland. I Bonn hade man åtminstone en politik som man var övertygad om var riktig. I Stockholm formulerades aldrig någon egen linje.

Självfallet har det inte varit lätt för något land att agera på ett adekvat sätt inför den målmedvetna och hänsynslösa serbiska maktpolitiken. Belgrad-regimen har också medvetet utnyttjat fredsförhandlingarna till att legitimera sig själv och sina marionetter och till att vinna tid och fördelar. Avsikten har aldrig varit att göra upp i godo.

Hur skall vi då besvara t.ex. den bosniske presidenten Izetbegovics bjudande uppmaning? Den lyder: Försvara oss eller ge oss vapen att försvara oss själva!

Krig löser inga krig i konflikter som bygger på sekellånga motsättningar. Serberna har genom åren utsatts för en systematisk nationalistisk propaganda. Vi får komma ihåg att en fjärdedel av alla serber bor utanför staten Serbien. Tillräckligt många för att gagna Milosevics syften tror att deras nation är i fara. Den jugoslaviska armén JNA, som var den fjärde eller femte största i Europa, har också under hela efterkrigstiden närts av trossatsen att jugoslavism var den enda lösningen på hotande etniska konflikter. Den operativa chefen för armén fick hela sin familj dödad av Ustasja under andra världskriget.

Något som skulle uppfattas som ett militärt angrepp på Serbien skulle sannolikt leda till ett långvarigt serbiskt "patriotiskt" försvarskrig mot angri-

parna, med ofattbara offer. Det är därför tvekan är så stor i USA och i de andra staterna, som annars har resurser för militära åtgärder.

Krönikören Rosenthal i New York Times skriver: Bomba-serber-folket förtjänar namnet hökar. De är tuffa bara i luften. De flyger i väg vid tanken på att vinna ett krig, och så behövs det marktrupper. Vad skall man göra med ett utbombat Serbien utan någon politisk lösning?

Alla har gjort för litet för sent när det gäller Jugoslavien. Det gäller inte minst att ha haft och hållit kontakterna med freds rörelsen och de demokratiska krafterna där. Vi som under åren har haft sådana kontakter har lärt oss att alla serber inte är aggressiva cetniks och att alla kroater inte är potentiella Ustasjafascister. Vi har lärt oss att fredstanken är stark och utbredd i alla republikerna, att principen om nationellt oberoende måste baseras på medborgarskap, inte etnisk tillhörighet, och att serber, kroater och muslimer kan leva i harmoni, som i den lilla staden Tuzla. Men vi har gjort alldeles för litet.

Det är från våra vänner som det nu kommer konkreta förslag till politiska och militära insatser. De slovenska socialdemokraterna och regeringen förordar t.ex. upprättandet av ett antal skyddade zoner i Bosnien, i avvaktan på en hållbar fredsuppgörelse. Skyddszonerna skulle genom en massiv FN-närvaro i Bosnien stå under världsorganisationens militära beskydd. Förslaget liknar den skyddszon som upprättades i norra Irak till skydd för den kurdiska befolkningen. Mellan zonerna skulle skyddade korridorer löpa, och över dem skulle luftrummet effektivt hållas rent. Denna tanke fann president Izetbegovic under sitt Stockholmsbesök vara idealisk. Han bad oss att hjälpa till att föra ut den internationellt.

Bosnien har som medlem av FN rätt att få hjälp mot den kroatisk-serbiska aggressionen. Skyddszonerna i Bosnien är en rent humanitär insats, utan aggressiva avsikter eller provocerande karaktär.

Det är också viktigt att motarbeta den propaganda som befolkningen utsätts för. Därför föreslår en ledare i Kroatien, Branco Horvath, att Unesco ges i uppdrag att upprätta en oberoende radio- och TV-station. Kan vi hoppas på ett svenskt initiativ i denna fråga?

Anf. 4 PÅR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det första vi känner inför den händelseutveckling som vi kan iaktta i det forna Jugoslavien, och i synnerhet i Bosnien, är fasa. Det är de mänskliga aspekterna på skeendet som är det centrala, det omätliga lidande som oskyldiga människor utsätts för, den ofattbara grymhet som människor kan göra sig skyldiga till. Det är lidanden som drabbar folk oavsett nationalitet och religion. Det är grymheter som utförs av människor av olika nationalitet och religion i det forna Jugoslavien.

Vi står vid sidan av. Vi känner handlingsförlamningen. Vi känner vår oförmåga att stoppa lidandet, att få slut på grymheterna.

Det som sker i Bosnien är till stora delar att beskriva som ett systematiskt folk mord. Det är helt klart att det är serberna som har det tyngsta ansvaret. Det är serberna som har de stora militära resurserna och som på ett medvetet sätt försöker ändra den etniska o politiska verkligheten genom massdödande, genom massvåldtäkter och genom att driva människor från deras hem, med den eufemistiska beskrivningen "etnisk rensning".

Det som vi i omvärlden har försökt göra, bl.a. att lägga ett vapenembargo, hjälper inte, eftersom serberna till sitt förfogande i stort sett har hela den gamla jugoslaviska arméns arsenaler. Effekten är bara att det folk som mest är utsatt för det här folkmordet, nämligen bosnierna, har blivit ännu mera värnlöst. Detta är naturligtvis bakgrunden till den uppmaning som president Izetbegovic gav oss, när han sade att vi antingen måste försvara dem eller ge dem vapen så att de kan försvara sig själva.

Vi blir i någon mening medskyldiga till det folkmord som sker genom att vi inte kan förhindra det. Samtidigt är det viktigt att slå fast att grymheter förekommer på alla håll, som jag tidigare nämnde. Varhelst någon part är den starkaste utnyttjas styrkan mot motståndarna. Även bosnier ägnar sig åt etnisk rensning, t.ex. riktad mot kroater. Men skeendet i Bosnien handlar inte bara om den mänskliga humanitära aspekten utan också om Europa.

För ett par årtionden sedan slöts det avtal som man tänkte sig skulle bli det stora fredsavtalet efter andra världskriget, genom Helsingforsöverenskommelsen. Då slogs det bl.a. fast att gränser inte får förändras med våld. På den tanken har vi byggt visionen om en fungerande alleuropeisk fredsordning, där våld är bannlyst som medel för att ändra politiska realiteter och där förändringar av nationsgränser måste åstadkommas genom fredliga förhandlingar.

Det som nu håller på att hända i det forna Jugoslavien är att våldet åter börjar användas som medel för att skapa politiska realiteter i Europa. Den militärt starkaste parten, serberna, håller på att lyckas med att vinna de territoriella mål som man har ställt upp. Om slutresultatet blir att det med militära medel går att göra bestående territoriella vinster och skaffa sig bestående politiska och territoriella fördelar är det slut med den vision som skapades i Helsingfors. Då är vi inte längre på väg mot en fungerande alleuropeisk fredsordning. Då har det demonstrerats att militära medel fortfarande är ett sätt att bedriva politik i Europa. Det är därför som det är så viktigt för hela Europas framtid att vi får ett slut på dödandet och att vi får en lösning som innebär att inga territoriella vinster görs.

De förändringar som skulle behöva göras i Jugoslavien måste åstadkommas vid förhandlingsbordet, genom fredliga förhandlingar. Det är en nödvändighet för världssamfundet och för Europa att gripa in med en så stor kraft att man för det första får slut på dödandet, för det andra får en sådan situation att förhandlingar kan börja föras och för det tredje kan lägga grunden för ett långsiktigt fredsarbete. Det skulle därmed bli möjligt för människor att leva sida vid sida i fred med varandra – att samarbeta med varandra – i Jugoslavien och i Balkan över huvud taget.

Självfallet måste vi först och främst försöka åstadkomma detta med fredliga medel. Men situationen är nu sådan att vi måste inse att militära medel kan bli nödvändiga för att man skall få slut på kriget och få stopp på dödandet. Vi måste ha beredskapen att ställa upp med detta. Men då måste inriktningen samtidigt vara att användningen av militärt våld skall begränsas så mycket som över huvud taget är möjligt. Det är riktigt, som också tidigare har sagts, att en lösning i det forna Jugoslavien inte kan åstadkommas med våld och militära medel, inte heller från omvärldens sida. Det är det långsiktiga arbetet på att föra folk närmare varandra och skapa nya samarbetsmöns-

ter och sociala mönster mellan människorna som avgör om man kan få en långsiktig lösning i Jugoslavien.

Det har sagts tidigare att det kommer att krävas stora insatser av oss, kanske militära men framför allt ekonomiska och sociala insatser. Vi får inte väja för detta. Det är stora humanitära värden som står på spel men faktiskt också Europas framtid.

Anf. 5 MARGARETA VIKLUND (kds):

Herr talman! Jag vill också säga att det var ett fint initiativ av Lars Leijonborg att initiera den här debatten.

Kroaterna i Bosnien utgör i dag ca 18 % av befolkningen och förfogar över ungefär lika mycket land, dvs. 18 %. Muslimerna representerar ca 40 % av befolkningen men disponerar endast knappt 15 % av territoriet. Serberna däremot utgör 32 % av befolkningen men har erövrat så mycket mark att de har tillskansat sig över två tredjedelar av landytan. Det finns således en stor orättvisa mellan muslimer och serber i förhållandet land kontra antalet invånare.

De bosniska serbernas andel av Bosnien som jag nyss nämnt är kanske i dag t.o.m. tagen i underkant, med tanke på det erövringskrig som de alltjämt fortsätter att föra. Som ytterligare en kontrast måste man nämna att den gentemot serberna mycket generösa Vance–Owen-planen ger dem rätt till nästan hälften av Bosniens territorium. Trots denna fördelning har serberna lagt under sig ännu större territorium, och man fortsätter erövringen också i dag.

Under förevändning att bosniska serber i dagens läge inte förfogar över territoriella korridorer som länkar dem till Serbien har de som ensam part hittills vägrat att skriva under Vance–Owen-planen, detta trots att Lord Owen erbjudit någon form av FN-garanterade korridorer mellan landområdena. Den serbiska statsledningen har visserligen utan större framgång gjort lama försök att övertyga de bosniska serberna att godta planen. Inom parentes kan man undra varför de bosniska serberna plötsligt inte gör som Serbien vill, vilket de alltid har gjort tidigare. Det finns skäl att misstänka att den serbiska statsledningens officiella direktiv inte stämmer överens med dess informella order.

Herr talman! Uppenbarligen är det jag nyss talat om ytterligare ett bevis på det förakt som bosniska serber och den serbiska statsledningen hyser för FN och de värden som FN står för.

Att kriget i Jugoslavien fick bryta ut är ett misslyckande för det internationella samfundet och för den europeiska säkerhetspolitiska arkitekturen. Det skall erkännas. Att det dessutom har pågått alltför länge och med all tydlighet kommer att fortsätta om inget görs råder det heller inget tvivel om. Innan jag går in på möjliga åtgärder för att få ett slut på eländet vill jag försöka sammanfatta situationen.

Konflikten i ex-Jugoslavien är för det första inte en konflikt där tre jämbördiga parter står mot varandra. Från första början stod det klart att Bosniens muslimer skulle bli den värst drabbade parten, trots att de utgör den största befolkningsgruppen, vilket jag nyss visat på. Till skillnad från Bosniens kroater och serber har muslimerna ingenstans att ta vägen förutom just

Bosnien. Serber kan fly till Serbien och kroater till Kroatien, men den befolkningsgrupp som har det svårast har ingen flyktväg.

Kriget i Bosnien är för det andra ingen etnisk och religiös konflikt. Sedan första början har krigsorsaken varit hänsynslösa maktambitioner från den serbiska statsledningen som har uppviglat bosniska serber i syfte att skapa ett Storserbien.

Muslimerna i Bosnien är för det tredje ett europeiskt folk. Deras sekulariserade variant av islam innebär att de levde i fredlig samexistens med andra. Balansen mellan de olika religionerna var en motpol till religiös fanatism och extremism. Serbernas påståenden om islamisk fundamentalism i Bosnien är därför falska och grundlösa. I stället har inställningen hos Bosniens muslimer varit en bidragande orsak till att tre folkslag kunnat leva fredligt sida vid sida. Äktenskap har även ingåtts mellan personer av olika folkslag. De etniska rensningsoperationer som är iscensatta i Bosnien uppvisar klassisk grymhet, men är dubbelt tragiska, eftersom de just sliter upp de nyss nämnda familje- och vänskapsbanden.

Det finns för det fjärde stora risker med Vance-Owen-planen. Serberna vet att planen ger dem full kontroll över stora områden i Bosnien och att det på sikt inte blir några problem för Serbien att införliva autonoma serbiska områden i Bosnien den dag som uppmärksamheten förflyttats från ex-Jugoslavien.

För det femte är Jugoslavienkriget inte ett isolerat problem på Balkan, utan en internationell angelägenhet.

Extrema krafter som i dag huvudsakligen stöds av Iran tolkar situationen som att västvärlden direkt eller via internationella organisationer inte vill engagera sig i utsatta muslimers öden. Dessa krafter vinner mer och mer gehör. Men det får inte ske. Förlängningen av en sådan utveckling är skrämmande. I förlängningen skadar det också länder som vill kombinera islam med en modern pluralistisk livsstil.

Länderna som befinner sig i Europas östra delar är inbegripna i ansträngande demokratiska och ekonomiska reformprogram. Detta innebär att de befinner sig mitt i övergången från ett system till ett annat. Det skapar känsliga situationer. Det är därför synnerligen allvarligt att nationalistiska krafter med böjelse för totalitära ideologier får inspiration genom serbernas framfart.

Till sist måste man nämna att ett expansionsrusigt Serbien kan, om det inte hejdas, dra med sig angränsande områden i nya krig. Makedonien, Kroatien men även Albanien via Kosovo befinner sig i riskzonen.

Herr talman! Vad Jugoslavienfrågan behöver är en logisk och långsiktig plan. Det behövs ett paket med konkreta åtgärder och hot om kraftfulla åtgärder om situationen inte förändras. Men för att få till stånd en sådan plan måste först ett villkor uppfyllas, nämligen att FN:s säkerhetsråd, precis som inför Kuwaitkrisen, visar en samlad och beslutsam attityd.

Syftet med planen måste vara att på kort sikt skydda civilbefolkningen och förmå serberna att anta realistiska förhandlingspositioner och krav. Men planen måste också ha ett långsiktigt perspektiv, som varaktigt säkrar freden i Bosnien och därmed den internationella säkerheten. Vance-Owen-planen får inte uppfattas som en mirakellösning utan som grunden till en framtida

konstruktion som ännu kanske inte ens finns på papper. En lika stor fråga som hur man får slut på stridigheterna är också vad som måste göras efter det att stridigheterna har upphört.

Låt oss börja med frågan hur vi får slut på striderna. För att inte låsa alla dörrar och stänga alla möjligheter till nya förhandlingar anser vi oss kunna förorda ett begränsat men väldefinierat åtgärds paket, som kopplas till en tydlig indikation om att mer kan sättas in om situationen inte förbättras, dvs. om serberna inte tar sitt förnuft till fånga. Detta åtgärds paket borde innehålla:

- Flygbekämpningar av serbiska artilleriställningar som framför allt skadar civila mål. Området runt städerna Sarajevo och Tuzla är typiska exempel på platser där serbiskt artilleri ostraffat dödar och lemlästar oskyldiga människor.
- Flygbekämpningar av strategisk infrastruktur i gränsområdet mellan Serbien och Bosnien syftande till att förhindra frakt av vapen och ammunition in till de bosniska serberna.
- Beväpning av FN:s mat- och medicinkonvojer.
- Säkra zoner skapade av FN-trupper, där serbiska milismän som önskar lägga ner vapen erbjuds en säker hemvist.

Anf. 6 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Herr talman! Jag instämmer i många av de beskrivningar och ställningstaganden som vi har hört från denna talarstol under den senaste halvtimmen.

Sverige var en gång ett land som gömde sig bakom neutraliteten. Det var mycket bekvämt, särskilt som vi i allmänhet inte ens var neutrala när vi gjorde det. Vi var mycket bra på att ta ställning till ofarliga konflikter långt borta där vi inte var inblandade. Vi var mycket aktiva på andra halvan av jordklotet. Vi var litet spakare när det gällde incidenter i vårt närområde. Vi var ganska tysta när det handlade om Östersjön.

Nu har emellertid järnridån och Berlinmuren fallit. Hela vår föreställningsvärld har kanske fallit. Vi har tvingats se att vi lever i verkligheten. Vi lever i en värld där vi måste ta ställning och ansvar. Vi måste ta risker.

Ju närmare de problem och krigshärddar som finns ligger, desto mer angår de oss rent geografiskt. Det pågår nu ett krig mitt i Europa. Få länder har större anledning att verkligen engagera sig än Sverige.

Lars Leijonborg beskrev läget i Bosnien och vad Sverige hittills har bidragit med. Han ville binda militära och andra resurser, och det är riktigt. Han skall ha tack för att han har tagit det här initiativet. Jag hoppas att det inte begränsas till debatt i denna kammare utan leder till konkret handling. Nu räcker det nämligen inte med att bara kräva av andra. Det räcker inte heller med att bara vänta på att det skall ordna sig av sig självt. Ett utrotningsinbördeskrig pågår i bergiga områden där det finns fullt med vapen.

Vi kan än en gång konstatera att Balkan är Europas oroliga hörn, nu likväl som för 80 år sedan och ännu tidigare. Det kan dess värre också konstateras att Europas ekonomiska styrka på intet sätt motsvaras av en militär styrka. Varken EG, EU, Västeuropeiska Unionen, ESK eller andra organisationer kan lösa Europas militära och säkerhetspolitiska situation. Vi kan konsta-

Prot. 1992/93:102
29 april 1993

*Särskild debatt om
kriget i Bosnien*

tera att USA fortfarande har kvar sin avgörande roll när det gäller Europas och därmed vår egen säkerhet.

Sverige måste givetvis ställa upp när det fattas beslut, oavsett om besluten fattas av FN, Nato, USA eller vem det nu är som i slutändan bestämmer. Vi måste då ställa upp med en väl beväpnad och utbildad trupp. Att glatt skicka andra länders ungdomar på farliga uppdrag och reservera våra egna ungdomar för fredliga eller fredsbevarande uppgifter går inte längre. Vi måste se problemen som de är. Vi måste vara realister.

I denna kammare har vi tidigare påpekat att Sverige har fört en orealistisk flyktingpolitik. Vi har också påpekat att vi måste hjälpa till där folk är och inte där vi är. Det gäller också i de nu aktuella fallen. Den ström av flyktingar som kom hit från dessa områden – men observera: icke från Bosnien – var egentligen ganska meningslös.

Vi sitter nu här med vårt fina och vackra moraliska system och utvisar 96 % av dem som kom, men vi har däremot mindre resurser att hjälpa krigets verkliga offer. Genom att göra det möjligt för serberna att transportera folk hit har vi faktiskt dess värre indirekt hjälpt serberna med deras vidriga etniska utrensningar.

Nu är vi alltså här. Kriget är i Europa, och då måste vi i Sverige ställa upp här i Europa. Vi måste ställa upp för mänsklig frihet och med engagemang, i nära samarbete med andra goda krafter. Signalerna till Europa, signalerna till krigets offer likaväl som till dess mördare, måste vara väldigt klara.

Vi måste givetvis ställa upp på stenhårda sanktioner emot krigsherrarna där nere. De militära aktiviteterna pågår ju redan. Världssamfundet har faktiskt redan utmanats å det grövsta. Att komma fram till exakt hur den utmaningen i militära termer skall tas upp av Världssamfundet överlåter vi nog dock med viss fördel till den militär som måste ingripa, lämpligen inom FN:s ram.

Anf. 7 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Blodbadet i Bosnien måste stoppas. Slakten på oskyldiga människor får inte fortsätta. Enligt vad som har uppgivits har redan 140 000 människor dödats. Striderna i det f.d. Jugoslavien har drivit miljoner människor på flykt, och av dessa har en halv miljon sökt en fristad i andra länder. En hel generation barn håller på att förstöras för livet.

Omvärlden måste ingripa för att stoppa kriget och brotten. Förenta nationerna bildades ju för att, som det heter i FN-stadgan, "rädda kommande släktled undan krigets gissel".

Målet för FN i Bosnien måste vara att skapa förutsättningar för fred och försoning. Insatserna måste minska våldet och skydda civilbefolkningen. Krigsherrarna skall inte tillåtas fortsätta sin slakt på barn, kvinnor och äldre.

Den serbiska sidan är inte ensam om att begå brotten. Alla de krigsförande har gjort sig skyldiga till svåra övergrepp. Erövrar mark för att sammanbinda sina utspridda landområden gör också Kroatien. Även detta måste stoppas.

Det utmärkande för den serbiska krigsföringen är det som kallas etnisk rensning. Artilleribeskjutningen mot muslimska städer i Bosnien syftar till att driva bort muslimerna och inlemma områdena med det bosnisk-serbiska

territoriet. Samma etniska rensning sker i Kosova, fast med andra medel. Här jagas albaner bort från sina arbetsplatser, bostäder och skolor. I Pristina härskar den internationellt efterlyste förbrytaren Arkan med sina tigrar. Han har till uppgift att se till att den etniska rensningen inte minskar i styrka.

Denna etniska rensning är en ny krigsstrategi, som hotar att komma till användning i andra områden där det finns konflikter mellan olika nationaliteter. I det f.d. Sovjet finns åtminstone ett sjuttioatal sådana konflikthärdar. Därför måste den etniska rensningen stoppas i tid.

Nu har FN skärpt sanktionerna mot Serbien. Nu gäller det att se till att samtliga FN-medlemmar efterlever sanktionerna. Hittills har de ju läckt som såll – de har varit helt uppenbart verkningslösa för att stoppa exempelvis oljan till krigsmaskinerna.

Om sanktionerna verkligen blir effektiva kommer krigsföringen att hämmas, men den kommer inte att upphöra. Den jugoslaviska krigsmakten var stor, och dess materiel finns kvar i stora mängder i Bosnien. Därför behövs förutom sanktionerna även förstärkta FN-insatser för att skydda civilbefolkningen.

FN-trupperna måste utökas så att säkra zoner kan upprättas för att ge ett effektivt skydd för civilbefolkningen. Den svenske chefen för Unprofor, Lars-Erik Wahlgren, har utlovat sådant skydd för de människor som är instängda i Bihac-området, och han har givit de där stationerade franska FN-soldaterna order att bruka våld om så behövs.

Artilleribeskjutningen mot den civilbefolkning som är innesluten i städer och orter måste stoppas, vilket inte är någon lättlost uppgift i den bosniska terrängen. Skyddszoner måste upprättas, och världssamfundet måste garantera dessa zoner. Vi förutsätter att dessa zoner också skall respekteras. Om så inte sker, kan FN tvingas hävda zonernas säkerhet med militära medel.

Den serbiska taktiken att inringa muslimerna och svälta ut dem måste bemötas bättre än hittills. Mat och medicin måste komma fram. På andra håll – i Moçambique och Sudan – lyckades FN upprätta korridorer som kunde användas för att föra fram hjälp till nödställda. Något liknande borde kunna etableras också i Bosnien.

FN skall emellertid inte bomba och absolut inte "ända in på Belgrads utkanter", såsom förre amerikanske utrikesministern Shultz krävt. Det är de serbiska krigsherrarna som skall stoppas, inte den serbiska civilbefolkningen som skall straffas. Vi måste i stället medverka till att stärka motståndet mot kriget. Fredsrörelser i olika länder har gjort en hel del för att stödja fredsoptionen i det forna Jugoslavien.

Målet med de förstärkta insatserna får aldrig försvinna ur sikte. Därför är förslaget att upphäva vapenembargot på Bosnien inte bra. Det leder bara till ökade insatser av mer och tyngre vapen. Dessutom ökar det risken för att andra stater blandar sig i, så att kriget i Bosnien urartar till ett Balkankrig.

De militära insatserna kan i sig inte skapa fred. I bästa fall kan de tvinga bosnienserberna att acceptera Vance–Owen-planen. Men om det skall bli en hållbar fred måste FN:s militära insatser åtföljas av andra, som skapar förutsättningar för en utveckling av det civila samhället. Någon har talat om en politisk Marshallplan. Anledningen till att Jugoslavien inte kunde upplösas

Prot. 1992/93:102
29 april 1993

*Särskild debatt om
kriget i Bosnien*

på fredlig väg var ju kommunistregimens brist på demokrati och den starka militariseringen av samhället.

Utan demokratiska institutioner blir ingen lösning hållbar. Därtill kommer den massiva hjälp till återuppbyggnaden som kommer att behövas i alla delar av det f.d. Jugoslavien.

Anf. 8 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Låt mig också uttrycka uppskattning för detta initiativ från Folkpartiets och riksdagens sida.

Det blodiga och ofattbart grymma kriget i Bosnien-Hercegovina har nu pågått i över ett år. Antalet dödsoffer kan räknas i tiotusental, och fördrivna och flyktingar uppgår säkert till över en tredjedel av befolkningen. Det är civilbefolkningen som medvetet gjorts till krigets offer, och vi känner alla frustration och förtvivlan inför det massiva lidande som den drabbas av.

Under helgen omedelbart innan de skärpta sanktionerna skulle träda i kraft trodde vi att det trots allt fanns en chans för freden. Det föreföll några ögonblick som om serberna skulle ta sitt förnuft till fånga och skriva under fredsavtalet. Till slut kom dock beskedet: lord Owens förslag förkastades. Detta överensstämmer dess värre med den krigets logik som tydligen helt dominerar det serbiska tänkandet. Man vill med våld lägga under sig så stora områden som möjligt och avvisar all samlevnad med andra folkgrupper.

Läget i dag är att de bosnisk-serbiska styrkorna kontrollerar nära 70 % av Bosnien-Hercegovinas territorium. Därmed har de på marken i det närmaste uppnått vad som anses vara de strategiska målen för den serbiska krigsföringen med undantag för en korridor i norr som skulle förbinda Serbien med de serbiskdominerade områdena i Kroatien, samt några fickor i östra Bosnien, huvudsakligen kring städerna Gorazde och Zepa.

Vi vet dock inte om serberna nöjer sig härmed. Militära styrkekoncentrationer hotar även andra muslimska mål. De senaste dagarna har dessutom nya exempel på etnisk rensning förekommit, med muslimska och framför allt bosnisk-kroatiska styrkor inblandade.

Återigen frågar man sig om det finns fog för misstanken att man från serbisk och kroatisk sida kommit överens om att dela upp i stort sett hela Bosnien-Hercegovina emellan sig.

Herr talman! Det hävdas ofta att det internationella samfundet skändligen misslyckats, både när det gäller att förhindra en konflikt i Jugoslavien och att få till stånd en fredlig lösning. FN:s och ESK:s konfliktlösningsinstrument har varit anpassade till en tidigare eras konflikter och har gradvis utvecklats under verklighetens tryck. Det är naturligt att de internationella organisationerna i första hand på diplomatisk väg sökt uppnå en lösning på konflikten i f.d. Jugoslavien och dragit sig för att skapa fred med våld – särskilt som det tidigt stod klart att de militära tvångsmedlen i detta fall måste vara massiva.

Samtidigt får vi inte glömma vad internationella organ som FN, ESK och UNHCR faktiskt uträttat. Man bör försöka föreställa sig läget om de inte agerat alls. En halv miljon människor eller mer har kunnat överleva vintern genom det internationella samfundets hjälpinsatser. FN-trupperna har eskorterat hjälpkonvojer i UNHCR:s regi och hållit flygplatsen i Sarajevo

öppen. Genom Unprofor-chefen general Wahlgrens förmedling träffade de serbiska och muslimska befälhavarna i Bosnien den 18 april en överenskomelse om demilitarisering av Srebrenica. Även genomförandet av en flygspärrzon över Bosnien bör nämnas. I dagarna har Unprofors befälhavare givit FN-trupper i Bihac-området order om att bruka våld för att skydda civilbefolkningen. UNHCR och andra organisationer har skickat förnödenheter för åtskilliga miljarder kronor och bistått de många flyktingarna. Länder som Österrike, Tyskland och Sverige har tagit emot hundratusentals flyktingar. Intensiva ansträngningar på förhandlingsfronten har också ägt rum under Vance-Owens ledning. EG:s monitorer finns även i Bosnien och fyller där en värdefull funktion som observatörer och medlare i lokala förhandlingar.

ESK är starkt engagerat i f.d. Jugoslavien, men har till skillnad från FN inga maktmedel till sitt förfogande. Däremot gör ESK en viktig insats för att förhindra konfliktens spridning genom de långtidsmissioner som verkar i Kosovo, Vojvodina och Makedonien. Genom bl.a. Corellmissionens insatser har ESK sökt motverka krigsförbrytelser och brott mot mänskliga rättigheter. På basis härav kommer säkerhetsrådet snart att framlägga förslag om en krigsförbrytardomstol. Dessutom bidrar ESK till övervakning av sanktionernas efterlevnad – sanktioner som redan haft stor effekt på den serbiska ekonomin.

Häromdagen riktade jag en appell till ESK:s medlemsstater att fullt ut genomföra och övervaka FN:s utökade sanktioner mot Serbien, och Sverige är berett att sända ytterligare sanktionsövervakare till regionen.

Svenskt deltagande finns i en eller annan form i alla dessa insatser. FN:s humanitära verksamhet i f.d. Jugoslavien har fått svenskt stöd med 297 miljoner kronor, och beslut har nyligen fattats om ytterligare 150 miljoner kronor i bidrag.

Jag vill här särskilt nämna de storartade och modiga insatser som Räddningsverkets chaufförer gör, när de transporterar varor från Belgrad in i Bosnien.

Herr talman! Målsättningen för en uppgörelse har hela tiden varit, och måste så förbli, att hålla samman Bosnien-Hercegovina som en multietnisk självständig statsbildning och förvägra bosniska serber och kroater den självpåtagna rätten att med våld bryta ut stora stycken territorium och ansluta dem till sina moderstater. Detta har också varit huvudpunkten i Vance-Owens fredsplan. Den fortsatta serbiska aggressionen har lett till att planen allt mindre återspeglar läget på marken, men något alternativ finns egentligen inte. Det är därför som Jugoslavienkonferensen hela tiden åtnjuter världssamfundets starka stöd.

De senaste veckorna har frustrationen över svårigheterna att få stopp på kriget och nå en fredlig lösning nått så långt att militära alternativ på allvar övervägs. Detta har framför allt de fruktansvärda händelserna i och utanför Srebrenica bidragit till och nu senast de bosniska serbernas förkastande av fredsplanen.

I Europas huvudstäder och i Washington pågår för närvarande en intensiv diskussion om vilka möjligheterna är att på ett meningsfullt sätt påverka utvecklingen med militära medel. Så gott som alla som deltar i den diskussio-

nen präglas av respekt inför hur svår uppgiften är, hur lätt ett militärt ingripande kan leda till oväntade konsekvenser, upptrappning och vittgående, ja, oöverskådliga följder.

Låt mig dock konstatera att valet inte står mellan militärt ingripande och överksamhet. Väsentligt skärpta ekonomiska sanktioner mot Serbien-Montenegro trädde i kraft tidigare i denna vecka. Genom en strikt tillämpning av besluten i säkerhetsrådets resolution 820 kommer transporter genom Serbien-Montenegro i det närmaste att strypas, tjänstehandel förbjudas och alla serbiska tillgångar utomlands att frysas. Att nu samarbeta kring ett verkligt effektivt genomdrivande och övervakande av dessa sanktioner är i sig en stor uppgift för det internationella samfundet.

Serberna kommer därigenom på ett mycket smärtsamt sätt få erfara att inget land kan gå emot en hel värld. Sanktionerna tar visserligen tid att verka fullt ut, men effekterna kommer denna gång att bli katastrofala för den serbiska ekonomin, som redan i dag har stora problem.

Det är dock viktigt att påpeka att vi inte är ute för att straffa det serbiska folket, även om detta naturligtvis får lida under sanktionerna. Avsikten är att tvinga de serbiska ledarna i Belgrad och Bosnien att inse att omvärlden inte kan acceptera territoriell expansion genom krig och etnisk rensning av civilbefolkningen. De – eller deras efterträdare – kommer någon gång att inse att det inte går att bygga en framtid genom att stå i harnesk mot resten av världen.

En enad och uthållig omvärld kommer därför att på sikt kunna påverka den serbiska hållningen. Men det räcker inte med ett långsiktigt perspektiv när Bosnien förblöder. Det måste finnas något kvar att rädda, när sanktionerna fått effekt. Det är därför som förslagen om skyddade zoner nu kommit i ett delvis nytt ljus. Det tidigare argumentet att sådana zoner i sig själva underlättar etnisk rensning på annat håll har nu blivit mindre relevant. Nu gäller det att hindra fortsatt spridning av den serbiska offensiven, att rädda de återstående drag som fredsplanen ännu har gemensamt med den bosniska geografin, och sist men inte minst att tillgodose starka humanitära intressen.

Det är värt att notera att den delegation från säkerhetsrådet, som nyligen besökte Bosnien-Hercegovina, har föreslagit att man omgående bör pröva att upprätta fredade zoner kring städerna Sarajevo, Tuzla, Gorazde och Zepa.

Kombinationer av sanktioner som verkligen biter och förebyggande åtgärder, såsom skyddade zoner i det som återstår av de muslimska områdena, ger ändå en möjlighet att hoppas att utvecklingen skall gå att hejda och på sikt att vända. Visst kan komplikationer uppstå även om en sådan åtgärd genomförs. Kanske måste den kombineras med ytterligare andra åtgärder och kanske till slut med militära ingrepp. Jag vill peka på att vi ändå inte står helt utan handlingslinjer.

Jag tror att alla som har deltagit i debatten i dag delar känslan av oförmåga och vanmakt inför det barbari och de tragedier i Bosnien som vi har bevittnat. Men jag tror också att vi förenas i insikten att vi inte får förtrötta i arbetet med att bidra till en lösning eller snarare till det som en gång skall bli en lösning.

Herr talman! I allt väsentligt har denna debatt präglats av enighet. Därmed har den blivit en manifestation som visar att valda ombud för det svenska folket inte accepterar det som händer i det forna Jugoslavien. Vi kräver att omvärlden gör mer för att få stopp på det som nu pågår. Det var vårt första syfte med att ta det här initiativet, eftersom det är värdefullt att den manifestationen kommer till stånd.

Det andra syftet var att få en öppen diskussion kring medel och metoder, eftersom de avgöranden vi står inför är så oerhört svåra. Ett öppet samtal kan förhoppningsvis föra frågorna framåt.

När jag nu har ett par frågor närmast till Pierre Schori är det inte i polemiskt syfte, utan närmast för att få ett klarläggande av hans ståndpunkt och för att få ytterligare en del synpunkter.

Jag tror att en mycket avgörande faktor är det tryck som omvärlden kan sätta på regimen i Belgrad. Det som Pierre Schori sade om Milosevics folkliga stöd kan ju tolkas så att Pierre Schori inte riktigt delar synen att det är oerhört viktigt att peka ut Milosevicregimen som den mest ansvariga för det som nu sker. Det finns ju bland serberna en stor opposition mot Milosevics regim. Sanningen är att den oppositionens demokratiska arbetsmöjligheter lämnar mycket i övrigt att önska. Det vore bra om vi kunde klara ut att vi är helt överens på den här punkten.

Det andra är om Pierre Schori delar den syn som flera talare har gett uttryck för, att omvärldens reaktion måste bli beroende av framför allt serbernas uppträdande. Om serberna fortsätter att ignorera världsoinionen och all anständighet, fortsätter att utplåna en stat som är medlem i FN och ESK, måste också omvärldens reaktioner successivt trappas upp, och i sista hand också kunna innehålla de militära medel som FN-stadgan öppnar för.

Till sist vill jag bara till Ian Wachtmeister säga att man aldrig kan motivera Ny demokratis flyktingpolitik med de etniska utrensningarna. Vi fördömer de etniska utrensningarna, men de som utsätts för dem måste självfallet ha någonstans att fly. Då måste naturligtvis också vi i Sverige vara beredda att ställa upp och erbjuda en fristad.

Anf. 10 PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Jag tror nästan att Lars Leijonborg vet var jag och mitt parti står i denna fråga. Jag har helt nyligen skrivit en artikel och hållit flera tal om detta.

Vad man måste ha klart för sig är att om man bara går på en militär linje utifrån ett slags desperation över det hemska som händer, måste man också veta vad som följer därefter. Det är därför omvärlden tvekar inför militära insatser. Eftersom många serber är så indoktrinerade av regimen tror de att nationen är i fara. Detta vet alla som har besökt området för att försöka sätta sig in i detta. Man kan inte bara rakt av förordna militära åtgärder, utan man måste ta långsiktig hänsyn när det gäller hur man skall få till stånd en hållbar fredlig lösning. Det är denna fråga som nu sysselsätter oss alla.

Det förslag som vi har tagit fasta på är de skyddade zonerna i stil med de man hade i norra Irak. Det gläder mig nu också att man inom FN – alltför sent dock – nu börjar ta förslaget på allvar. Om man har initiativrätten, vilket

man har när man är ordförandeland i ESK, menar jag att detta borde ha tagits upp tidigare. Det provocerar ingen och det räddar människoliv om man i Bosnien genom en massiv FN-närvaro skyddar människorna genom att upprätta dessa skyddszoner. Då vågar inte serberna angripa. De skulle naturligtvis kombineras med ett besök i Belgrad av president Clinton och ESK:s ordförande. Man skulle säga: Detta är vad som gäller, nu skyddar vi er här. Om ni angriper, kommer det naturligtvis att få militära konsekvenser.

Jag menar också att man nu måste se upp med riskerna för spridning av denna konflikt. Vi har en nordisk styrka i Makedonien. Den bör nu stärkas med hjälp av militärer från andra länder. Varför dröjer det formella erkännandet av Makedonien så länge?

Även i fråga om Kosovo tycker jag att Sverige kan och bör ta ett initiativ. Det är uppenbart att Belgradregimen här har skärpt greppet om den albanska befolkningen, och man har utökat sin ockupationsstyrka till 40 000 man. Förr eller senare måste ju kosovoalbanerna få rätt att själva bestämma över sin framtid. Nu lever de under förtryck och de drabbas också av sanktionerna.

Som ESK-ordförande kunde utrikesministern verka för att utöka antalet ESK-observatörer, och se till att övergrepp och brott mot ESK:s principer förhindras samt också kräva att flygplatsen i Pristina öppnas för hjälpsändningar. Man kan också mer effektivt utlösa ESK:s mekanism till skydd för minoriteter.

Anf. 11 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Utrikesministern framhöll i sitt anförande att mycket faktiskt har gjorts från omvärlden för att lindra lidanden och för att försöka få kontroll över situationen i Bosnien-Hercegovina och andra delar av forna Jugoslavien. Det är riktigt. Jag tycker att det finns anledning att understryka det. Inte minst är det viktigt att understryka de betydande personliga insatser som människor som deltar i det här arbetet gör under mycket svåra omständigheter i detta område.

Om man skall bedöma om tillräckligt har gjorts, måste man utgå från vad det är som ändå måste åstadkommas. Det man måste åstadkomma är för det första att få slut på dödandet och skändandet av människor i landet. För det andra måste man tillräckligt tydligt visa att det inte, varken här eller någon annanstans, går att nå politiska mål med våldsmedel.

Det är klart att det är oerhört stora uppgifter, och där återstår det mesta. Nu hoppas vi att de skärpta sanktionerna som just träder i kraft skall visa sig kunna leda till detta mål, att det skall kunna få till resultat att i första hand serberna ger upp sina strävanden att ändra den politiska verkligheten med våld och med grymheter. Men samtidigt kan vi inte väja för insikten att en framgång för världssamfundet i dessa strävanden också kan kräva insatser med militära medel och att dessa beslut kan behöva fattas ganska snart, eftersom dödandet och lidandet pågår medan vi väntar. Men självfallet skall vi då försöka se till att dessa militära insatser blir så begränsade som det över huvud taget är möjligt. Vi skall inte onödigtvis öka våldet genom insatser utifrån.

Jag tror att skyddade zoner är ett bra sätt att åstadkomma detta. Det kan

också vara nödvändigt, bl.a. för att kunna upprätthålla dessa skyddade zoner, att man ingriper mot artilleriställningar. Det kan behövas skydd för konvojer osv.

Framför allt är det viktigt att visa målmedvetenhet och att omvärlden inte kommer att acceptera att det anfallskrig som nu bedrivs leder till vinster för angriparen.

Prot. 1992/93:102
29 april 1993

*Särskild debatt om
kriget i Bosnien*

Anf. 12 MARGARETA VIKLUND (kds):

Herr talman! Jag tycker att det är väldigt bra att debatten om Exjugoslavien, och framför allt om Bosniens situation, har kommit i gång. Alltför länge har vi väntat med att få i gång den debatten.

Jag har mött väldigt många människor som har varit utsatta för det som vi knappt vågar uttala – överfall, våldtäkter, lemlästning, osv. Jag har mött Izetbegovic, presidenten i Bosnien. Det var en mycket nedtygd man. Jag mötte honom vid hans besök här. Jag har också mött president Rugova från Kosova, som är här i dag. Det är en mycket betryckt och bekymrad man. Jag har mött kvinnor, barn och män från Bosnien på slussar och förläggningar. Och varje fredag kl. 12.00 möter jag krigets offer vid Norrmalmstorg, som försöker åstadkomma opinion och protest.

Mer och mer blir det klart för mig att det är oerhört viktigt att vi reagerar på verkligheten nu och att vi handlar och handlar snabbt. Någon har uttryckt det på följande sätt: Eftervärlden kommer att döma oss hårt om vi inte kan få ett snabbt slut på detta krig, förnedringen, förföljelsen och försöken till utrotning av etniska grupper.

Jag vill i framtiden kunna se mina barnbarn i ögonen när de frågar vad jag gjorde och kunna säga till dem att jag gjorde vad jag kunde för att få ett stopp på detta elände.

Det är vårt ansvar som politiker och ledamöter av Sveriges riksdag att uttala vårt fördömande av den situation som råder där nere i Exjugoslavien. Det finns möjlighet att protestera på många olika sätt. Det finns också vägar att finna lösningar för att få stopp på detta.

Det har väckts många förslag här i dag. Men nu gäller det också att handla.

Människor som inte har vapen att försvara sig med skall inte behöva utsättas för brutala mord och andra våldshandlingar.

Men det är också viktigt att vi inte bara vältrar över ansvaret på FN. Vi har svenska FN-soldater nere i Bosnien i konvojer och på annat sätt. Vi måste också i FN och utanför FN ta vårt ansvar och göra vad vi kan. När det blir ett slut på detta, måste vi också se till att Bosnien byggs upp igen. Vi måste hjälpa till med infrastrukturen på många olika sätt.

Anf. 13 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Herr talman! Några har här talat om fredliga ingrepp. Det låter bra när man talar för freden. Men det låter kanske litet egendomligt om man är på ett ställe där det faktiskt inte är fred utan krig, och där det sker slakt, mord, utrotning, osv. Jag tror att det kunde vara bra att tänka på om det var här i Sverige som detta hände, att det var vi som inte fick någon hjälp, att vi inte hade några vapen och att det var våra familjer som slaktades. Skulle vi då sända en tacksamhetens tanke till fredsrörelsen som talar om att vi skall ha

fred i stället? Skulle vi förstå alla dem som hellre pratade än hjälpte oss? Frågan är retorisk.

Till herr Leijonborg vill jag säga att vi dess värre inte med avsikt utan i oförstånd har underlättat etniska utrotningar där nere genom att ta emot folk här som de ville bli av med. Vapnen var inte värre än bussar den gången.

Men vi från Ny demokrati har också påpekat att man de facto hjälper folk, och skall hjälpa folk, där de är om man verkligen vill åstadkomma effektiv hjälp. För att komma med ett mycket konkret förslag, talar vi i en motion som vi nyligen har väckt om en internationell fredsskapande styrka. Det talar vi om vare sig det gäller Jugoslavien eller något annat land. Jag skall läsa ett par meningar ur denna motion. Där sägs följande:

Sverige bör verka för att en internationell fredsskapande militär styrka upprättas och underställs FN:s säkerhetsråd. Tiden i världshistorien är mogen för en internationell militär styrka som får en liknande roll som en polisorganisation har i en enskild nation. Samtidigt måste den internationella domstolen reservationslöst accepteras av medlemsländerna som högsta organ för en lösning av internationella konflikter.

Vi reflekterade vid detta tillfälle också över situationen i Jugoslavien och talade om de tre möjligheterna. Den första möjligheten är att inte göra något alls utom att hoppas att det ordnar sig och att skicka hjälpsändningar osv. Den andra möjligheten är att acceptera den etniska rensningen och att andra länder erbjuder de fördrivna människorna bostad på annan plats i världen. Den tredje möjligheten, och enligt vår mening det enda hållbara alternativet, är att med internationell rätt arbeta fram den bästa lösningen och sedan med internationella militära trupper se till att denna lösning efterlevs. Det kan vara nog så svårt och kräva många människoliv. Men alternativen är betydligt värre.

Anf. 14 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Det som vi får uppleva när det gäller f.d. Jugoslavien och det som pågår där nu säger väl oss att både FN och ESK måste skaffa sig nya instrument för att lösa konflikter och för att kunna ingripa i tid i nationella tvister och inbördeskrig, därför att dessa konflikter naturligtvis är mycket svårare att lösa än mellanstatliga konflikter. Men det måste också skapas möjligheter till humanitär intervention för att stoppa en etnisk rensning. Det arbete som gjorts av Hans Corell och hans medarbetare för att få en internationell krigsförbrytardomstol för f.d. Jugoslavien tillsatt måste nu också följas upp av ett beslut i FN om tillskapande av en permanent domstol, så att krigsförbrytare och folkmördare inte går fria. Jag uppfattade utrikesministern på ett sådant sätt att man kommer att fatta ett sådant beslut i FN.

Vi vet att världssamfundet var mycket dåligt rustat för att hantera de konflikter som uppstod när Jugoslavien föll sönder. Det dröjde, vilket jag hoppas att vi kan vara överens om, alldeles för länge innan FN och ESK kunde börja agera.

Allra först agerade – det känner vi också till – EG med sitt villkorslösa erkännande av Kroatien, som i sig förvärrade konflikten. De nationalistiska extremisterna stärktes ju i både Kroatien och Serbien på de mer kompromissvänliga grupperingarnas bekostnad.

Låt mig återigen ta upp frågan om Kosova. Jag tror inte att man kan koppla bort Kosova från en lösning av konflikten i fråga om kriget i Bosnien, utan jag tror att dessa båda konflikter måste lösas jämsides. Det pågår, som jag sagt, en etnisk rensning i Kosova. Jag tror också att det är nödvändigt att FN går in eller gör ett humanitärt ingripande i dag i Kosova.

Vidare tror jag att det är dags att på dagordningen föra upp frågan om återupprättandet av kosovoalbarnas rätt till självbestämmande.

Anf. 15 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Tveksamheten tidigare beträffande förslaget om skyddade zoner tror jag mycket har berott just på att dessa legitimerar den etniska rensningen. I dag är situationen – tyvärr, får vi väl säga – så förändrad att det här motargumentet har mist sin styrka.

Det faktum att säkerhetsrådets delegation nu har varit på plats och återkommit med förslag om detta styrker argumenten för skyddade zoner.

Jag har i dag instruerat vår FN-delegation i New York att delta i den diskussion som nu förs i FN-högkvarteret om upprättandet av skyddade zoner. Det är alldeles klart att genomförandet av fredade zoner förutsätter ett starkt mandat och tillräckligt med fredsbevarande personal. Inte ens detta är det alltså lätt att genomföra.

När det gäller ESK tar Sverige initiativ. Vi arbetar nu mycket starkt på att få ett effektivt genomförande av sanktionsregimen. Det har varit ett av huvudämnena i Prag under det ämbetsmannakommittémöte som avslutades i går. Antalet personer i sanktionsmissionerna kommer att öka från ca 70 till 160. Vi har också utsett en sanktionskoordinator. Vad som nu krävs, och detta är i själva verket en stor uppgift och en uppgift för hela internationella samfundet, är att det går att få de olika nationerna att ställa upp och respektera FN:s beslut om sanktioner. Tyvärr finns det ju alltför många exempel på brott mot sanktionsregimen.

I fråga om Kosovo, som togs upp här, beslöt redan Stockholmsmötet om ett ökat antal observatörer. Vad frågan nu gäller är att rädda mandatet. Det är också en fråga som Sverige har varit verksam med att klara av i Prag under de gångna dagarna.

I Makedonien finns det också ESK-observatörer. Vi har ingått ett avtal med FN för att samordna våra insatser när det gäller ESK och FN. Jag håller gärna med Pierre Schori här. Jag tror nämligen att det – trots att vi har den nordiska bataljonen på plats och trots att vi har ESK-observatörer – kan bli nödvändigt att överväga ytterligare närvaro i Makedonien, just i förebyggande syfte.

Sverige har också varit pådrivande i frågan om krigsförbrytardomstolen. Det finns ännu inte något beslut i FN. Men vi väntar att ett sådant kommer snart, och vi kommer att fortsätta att verka på detta område.

Som jag ser saken är det alltså en kombination av åtgärder som nu måste till från det internationella samfundet och, naturligtvis, också ett fortsatt hårt tryck på serberna.

Anf. 16 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! När Irak överföll Kuwait reagerade omvärlden mycket kraftfullt. Till astronomiska kostnader ingrep ett antal länder och befriade Ku-

wait från angriparna. Kritiker sade då: Det där gör omvärlden bara för att Kuwait har olja och för att stora ekonomiska värden står på spel, inte av moraliska skäl.

Jag tycker att det är viktigt att dra den parallellen. Vi måste nämligen visa kommande generationer krigsregimer på olika håll i världen att vi är beredda att hävda de principer som ligger till grund för Förenta nationerna och för den europeiska säkerhetskonferensen.

Jag hoppas att utrikesministern känner ett starkt stöd från den här debatten i hennes fortsatta oförtröttliga ansträngningar för att mobilisera krafter i världen att agera på ett lika kraftfullt sätt – jag menar inte nödvändigtvis med samma militära medel utan med ekonomiska insatser av samma storleksordning – så att vi kan nå det resultat som vi nu känner är absolut nödvändigt, dvs. att detta krig kommer till ett slut.

Det sägs att FN redan har antagit 33 resolutioner om Jugoslavienkrisen. Jag menar att det behövs ytterligare en resolution som vidgar mandatet och som möjliggör de insatser som flera talare här har varit inne på.

Vi skall kanske inte blåsa upp skillnaden mellan militära medel och andra medel. Sanningen är väl att FN, om man t.ex. skulle försöka etablera skyddade zoner och de attackerar, måste svara med militära medel. Utvecklingen kan bli ganska likartad det som ett mera direkt militärt ingripande skulle förorsaka.

För tydlighetens skull vill jag ännu en gång fråga Pierre Schori om han delar uppfattningen att det behövs ett vidgat FN-mandat, som innebär att regimen i Belgrad hela tiden lever under följande hot: Om vi inte tar reson, kommer FN:s insatser att bli allt kraftfullare och till sist kan de också innehålla militära medel.

Anf. 17 PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Ian Wachtmeister drar sig inte för att utnyttja en sådan här debatt till att framställa sin vanliga syn på flyktingpolitiken. Han säger att Sverige indirekt eller direkt bidrar till den etniska utrotningen. Men vad vi gör är ju att vi följer FN-konventionerna och tar emot skräckslagna fördrivna människor.

Ian Wachtmeister säger också att man skall ge stödet där borta – långt bort, inte här.

Men Slovenien tar emot tre gånger fler flyktingar från Bosnien än vi, och dubbelt så många har man givit medborgarskap redan efter två år.

I går röstade Ny demokrati här i kammaren mot stöd till FN:s flyktingkommissarie och mot stöd till FN:s barnfond för just insatser i f.d. Jugoslavien. Där har ni Ny demokrati i dess prydno!

Inte heller kommer vi att glömma valrörelsen, där Ian Wachtmeister talade om etniska svenskar och räknade ut hur många procent som var det. Det har inte heller de 150 000 människor av jugoslaviskt ursprung som finns här i Sverige glömt.

Så till följande fråga: Skall Sverige sända stridande trupp till Jugoslavien?

Egentligen är frågan redan besvarad genom att Sverige som FN-medlem har en stadseenlig plikt enligt artikel 42 att ställa upp med militär trupp om säkerhetsrådet så beslutar. Detta finns också inskrivet i vår regeringsform.

Sverige har hittills inte deltagit i något sådant, och det är heller inte aktuellt att göra det. Vad som ligger i korten är ju stora insatser av fredsbevarande trupper för att övervaka Vance–Owen-planens eventuella genomförande, förhoppningsvis under FN:s politiska och strategiska ledning.

Som europeisk kulturnation måste Sverige gå längre, menar jag. Vi har inte bara en självklar plikt att försöka förhindra krig utan också ett moraliskt och politiskt ansvar när det gäller att aktivt bistå folk och nationer som hotas av utplåning. Vi måste i humanismens namn skydda dessa sargade, sönderslagna och sårade människor mot militärt barbariskt våld.

I praktiken betyder detta följande: Ja, vi i Sverige bör ställa upp nu och säga att vi vill vara med, att vi vill delta i fråga om en sådan här skyddad zon i Bosnien. Den är ju inte nu, och var inte heller förr, något bidrag till en etnisk rensning, eftersom detta äger rum i Bosnien och människor stannar där de är och får skydd. Där bör Sverige, menar jag, vara med – naturligtvis på frivillighetens grund – och försvara en sådan zon tillsammans med de andra FN-soldater som behövs. Det behövs rätt många, antagligen 50 000–60 000.

Anf. 18 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Avslutningsvis sällar jag mig till alla dem som tackar Folkpartiets Lars Leijonborg för att ha tagit initiativ till den här debatten.

Jag upplever att debatten har blivit en väldigt nyttig manifestation för en grundläggande samsyn från de politiska partierna när det gäller Sveriges ansvar som land och som en del av världssamfundet att göra allt som står i dess makt för att få slut på den tragedi som nu utspelas i det forna Jugoslavien, i synnerhet då i Bosnien-Hercegovina.

Detta innebär att vi också är beredda att medverka till ett hårdare tryck på de krigförande parterna, framför allt på serberna, och då i första rummet naturligtvis baserat på fredliga insatser. Men vi får heller inte väja för en medverkan när det gäller militära insatser i området, om det skulle bli nödvändigt.

Ett undantag när det gäller nämnda samsyn kanske representeras av Ny demokrati. Tydligt tycker man att vi skall motverka de etniska rensningarna genom att vägra att ta emot flyktingar, genom att tvinga människor att vara kvar under krevaderna i hotade städer.

I övrigt ser jag en samstämmighet här som måste vara en styrka för utrikesministern i det fortsatta handlandet. Men samtidigt, och det tycker jag har klargjorts i denna debatt, inser vi att det vi nu kan göra för att försöka få ett stopp på dödandet ändå bara är att försöka skapa ett tryckförband och hämma det akuta blodflödet.

Det viktiga blir ändå eftervården – alltså det vi kan medverka till för att långsiktigt skapa möjligheter för människor och folk att leva i fred, sida vid sida, i Jugoslavien.

Det handlar naturligtvis om ett omfattande materiellt återuppbyggnadsarbete. Men det handlar också om att medverka till att en fredsordning skapas för hela det forna Jugoslavien, som innebär:

att vi får garantier för att mänskliga rättigheter respekteras i alla delar och för alla områden,

att minoriteters rättigheter tryggas i alla delar av det forna Jugoslavien och för alla minoriteter samt

att krav på nationell självbestämmanderätt också respekteras.

Här kommer världssamfundet förmodligen att få pröva och utveckla nya metoder vad gäller fredsskapande insatser med fredliga medel, som innebär att vi utnyttjar kunnandet på många andra områden än de militära för att föra folk närmare varandra. Det kan bli en god start för skapandet av en ny fredsordning i Europa.

Anf. 19 MARGARETA VIKLUND (kds):

Herr talman! Jag tycker att det är på tiden att börja tala klartext. Det är inte ett krig som råder, det är ett folkmord och en folkförnedring av enorma proportioner som äger rum i Exjugoslavien, där mördare och gangsterhopar löper amok under täckmanteln soldater. Helt värnlösa kvinnor och barn utsätts för systematiska våldtäkter i tiotusental. Soldatbordeller upprättas dit kvinnor och barn släpas utan minsta chans att försvara sig. Många kvinnor och barn dör av misshandel och förblödning. Även männen förnedras på många olika sätt.

Naturligtvis kan Sverige inte ingripa i varenda katastrof på jorden. Men här handlar det faktiskt om grannar, om människor i vår närhet, som kanske i en framtid skall var med som medlemmar i den europeiska gemenskapen. Sydsvensken har faktiskt närmare till krigszonerna i forna Jugoslavien än till de nordliga delarna av Sverige. Längre bort är inte detta.

Vid många katastrofer i världen har vi fått reda på situationen för sent, när allt varit över. Eller också har vi inte orkat eller vågat ingripa. Men nu sitter vi faktiskt med facit i hand, medan brutaliteterna och den omänskliga situationen fortsätter bland våra nära grannar. Vi får inte svika längre. Uppmaningar till fred och matleveranser räcker inte.

Insatserna för att skydda civilbefolkningen hann jag inte riktig få med i mitt första inlägg. Jag vill gärna repetera dem.

För det första vill vi ha flygbekämpning av serbiska artilleriställningar, som framför allt skadar civila mål.

För det andra vill vi ha flygbekämpning av strategisk infrastruktur i gränsområdet mellan Serbien och Bosnien, syftande till att förhindra frakt av vapen och ammunition in till de bosniska serberna.

För det tredje vill vi ha beväpning av FN:s mat- och medicinkonvojer. Fram tills nu har alltför många konvojer på godtyckliga grunder tvingats vända tillbaka till sina baser. Den trenden måste vändas.

För det fjärde vill vi skapa av FN-trupper säkrade zoner och erbjuda en säker hemvist för serbiska milismän som önskar lägga ner vapnen.

Utrikesministern talade om att det behövdes en kombination av åtgärder. Det här är exempel på en kombination av åtgärder för att i första hand få ett slut på eländet. Sedan måste man naturligtvis, som jag har sagt tidigare, också göra stora insatser för att bygga upp landet.

Jag hoppas, liksom någon sade tidigare, att utrikesministern efter den här debatten känner sig styrkt och kan gå vidare på internationell väg i de olika sammanhang där utrikesministern och Sverige finns representerade. Många av oss här hemma i Sverige kommer att kämpa vidare på vårt sätt.

Herr talman! När herr Schori talar om Ny demokrati drabbas han av någon sorts störningar som gör att han uttalar direkta osanningar. Nu fick han just höra någonting om att vi skulle ha minskat ett stöd till flyktingkommissionen i FN. Det finns ett förslag där vi har ökat stödet med 65 miljoner, till 300 miljoner. Jag har just visat texten för herr Schori, som säkerligen kommer att skriftligen ändra sina tidigare uttalanden här. Det tror jag förstås inte, men i alla fall.

Vad gäller transporterna och hur vi gick serbernas ärenden ett tag, vill jag påstå att vi gjorde det, även om det inte var planerat eller uppenbart vid det tillfället. Det var dumt, det var naivt, men det var svensk flyktingpolitik. Vi hörde Christina Rogestam intyga detta i konstitutionsutskottet häromdagen.

Bland de transporter som skedde av kosovoalbaner fanns det gott om serbiska bussar. När man ser det efteråt kan man väl inse att vi gjorde det felet. Men mina meddebattörer här kan inte ens, inte herr Granstedt heller, medge att detta var ett fel, för i Sverige gör vi alltid allting rätt. Jag vill påstå att det gör vi alls inte, vi gör fel ibland så att det visslar om det.

Till sist tycker jag att det som behöver sägas i den här debatten om kriget i Bosnien är sagt. Nu måste Sveriges regering göra det som måste göras. Det är nämligen regeringen som har den verkställande makten. Vi är ju alla överens om att stödja varje kraftfull sanktion man kan hitta på för att få ordning på läget där nere. Vi tycks också alla vara överens om att Sverige skall vara med och ingripa militärt tillsammans med andra nationer och under internationell ledning, helst i FN:s regi. Därmed tycker jag att frågan har gått vidare till regeringen, och därifrån kommer den inte förrän någonting händer.

Herr talman! Jag vill också tacka Lars Leijonborg för initiativet. Jag tror att detta har varit en viktig och nödvändig debatt.

Vi tycks vara överens om att ge FN utökade militära medel för att skydda civilbefolkningen och se till att maten kommer fram till de svältande. Om vi då får frågan om vi kan tänka oss att svensk trupp skall delta i sådana utökade militära befogenheter, kan jag inte förstå annat än att vi måste svara ja även på den frågan. Vi kan inte säga a och sedan nej, b säger vi inte, för det vill vi inte vara med om. Det är en självklarhet att vi måste vara klara på den punkten också.

Det är viktigt, det visar inte minst den här debatten, att vi inte misslyckas i Bosnien. Det får inte gå i Bosnien som det håller på att gå i Angola, Cambodja och Västsahara, där FN ser ut att förlora mot krigsherrarna. Jag hoppas att det inte blir på det sättet.

Jag vill också ta upp en annan fråga. Om jag inte har alldeles fel har FN:s flyktingkommissarie just kommit med en larmrapport, nämligen att matlagren i f.d. Jugoslavien håller på att ta slut. Det innebär, vad jag förstår, att de humanitära insatserna måste öka. Jag utgår från att Sverige ställer sig bakom det.

Det har diskuterats väldigt mycket om flyktingar här. Jag skall inte spetsa till något, men jag skulle vilja vädja till utrikesministern och till de andra partierna om att vi ser till att de bosniska flyktingar som befinner sig i Sverige

behandlas på sådant sätt att deras begäran om uppehållstillstånd beviljas, i stället för att man bara lägger dem på hög.

Det handlar faktiskt om människor som varit utsatta för fasansfulla brutaliteter. Det handlar om kvinnor som utsatts för oerhört bestialiska våldtäkter. Det handlar sist och slutligen om människor som behöver en kvalificerad vård. Men den kan de inte få här, vad jag förstår, om de inte har fått uppehållstillstånd beviljat. Jag vädjar om att man ger uppehållstillstånd till dessa bosniska flyktingar som har utstått sådan fasa. De behöver den tryggheten i vårt land. Det är ändå bara en tillfällig tillflyktsort för dessa människor från Bosnien.

Anf. 22 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Många av inläggen här i dag har präglats av förtvivlan och frustration. Jag delar dessa känslor.

I den verklighet som råder måste vi sträva vidare för att finna den kombination av åtgärder som kan få slut på striderna och lidandet. Låt oss också rikta en allvarlig maning till det f.d. jugoslaviska folket självt. Det är delar av detta folk som dödar grannar, bekanta och människor de levt sida vid sida med i århundraden. Det är krigförarna som måste tygla sitt hat, sin vrede, sin fruktan och sitt maktbegär. Det är krigförarna som förstör framtiden för sig och sitt folk.

Tillåt mig till slut, herr talman, att uttrycka min tillfredsställelse över att det kring denna djupt tragiska konflikt uppenbarligen finns en stor enighet i riksdagen, även om jag också tycker mig se vissa nyanser i synen på massiva militära åtgärder. Det är kanske inte så underligt. Vi känner alla vånda inför detta scenario. Men det är viktigt att vi har en så bred enighet som möjligt i synen på konflikten i f.d. Jugoslavien inför Sveriges medverkan i den politik som kommer att krävas för att få slut på kriget och dessutom för att lämna det bidrag som kommer att krävas därefter.

Oavsett om en förhandlingslösning nås i elfte timmen eller om andra mer drastiska åtgärder, inkl. militär, krävs för att få slut på kriget, står vi inför en oerhörd uppgift den dag konflikten är över. Det kommer att röra sig om en fredsbevarande insats och en återuppbyggnadsinsats av ofantliga dimensioner. Här kommer många internationella och nationella, statliga och icke-statliga insatser att behövas.

Vi får inte heller glömma att konflikten i Kroatien också måste få sin lösning.

Överläggningen var härmed avslutad.

Föredrogs
kulturutskottets betänkande
1992/93:KrU15 Turism (prop. 1992/93:100 delvis).

Turism

Anf. 23 MAJA BÄCKSTRÖM (s):

Herr talman! Sverige är i dag i avsaknad av en nationell turist- och rekreationspolitik. Det enda som regeringen säger sig vilja göra är att stödja marknadsföringen av Sverige i utlandet genom att under en tid köpa sådana tjänster av det nyligen av branschen bildade bolaget Next Stop Sweden. För denna begränsade uppgift har man bildat en helt ny myndighet kallad Styrelsen för Sverige bilden. Det kan man kalla byråkrati. Och i instruktionen för denna myndighet har man t.o.m. sagt att den endast i undantagsfall får vara operativ.

Vi socialdemokrater i utskottet beklagar att vi inte lyckats få med regeringspartierna på våra förslag till en mer offensiv turistpolitik i Sverige, en politik som lyfter fram turismens möjligheter sysselsättningsmässigt, regionalpolitiskt, handelspolitiskt och socialt. Enligt vår mening kan inte statens insatser för att utveckla turismen/resandet till och i Sverige begränsas till, som nu sker, att man enbart satsar ett antal miljoner på marknadsföring av Sverige i utlandet. Detta är givetvis viktigt, men det räcker inte. Staten måste enligt vår mening också ha en uppgift när det gäller att *utveckla* Sverige som turistland och se till att inte minst de statliga organ som kan påverka utvecklingen – vägverk, naturvårdsverk, skolor och universitet, för att nämna några – medverkar på ett aktivt sätt.

Men när andra länder i Europa rustar upp turismen, nedrustar den borgerliga regeringen i Sverige statens engagemang i turistpolitiken. För två år sedan kallades budgetposten i propositionen "Stöd till turism och rekreation". Nu heter den "Styrelsen för Sverige bilden".

Vi socialdemokrater beklagar detta och har i vår motion närmare utvecklat behovet av åtgärder och hur man mera aktivt kan gripa sig an vad som behöver göras. Vi anser nämligen att turismen rymmer så många möjligheter till utveckling i Sverige, både ekonomiskt och socialt, att såväl staten som kommuner och landsting målmedvetet bör engagera sig, främst genom att på olika sätt stödja och stimulera dem som arbetar med turism ute i landet. Det kan gälla att ge goda förutsättningar till utveckling för branschen samt för turist- och friluftorganisationerna. På så sätt stöder man deras egna insatser och strävanden på turistområdet. Man skall inte styra eller ta över någon verksamhet som bedrivs av andra.

Men för att turismen/resandet skall kunna fungera och utvecklas i landet krävs inte bara insatser från näringsens sida utan också från många av de samhällsorgan som svarar för den turistiska infrastrukturen, såsom vägar, rastplatser, skyltning och vägvisning, tillgängligheten till naturreservat och nationalparker, utbildning av turistisk personal etc. En statlig turistpolitik kan alltså inte enbart hanteras som en turistnäringspolitisk fråga, eftersom många åtgärdsbehov inte kan tillgodoses av näringen själv, utan de kräver samordning av inte minst många statliga organ.

Vi politiker – inte minst här i riksdagen – måste, liksom man har gjort i de flesta andra europeiska länder, inse att turismen, dvs. resandet, har så många positiva effekter utifrån samhällets sida sett att ett mera aktivt engagemang också från statens sida är synnerligen motiverat för att man skall kunna ta till vara och utveckla turismens potentiella möjligheter.

Vi socialdemokrater har därför föreslagit att målet för detta engagemang skall vara

att ge största möjliga sysselsättning och service, främst i glesbygder,
att få in värdefull valuta till Sverige från utlandet samt
att öka möjligheterna för våra egna invånare att få uppleva Sverige.

Men inte heller dessa tämligen självklara mål har regeringspartierna kunnat ställa upp på. Vi har samtidigt föreslagit att en delegation skall tillsättas, som skall bestå av representanter för näringen och organisationerna samt av berörda myndigheter liksom Kommunförbundet och Landstingsförbundet. Delegationen bör få i uppdrag att närmare utforma ett handlingsprogram för hur de för turismens utveckling i Sverige viktigaste åtgärderna skall kunna genomföras. Vi har också föreslagit att delegationen skall ges 20 miljoner kronor för detta arbete under nästa budgetår. Det skulle hjälpa till att få fart på Sverige.

Vår uppfattning är alltså att det behövs en mer aktiv politik och en mer aktiv "delegation". Detsamma gäller för engagemanget i marknadsföringsbolaget.

Herr talman! Detta är alltså den socialdemokratiska synen på hur en turistpolitik i vårt land borde se ut.

När det gäller våra ställningstaganden till de frågor om anslag m.m. för nästa budgetår som behandlas i betänkandet vill jag hänvisa till reservationerna. Jag vill här också nämna att vi med vår uppfattning om hur en turistpolitik skall utformas inte har anledning att i det här ärendet ta ställning till frågorna om upphandlingsregler för Styrelsen för Sverige-bilden och om Invest in Sweden-projektet.

Herr talman! Jag vill med det sagda yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna.

Anf. 24 SIMON LILIEDAHL (nyd):

Herr talman! Vi diskuterar nu betänkande KrU15 om turismen. Jag skall inledningsvis beröra en av de för Ny demokrati viktigaste frågorna. För oss är det angeläget att koppla samman kultur och turism. Det passar därför bra att frågan behandlas i kulturutskottet. Sedan skall jag presentera ett förslag om hur man skall kunna förbättra effektiviteten i Invest in Sweden-projektet, vilket som bekant administreras av Styrelsen för Sverige-bilden – eller Image of Sweden, som det kallas på engelska.

Redan i vår partimotion framhöll vi att turismen är en underutvecklad näring i Sverige och att Sverige som turistland är dåligt marknadsfört i utlandet. Skulden härför har lagts på Sveriges turistråd, som också vederbörligen har avvecklats. Turistrådets arbetsuppgifter har till största delen övertagits av Styrelsen för Sverige-bilden medan marknadsfunktionerna ligger hos ett ny-

bildat bolag, som bildats av turistbranschens organisationer och deras medlemmar. Detta bolag har fått det något krystade namnet Swedish Travel and Tourism Council/Next Stop Sweden. Hänger ni med i alla dessa namn?

Man hade i sin oskuldssfullhet hoppats att marknadsförarna i vårt fattiga land åtminstone skulle ha kunnat enas om att arbeta under ett baner, ett samlande namn.

Om man sedan tar med Svenska institutet i bilden, blir den ännu mer komplex. I likhet med den förvillade turisten tar man sig för pannan. Jag har svårt att acceptera att den huvudsakliga orsaken till att man använder sig av alla dessa namn är tidsbrist. Från min erfarenhet som marknadsförare vet jag att det är ett sine qua non att ha ett enhetligt, internationellt accepterat firmamamn, t.ex. Swedetourist eller något liknande. Jag hoppas att inblandade institutioner och myndigheter kan ena sig om under vilket namn som Sverige skall säljas.

Styrelsen för Sverige bilden får enligt utskottsmajoriteten 100 miljoner, från vilka 15 miljoner avgår till Invest in Sweden-projektet. Då återstår alltså 85 miljoner, som devalveras med ca 20 %. De resterande ca 70 miljonerna är öronmärkta för presentation av Sverige under hela budgetåret 1993/94. Det blir svårt att vara tillräckligt aggressiv och säljande, då man måste leva under knapphetens stjärna.

Det finns ansemliga fasta kostnader, icke minst kostar de elva marknadskontoren mycket. Vi i Ny demokrati har under de senaste veckorna signalerat i utskott och kammare att alla berörda svenska myndigheter borde sammanföras under en hatt i varje land och bilda ett Sweden Center. Vi tror att det är nödvändigt att införliva Next Stop Sweden – eller vad det nu kommer att kallas – i denna organisation. Det är nödvändigt om man skall kunna få ned kostnaderna.

Styrelsen för Sverige bilden har som ett av sina första projekt tagit fram en intressant marknadsundersökning, av vilken det klart framgår att genomsnittsturisten i Europa som vill åka till Sverige värdesätter främst – enligt 34 % av de tillfrågade – "the swedish nature and beautiful scenery". Vårt i turisternas ögon tydligen underbara klimat kommer på andra plats. Som en kuriositet kan nämnas att turisterna från länderna i södra Europa, alltså Italien, Spanien och Frankrike, åker till Sverige för att uppleva "cold winters and cold summers" – enligt 31 % av de tillfrågade. "Beautiful blond women" kommer på andra plats – enligt 14 % av de tillfrågade. Jag trodde att proportionerna skulle vara de omvända.

Vi i Ny demokrati önskar att koppla samman kultur och turism. I och med denna marknadsundersökning har vi fått belägg för att vår bollkänsla har varit god. Jag har därför i en motion utvecklat ett förslag om att man med Jämtlands läns museum som bas skall upprätta en kunskapsbank, som skall katalogisera alla lokala turistengagerade enheter i landet som bedriver kultur och turism.

Denna information kan sedan användas som underlag för utbildning, upplysning och inte minst marknadsföring av regional kulturturism. Informationen kommer väl till pass då Sverige så småningom får de olympiska vinter spelen i Åre, som ligger nästan intill Östersund.

Som jag tidigare anfört erhåller enligt utskottsförslaget projektet Invest in

Sweden 15 miljoner. Det är ett i och för sig ett högst otillräckligt belopp då det gäller att presentera Sverige som framtidsland för investeringar. Vi behöver emellertid alla pengar som vi kan få för att saluföra vårt land.

Jag har några färska siffror från Riksbanken över nettoinvesteringarna i Sverige. De visar att 11 miljarder investerades år 1990. År 1991 investerades 34 miljarder, av vilka en mycket stor del kom från Tetra Pak och Renault, medan de år 1992 sjunkit ner till 1,5 miljarder. Dessa siffror skall ses i relief till vad vi investerar i utlandet. År 1990 investerades 63 miljarder, och år 1991 investerades 50 miljarder. Siffrorna är skrämmande.

Det är förvånande att regeringen mot denna bakgrund valt att lägga verksamheten inom ramen för Kulturdepartementet och Styrelsen för Sverigebildningen. Detta är ett allför komplicerat arbete för att ansvaret skall läggas på marknadsförare. Det är investeringsexperten med ett brett internationellt kunnande som behövs.

Vi i Ny demokrati anser att Finansdepartementet och kanske även Näringsdepartementet bör vara ansvariga. Bengt Dalström kommer senare att närmare utveckla dessa synpunkter.

Styrelsen för Sverigebildningen diskuterar att utvidga verksamheten inom Invest in Sweden till att omfatta bl.a. England, Tyskland och USA. Jag tror att eventuella investerare från dessa länder får sin information från sina lokala merchant-banker. Det är inte nödvändigt att bygga upp dyrbara organisationer i dessa länder.

Investeringarna blir lättare att förränta genom satsningar i t.ex. Taiwan, Korea och Singapore. Detta har vi framhållit i ett särskilt yttrande. Jag vill framhålla att vi redan har ett investeringskontor i Tokyo. Tyvärr har det inte kommit många investeringar från detta. Vi har fått mycket få japanska företag som investerar. Problemet är den höga räntan jämfört med i övriga Europa – vi kommer tillbaka till den – och LAS-lagstiftningen, som man har en mycket liten förståelse för i Asia Pacific.

Som ett komplement till Invest in Sweden föreslår vi regelbundna s.k. road shows i världens finansiella centra. Jag tänker då åter på London, New York och Frankfurt. Finansminister Wibbe har redan varit ett dragplåster vid sådana road shows för intresserade investerare. Intresset har varit stort.

Jag måste en än gång repetera: Innan vi kan vända på kuttingen och få investeringarna till Sverige måste vi få ner räntan och ändra på LAS-lagstiftningen. Det går inte att i dagens läge år 1992 titta tillbaka på nettoinvesteringar på 1,5 miljarder, medan svenska företag som flyttar ut gör investeringar på i storleksordningen 30, 40 eller 50 miljarder. Vi måste få en ändring till stånd.

Med dessa ord yrkar jag bifall till våra yrkanden under mom. 5 och 15.

Anf. 25 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Det finns närhelst turistnäringen kommer upp till debatt anledning att erinra om de övergripande målen för den svenska turistpolitiken. Vi skall genom marknadsföringsinsatser och utveckling av turistnäringen åstadkomma förbättringar i bytesbalansen och uppnå regionala och sysselsättningsmässiga effekter. Det sociala målet är också viktigt, nämligen att förbättra möjligheter för breda folkgrupper till turism och rekreation.

Ibland har jag en känsla av att dessa övergripande mål glöms bort och att turismen mer betraktas som en mer eller mindre önskvärd bieffekt av att Sverige är ett privilegierat land med vacker natur och många intressanta historiska minnen. I realiteten är turismen en av våra mer betydande näringsgrenar om man ser till bytesbalansen nationellt och till den regionala och lokala ekonomin för många delar av vårt land.

Var och en kan ju leka med tanken att vi inte skulle ha någon turism på Öland och Gotland, i Bohuslän, i Siljansbygden eller i Norrlands inland. Hur skulle samhällsservice och sysselsättning då se ut?

Ett bärande tema i kulturutskottets betänkande 1992/93:15 är åtgärder för kunskapsuppbyggnad i branschen. Jag tror i enlighet med vad som sägs i betänkandet att staten också i fortsättningen måste känna ett stort ansvar och vara beredd till betydande insatser.

Östersund håller med all rätt på att bli ett centrum för forskning och kunskapsuppbyggnad kring turistnäringen. Dit har också förlagts databaser som är värda att bygga vidare på. Vid högskolan bedrivs redan under ledning av professorn i turismvetenskap, Bengt Sahlberg, ett epokgörande forskningsarbete och undervisning. Det är naturligtvis tillfredsställande att Styrelsen för Sverigebildens redan under innevarande budgetår upphandlat tjänster till betydande belopp.

När nu högskolan i Östersund tillsammans med högskolan i Sundsvall/Härnösand formas till den nya Mitthögskolan bör ökade resurser kunna stå till förfogande för denna nödvändiga kunskapsuppbyggnad i Östersund om turismen och dess villkor.

När det gäller marknadsföringsinsatser har ju som bekant betydande organisatoriska förändringar genomförts. Jag måste i ärlighetens namn erkänna att vi från Centern var mycket kritiska och ganska tveksamma till denna förändring, och det är självfallet angeläget att mycket noga följa utvecklingen på detta område. Beslutet är emellertid fattat, och enligt utskottsmajoritetens uppfattning bör vi avvakta resultatet av dessa förändringar innan vi från riksdagens sida har anledning att föreslå nya åtgärder eller samhällsengagemang.

När det gäller marknadsinsatserna är det näringen själv som nu måste anvisa vägen och värdera de initierade insatserna. Turistdelegationen har uppgiften att å statens vägnar följa utvecklingen.

Styrelsen för Sverigebildens har en inriktning på allmän information för en internationell publik. Det förutsätter att den kunskapsuppbyggnad om turismen och dess betydelse för olika delar av vårt samhälle fortgår med största intensitet och målmedvetenhet.

Det är otänkbart att inte räkna med turismen som en mycket betydelsefull näringsgren som kräver samma omsorg och omvårdnad som annat näringsliv. Men ibland glöms näringen bort på ett uppseendeväckande sätt.

Låt mig ta några exempel. Det handlar om den nya situation för inrikes kommunikationer som uppstått när SAS köpte Linjeflyg. Plötsligt har de varit svår platsbrist på flyget bl.a. till Östersund. Mitt under vårvintern, som är den härjedalska och västjämstka turistnäringens absoluta högsäsong, låter SAS meddela att man drar ner antalet turer och går över till Fokker i stället för Boeing 737, dvs. SAS inskränker kapaciteten högst avsevärt. Liknande

eländesskildringar kommer bl.a. från Gotland, där en neddragning av antalet turer och överbokningar ger anledning att kritisera SAS för felaktig prognos och dålig analysförmåga. Detta har för Gotlandsresenärerna blivit ett enda strull!

Följden har varit trafikkaos – något som tvingat över passagerare från Östersunds flygplats till SJ, vilket mycket väl kan ha sina fördelar. Men även SJ har kapacitetsproblem och har uppenbart inte varit rustat för att ta hand om alla svikna flygpassagerare. Följden har blivit att trafiken styrts över till biltransporter.

Det verkligt negativa med detta trafikkaos är känslan hos många resenärer att man inte varit välkommen, att man som turist inte har varit att räkna med. Det har kort sagt funnits en brist på professionalitet från SAS sida när det gäller att känna marknaden och marknadens krav.

Det är dock ett känt faktum sedan årtionden att vårterminen är högsäsong för turistnäringen i Västjämtland. Fakta om resandeströmmen till Visby och Gotland bör också vara väl kända.

Vad visar då mina aktuella exempel, förutom en anmärkningsvärd stelhet i planeringen och brist på professionellt tänkande vid bedömningen av marknaden?

Svaret är att det även brister på ett anmärkningsvärt sätt i kännedomen om basfakta beträffande turistnäringen. Det hjälper inte hur ambitiöst och skickligt Styrelsen för Sverigebild, Swedish Travel and Tourism Council/Next Stop Sweden och lokala och regionala näringsidkare inom turistbranschen informerar, marknadsför och säljer orter och områden för turism om det blir omöjligt att ta sig dit.

Låt mig till sist rikta blickarna mot ett turistprojekt som för många förefaller vara ett sällsynt lyckat gemensamt projekt mellan staten, kommuner och privat företagsamhet. Den 5 juni startar turisttrafiken längs Inlandsbanan från Mora till Gällivare. Staten har anvisat vissa resurser för att ge Inlandsbanan en ny framtid. Kommunerna längs den över 100 mil långa banan har genom ett bolag tagit över förvaltningen, och privata entreprenörer sköter trafiken. Nu äntligen verkar det som om professionella företagare inom turistnäringen kommer att kunna ge järnvägen dess rätta turistiska roll. Det kan bli ett lärorikt exempel.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 26 MAJA BÄCKSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag skall inte bli långgrandig, men när jag hörde Stina Eliasson, den här gången såväl som förra gången, vill jag göra en reflexion. Stina Eliasson talar så väl om samordnande funktioner för att det skall fungera inom landet. Då kan jag inte annat än hälsa henne och hennes parti välkomna att stödja våra yrkanden.

Anf. 27 STINA ELIASSON (c) replik:

Herr talman! Jag tyckte att jag i mitt anförande ganska tydligt angav att den organisation som nu finns har arbetat så kort tid. På den korta tiden har den ändå åstadkommit ganska mycket. Nog är det rimligt att dessa organisa-

tioner får arbeta i lugn och ro. När det har gått en tid skall vi noggrant utvärdera och se vad som kommit ut av det.

När det sedan gäller det som vi brukar kalla infrastruktur har ju vi i utskottet ganska tydligt sagt att detta egentligen inte ligger inom kulturutskottets område. Men jag ville ändå passa på att ge dessa exempel för att betona att även om detta inte ligger inom kulturutskottets verksamhetsområde eller ansvarsområde, finns det anledning att påpeka att t.ex. SAS, och även SJ, bör kunna ta del av den kunskapsbank som finns bl.a. vid Högskolan i Östersund. Det är egentligen mycket kända fakta. Det är en parentes i mitt budskap.

Mitt huvudbudskap är att turismen är en mycket viktig näring som ger samsättning och samhällsservice till stora delar av vårt land, särskilt i den del som jag kommer ifrån. Det gäller också de delar som jag nämnt i mina exempel.

Låt mig också säga att denna organisationsförändring, som jag sade att vi i Centern var tveksamma till, har åstadkommit att människor på platsen har utnyttjat sin fantasi, sin initiativförmåga och jobbat fram saker som gör att dessa bygder kan leva vidare.

Anf. 28 MAJA BÄCKSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag tror att vi allesammans hyllar befolkningens kreativitet. Men jag måste tillstå att jag även efter det här inlägget från Stina Eliasson tycker mig ha belägg för att den typ av delegation som vi yrkar skall tillsättas behövs. Det är riktigt att vi inte har vägar, flyg och allt det som Stina Eliasson räknar upp inom kulturutskottets område. Men vi har ändå insikten att det behövs ett organ i vårt samhälle som kan samordna och få till stånd samverkan om detta och verkligen lyfta fram dessa frågor. Det är ju onekligen till gagn för alla de områden som Stina Eliasson värnar om.

Anf. 29 STINA ELIASSON (c) replik:

Herr talman! Jag undrar vad alla människor som arbetar i de olika byutvecklingsgrupperna, alla de som är aktivt och intensivt engagerade i Folkrelserådets hägn, alla de som arbetar inom hembygdsföreningarna osv. skulle tycka om den antydning som faktiskt finns från Maja Bäckström att de inte klarar detta utan statens stöd. Fader Staten måste hålla dem under armarna och tala om hur det skall organiseras och hur man skall göra.

Folkrelserådet är en oerhört viktig del även i Turistsverige. Det gäller bl.a. den samlade hembygdsrörelsen.

Anf. 30 BIRGITTA WISTRAND (m):

Herr talman! Syftet med att lägga ner Turistrådet förra året var att vi skulle få i gång en effektivare marknadsföring av Sverige utomlands. På det sättet skulle vi få med Sverige på kartan och visa att vi är ett spännande och intressant turistland. Detta skulle ge oss ett ökat antal turister.

De 100 miljoner kronor som riksdagen beslöt om skulle anslås till att marknadsföra Sverige utomlands. En särskild delegation, jag tror att vi kallade den turistdelegation, skulle fördela dessa pengar och upphandla tjänster. Det skulle inte finnas några operativa uppgifter, utan vi skulle minska

byråkratin så mycket som möjligt. Pengarna skulle alltså gå till effektiva kampanjer utomlands. Delegationen tog sig sedan det något missvisande namnet Styrelsen för Sverigebildens. Jag kommer till det senare.

Det är många här som har talat om turismens betydelse för landet, så det tänker jag inte ta upp. Det finns också en rad motioner som lyfter fram det.

Det finns ju faktiskt en del fördelar att ta till vara just nu när vi klagat över landets situation. Deprecieringen av kronan betyder att Sverige är ett bra turistland. Här har faktiskt branschens bolag Next Stop Sweden startat en kampanj både i Europa och i Norden där man talar om att det är ekonomiskt fördelaktigt att turista i Sverige. Schweden so günstig wie nie, säger man t.ex. i den tyska kampanjen. Det är bara att hoppas att den kampanjen blir framgångsrik och att vi den här sommaren kan räkna in ett stort antal nya turister till Sverige. Vi vet ju att turister som en gång kommit hit gärna kommer tillbaka.

Trots dessa ganska positiva uppgifter är jag bekymrad för framtiden. Nu skall ju Invest in Sweden inrymmas i Styrelsen för Sverigebildens arbete. Den här verksamheten är operativ och ställer plötsligt helt andra krav på kansliet. Den är precis som Styrelsen för Sverigebildens i ett uppbyggnadsskede. Då krävs det både ekonomiska resurser och extra insatser och energi. Jag undrar hur detta lilla kansli skall kunna klara av de här arbetsuppgifterna. Jag är rädd för att kärnuppgiften, turismen, försvinner när man nu skall fördela sina gracer på så stora och viktiga områden.

Visserligen kan man säga att Sverige som turistland och Sverige som investeringsland är två sidor av samma sak. Turister kan investera, och investerare kan också vara turister. De som kommer hit och investerar kan säkerligen också komma hit som turister, och den som har varit här en gång som turist vill kanske också investera i Sverige. Men jag tycker att det känns litet oprofessionellt att tro att man skall lyckas med dessa två stora uppgifter bara med hjälp av de medel som vi anslog förra året, 100 miljoner kronor.

Det handlar kanske om att man ser satsningar på marknadsföring som bortkastade pengar. Man anser ofta att de enda pengar som man skall investera är de som satsas på produktionsapparaten. Numera vet man att investeringar i marknadsföring är minst lika betydelsefulla och att sådana måste göras långsiktigt för att lyckas. Vill Sverige få företag att investera i Sverige, måste man alltså satsa på marknadsföring.

Den nya regeringen har genom "road shows" med Anne Wibble och Carl Bildt också visat att man vill göra detta, men man måste också satsa personellt och i andra sammanhang. Jag är därför litet bekymrad över hur dessa uppgifter skall kunna rymmas inom de begränsade resurser som står till förfogande. Men man får väl, som sagt, hanka sig fram och, som Stina Eliasson sade, se hur det går.

Jag tycker också att det är viktigt att inte se turism bara som en social rättighet utan som en professionell verksamhet. Därför är det självklart att de företag som arbetar för turism i Sverige skall bekosta sin egen marknadsföring. Men dessutom har allt fler företag på olika sätt gjort ett påpekande, senast när vi i Stockholm gjorde en utvärdering av Sevilla-aktiviteten, nämligen att det nu får vara slut med att svenska företag skall betala för marknadsföringen av Sverige utomlands. Det måste vara en uppgift för den svenska

regeringen och riksdagen att göra det. Jag menar att vi måste ta på oss den uppgiften, och det uttalas också i propositionen.

Herr talman! Min partikollega Ingrid Hemmingsson har i en motion till riksdagen i år pläderat för att det skulle finnas en särskild sakkunnig som inom Näringsdepartementet skulle arbeta med turism. Också vid turistmässan i år var denna fråga aktuell i flera sammanhang. Då framförde branschen bl.a. behovet av en särskild turistminister för att visa hur viktig turismen är för Sverige. Jag är medveten om att det är lätt att önska sig en minister för varje fråga, men jag vill bara till kammaren vidarebefordra att detta var vad branschen tyckte.

Under förra veckan diskuterades Invest in Sweden bl.a. av näringsminister Per Westerberg här i kammaren. Han sade då att det redan i statuterna för Styrelsen för Sverigebilden har skrivits in att man skall marknadsföra Sverige som investeringsland, men också den totala bilden av Sverige. Jag tycker att detta är ett ganska förvånande påstående, eftersom vi i kammaren har beslutat att pengarna till Styrelsen för Sverigebilden skall gå till turism.

Min uppfattning är att uppgiften att ge den allmänna Sverigeförmedlingen ligger under Utrikesdepartementet. Den sköts bl.a. av UD:s pressrum och av Svenska Institutet. Också dessa frågor är faktiskt under utredning. Den 14 april i år kom nämligen sent omsider direktiven för översynen av informationen om Sverige i utlandet. Man skall i denna översyn ta upp frågorna om ansvarsfördelning och samverkan mellan de olika aktörerna: departement, Exportråd, Sverigebilden, Next Stop Sweden osv. Man skall dessutom se på det som kan göras i samverkan mellan företag och organisationer.

Jag ser fram emot ambassadör Faxéns arbete, men jag är samtidigt bekymrad över att näringsminister Westerberg vill lägga på Näringsdepartementet hela denna uppgift innan den ens är klar och utredd. Vad jag tycker är viktigt för Näringsdepartementet är att se hur turismen kan gagna en positiv Sverigebild och hur informationen om Sverige å andra sidan kan gynna den svenska turismen.

Till sist, herr talman, några synpunkter på produktutveckling och varumärken. Vi i Sverige har inte varit särskilt bra på att utveckla våra svenska produkter. Stina Eliasson tog upp vildmarkståget, som också jag själv tycker är ett lysande exempel. Det är nu bara att hoppas att det kommer många resande till sommaren.

Det är vidare sällsynt att man utomlands köper charterresor till Sverige. Det är inte lätt att vara tysk och vilja komma till Sverige. Man måste ringa många samtal innan man hittar rätt och får tag i det som man vill ha. Vi måste nu hoppas att Next Stop Sweden lyckas med att hitta framgångsrika Sverige-produkter.

Den andra frågan som jag vill ta upp gäller varumärken. Varje gång Sverige under de senaste åren har presenterat sig utomlands har vi tagit fram ett nytt varumärke. Det har varit små bomber, vikingaskepp och flaggor i olika konstellationer, men olika varje gång. Alla som vet något om varumärken vet att det är dyrt och att det tar lång tid att introducera nya varumärken. Det vore därför oerhört viktigt om Sverige kunde bestämma sig för hur vi skall presentera oss utomlands. Det gäller då att inte bara tänka på att det

gäller en logotyp, utan också att se på vad som är viktigt när vi skall presentera Sverige utomlands.

Det är alltså inte bara fråga om sådana organisatoriska överväganden som Faxén skall göra i sitt utredningsarbete, utan det är ett utvecklingsarbete där Sveriges huvudegenskaper skall renodlas och strategier lyftas fram. Vi behöver alltså göra ett profilprogram för Sverige, som kan presenteras för turister, investerare och andra som är intresserade av vårt land, t.ex. inför vårt EG-medlemskap.

Det är sådant som på engelska kallas National Identity Programme, och ett sådant har de flesta andra länder. Här finns redan förslag från många av Sveriges främsta informatörer med Gustaf Douglas i spetsen. Jag hoppas att ett sådant program kan komma till stånd, så att vi kan få en ordentlig profilering av Sverige och på det sättet också kan öka den utländska turismen i Sverige.

(forts. 5 §)

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 14.26 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.30, då regeringsinformationen skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.30.

4 § Information från regeringen om ett yttrande från FN:s kommitté för barnets rättigheter

Anf. 31 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Som ett av de första länderna ratificerade Sverige i juni 1990 konventionen om barnets rättigheter.

I september 1992 lämnade regeringen en första rapport om den svenska efterlevnaden av konventionen. Rapporten har granskats av FN:s kommitté för barnets rättigheter. Den har också behandlats vid ett möte i Genève i januari i år mellan kommittén och representanter för den svenska regeringen under ledning av statssekreteraren Ifvarsson i Socialdepartementet.

Kommittén har nu avgett sina slutliga observationer med anledning av den svenska rapporten. Jag finner det angeläget att i korthet informera riksdagen om kommitténs observationer.

Kommittén noterar med tillfredsställelse att Sverige snabbt ratificerade konventionen och att den svenska rapporten var den första som kom in till FN. Man uttrycker också sin uppskattning över den fylliga rapporten. På några punkter efterlyser man bl.a. bättre statistik.

Kommittén lyfter fram såsom positivt att den svenska regeringen har en aktiv hållning till konventionen, bl.a. när det gäller att informera om kon-

ventionen och att söka nya vägar för att ytterligare förbättra barnens situation i Sverige.

Den svenska lagstiftningen och de principer som gäller vid tillämpningen av våra lagar anses allmänt sett återspegla konventionens bestämmelser. Särskilt värd att notera är enligt kommittén regeringens känsla för dialog med frivilligorganisationerna.

Sverige får också lovord för sin strävan att inom biståndspolitiken söka förbättra barns situation världen över. Kommittén anser att vår politik i detta avseende kan tjäna som mönster för andra länder.

De anmärkningar som kommittén framfört mot Sverige innebär inte att Sverige anses bryta mot konventionen. Däremot rekommenderar kommittén att vissa åtgärder vidtas för att ytterligare förbättra barnens situation.

Herr talman! Jag vill för kammaren redovisa de anmärkningar, förslag och rekommendationer som framförts från kommitténs sida och de åtgärder som dessa föranleder.

Kommittén rekommenderar att regeringen noga överväger att inrätta en övervakningsmekanism när det gäller tillämpningen av konventionen. På den punkten har en åtgärd som bekant redan vidtagits genom förslaget att inrätta en barnombudsman. Övervakningen av hur barnkonventionen efterlevs avses ju bli barnombudsmannens huvuduppgift.

Kommittén anser vidare att tillämpningen av konventionen bör ske i nära samarbete med lokala myndigheter. Jag kan utan vidare ansluta mig till denna rekommendation. Det är ofta i kommuner och landsting som vår förståelse och vilja sätts på prov att i praktiken sätta barnets bästa i främsta rummet. Det uppdrag som Socialstyrelsen erhöll i september 1992 att i samråd med andra myndigheter följa utvecklingen av barns villkor i samhället utgör delvis ett svar på kommitténs påpekande att regeringen bör tillse att kommunala besparingar genomförs med tillbörlig hänsyn till barnets bästa, särskilt barn i de mest utsatta grupperna.

Den delrapport som Socialstyrelsen inom ramen för sitt uppdrag redovisat den 1 mars i år visar att besparingarna på de flesta håll gått att genomföra utan allvarliga försämringar av kvaliteten när det gäller verksamheter för barn och ungdom. Socialstyrelsen varnar samtidigt för att de besparingar som aviserats för i år och nästa år kan komma att drabba utsatta barn med behov av särskilt stöd. Detta gäller inom alla verksamheter.

Som jag redan tidigare framhållit här i kammaren kan de problem som Socialstyrelsen uppmärksammat ofta inte lösas genom åtgärder på den statliga nivån. Det är i första hand en uppgift för de berörda kommunerna och landstingen. Det är viktigt att de är uppmärksamma på de risker som Socialstyrelsen har pekat på.

Socialstyrelsen skall avge en slutredovisning av uppdraget den 1 mars 1994. Först då kommer vi att ha klart besked om de farhågor inför framtiden som uttalas i årets rapport är grundade. Om inte förr får vi då anledning att bedöma om några åtgärder är motiverade från statsmakternas sida.

Herr talman! Kommittén påpekar vidare att det internationella samarbetet och biståndet ytterligare bör stärkas, i synnerhet till förmån för utsatta grupper såsom barn med handikapp och barn i behov av särskilt skydd. Regeringen har genom olika åtgärder under detta år stärkt just denna inriktning

Prot. 1992/93:102
29 april 1993

*Information från
regeringen*

av biståndet. Bl.a. kommer SIDA att redovisa ett särskilt program till stöd för barn. Det svenska handikappinitiativet inom FN fullföljs också. Vid världskonferensen i juni i år i Wien om mänskliga rättigheter kommer Sverige också att särskilt driva frågor om barns rättigheter.

Kommittén framhåller också att regeringen bör överväga att ta bort den möjlighet som alltjämt finns i lagstiftningen att inkalla personer mellan 17 och 18 år till militärtjänst. Frågan behandlas av utredningen (FÖ 1992:01) om författningsreglering av totalförsvarsplikten. Efter vad jag erfarit kommer utredningen att föreslå en 19-årsgräns.

Också frånan av en åldersgräns när det gäller förbudet mot att utnyttja barn i pornografiskt syfte bör enligt kommittén övervägas av regeringen. Inom Justitiedepartementet arbetar man för närvarande med en promemoria som behandlar frågor om barnpornografi. I promemorian tas därvid upp frånan om införande av en 18-årsgräns.

Kommittén framhåller också problemen med sexuella övergrepp inom familjen. I Sverige har detta problem aktivt lyfts fram av både myndigheter och organisationer de senaste åren. Socialstyrelsen har på regeringens uppdrag i sitt projekt "Barn i fokus" understött utvecklingsprojekt i landet som syftar till att upptäcka och hjälpa barn som varit utsatta för övergrepp.

Socialstyrelsen har också gett ut allmänna råd till berörda myndigheter och tjänstemän och ordnat en landsomfattande utbildning för att förbättra handläggningen i dessa svåra ärenden.

Herr talman! När Sveriges godkännande av barnkonventionen behandlades i riksdagen diskuterades grundligt innebörden av bestämmelsen i artikel 37 punkt c, som stadgar att ett frihetsberövat barn skall hållas åtskilt från vuxna om det inte anses vara till barnets bästa att så inte sker.

Diskussionen gällde huruvida Sverige kan anses uppfylla konventionens krav, trots att det saknas ett ovillkorligt förbud mot att låta frihetsberövade personer under 18 år vistas tillsammans med personer över 18 år i samma institution eller anstalt. Sverige avgav som bekant inte någon reservation på denna punkt.

Kommittén har nu tagit upp frånan och föreslår att ytterligare överväganden bör ske för att försäkra att frihetsberövade barn hålls åtskilda från vuxna. Därvid bör även alternativ till institutionsvård beaktas.

För närvarande arbetar två utredningar som tar upp bl.a. dessa frågor. Fängelseutredningen (Ju 1992:06), som har i uppgift att se över kriminalvården i anstalt, skall även behandla frånan om ungdomar på anstalt. Ungdomsbrottskommittén (Ju 1992:07) har i uppdrag att utvärdera nuvarande regelsystem för unga lagöverträdare. Kommittén skall bl.a. inventera olika tänkbara för ungdomar anpassade reaktioner på brott.

Genom inrättandet av Statens institutionsstyrelse ges förutsättningar för en behövlig differentiering av vården vid de särskilda ungdomshemmen. Vi får därmed också bättre möjligheter att kunna erbjuda alternativ till fängelse för ungdomar under 18 år.

Kommittén för barnets rättigheter föreslår också att Sverige ser över reglerna om rätt till offentlig försvarare för personer under 18 år som kommit i konflikt med lagen. En sådan översyn görs nu inom Justitiedepartementet.

Herr talman! Vad jag nu har nämnt är sådant som sålunda redan övervägs

i olika sammanhang. Det är synnerligen värdefullt att genom kommitténs påpekanden ha fått uttalanden om hur Sveriges internationella åtaganden bör påverka behandlingen av frågorna.

Kommittén anser att alternativ bör övervägas till förvarstagande av barn enligt utlänningslagen. Kommittén motiverar detta bl.a. med att praxis synes diskriminerande eftersom svenska barn i allmänhet inte kan tas i förvar innan de har fyllt 18 år.

Jag vill i detta sammanhang peka på att regeringen för ett år sedan föreslog riksdagen ett principiellt förbud mot att ta barn i förvar. Riksdagen beslutade dock i stället om en annan mindre restriktiv ordning för att ta barn i förvar. I det uppkomna läget avser regeringen att avvakta hur tillämpningen av de nya bestämmelserna i utlänningslagen gestaltar sig innan något eventuellt nytt initiativ tas.

Kommittén rekommenderar vidare att åtgärder vidtas för att närmare övervaka situationen för adoptivbarn från utlandet i svenska familjer. Detta är något som skall behandlas av Utredningen (S 1992:08) om översyn av verksamheten med internationella adoptioner.

Som jag redan har varit inne på utgör kommitténs yttrande ett viktigt dokument i vårt arbete med barns villkor i Sverige. Vi har självfallet anledning att ta de anmärkningar som framförts på allvar, men vi kan samtidigt ta till oss den positiva inställning som kommittén har visat till svensk barn- och ungdomspolitik.

Kommittén framhöll också vid mötet i Genève att Sverige i flera avseenden betraktas som ett föregångsland när det gäller barnets rättigheter. Kraven på Sverige kan därför ställas högre än på många andra länder. De framförda anmärkningarna bör därför mer ses som förslag till förbättringar än direkt kritik.

Anf. 32 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Jag tackar socialministern för den här rapporten. Jag har några frågor att ställa med anledning av den.

Det är helt klart att kommittén, liksom övriga länder, har konstaterat att Sverige i stort utgör ett välfärdssamhälle för barnen. Man har samtidigt visat på att det finns klara brister. Jag vill ställa frågor på några av dessa områden.

Socialministern nämnde här, och har i andra sammanhang nämnt, den rapport som Socialstyrelsen har gjort vad det gäller nedskärningar i kommuner och landsting. Socialministern citerade vad som där har framkommit. Men det han inte citerade var hur man från Socialstyrelsen konstaterar att det redan under det här året finns stora risker för de grupper av barn som man i dag kallar gräzonsbarn, dvs. barn som inte tar för sig eller direkt påkallar uppmärksamheten. Socialstyrelsen har visat en stor oro för att just de barnen är de som far illa när resurserna skärs ned. Man har också påvisat att det är stora skillnader mellan storstäder och andra delar av Sverige.

Jag vill alltså fråga om inte regeringen med anledning av rapporteringen tänker vidta eventuella åtgärder före våren 1994.

Min andra fråga gäller barn som utsätts för sexuella övergrepp. Socialministern nämnde Socialstyrelsens allmänna råd. Jag undrar om man från regeringens sida tycker att det är tillräckligt svar på kommitténs rapportering och

frågan om situationen för de barn som drabbas i Sverige. Jag tänker framför allt på föräldrar som har barn som har utsatts för sexuella övergrepp. De får i dag väldigt litet stöd och hjälp av samhället.

Kommer man t.ex. i direktiven för Barnombudsmannen att föreslå att han eller hon verkligen skall se över hur stödet till föräldrar skall gå till?

Anf. 33 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Låt mig svara kort på Eva Zetterbergs frågor.

Det framgår av Socialstyrelsens rapport att det finns en del personer som befärar att det under 1993 skall bli försämringar för barn på olika sätt. Vi måste ändå avvakta och se vad som faktiskt händer ute i kommunerna. Det har visat sig att kommunerna under 1992 i regel har prioriterat de mest utsatta barnen. Även när man har gjort generella nedskärningar har man satt in kompensande åtgärder riktade till dessa barn. Jag tror att flertalet kommuner – förhoppningsvis alla – kommer att göra det också under 1993. Ett definitivt svar på den frågan kan vi naturligtvis inte få förrän vi får Socialstyrelsens rapport i mars nästa år.

På Eva Zetterbergs andra fråga, den om sexuella övergrepp, kan jag allmänt sett säga att vi kanske aldrig kommer att kunna göra tillräckligt stora insatser för att hantera de frågorna. Det vi på centralt håll försöker att göra, förutom att ge allmänna råd, är att ta initiativ till de omfattande utbildningsinsatser och de projekt som görs inom ramen för Barn i fokus-projektet. Jag tror att det i alla fall är vad vi centralt kan göra just nu på detta område. Vi får så småningom utvärdera vad insatserna har lett till och se om det motiverar ytterligare insatser från statsmakternas sida.

Anf. 34 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Jag skall begränsa mig till den första frågan.

I Socialstyrelsens rapport som kom i mars 1993 redovisas, precis som socialministern säger, att man någorlunda har kunnat tillgodose de barn som är mest utsatta och har de svåraste problemen. Man visar på att man faktiskt redan i dag har svårt att hjälpa de barn som inte tar för sig.

Man visar också att större barngrupper och mindre personal definitivt leder till att flera barn kommer att få problem. Då tycker jag att det är senfärdigt av regeringen att vänta tills våren 1994 med åtgärder.

Anf. 35 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag vill bara göra två korta anmärkningar till detta.

Ett syfte med rapporten och över huvud taget med det uppdrag vi givit Socialstyrelsen och flera andra myndigheter är ju att uppmärksamma ett antal sådana här problem. Jag tycker att man kan utgå ifrån att också kommunerna tar del av rapporteringen och kommer att reagera.

I regel handlar de brister Eva Zetterberg nämner och som också omnämns i Socialstyrelsens rapport om lokala brister som måste åtgärdas på det lokala planet. Jag tycker att det är den viktigaste synpunkten på Eva Zetterbergs fråga.

Anf. 36 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Också jag vill tacka socialministern för den intressanta informationen. Jag vill gå in på samma områden som Eva Zetterberg.

Min första fråga gäller de kommunala besparingarna. Kommittén påpekar ju i sitt yttrande att regeringen bör tillse att besparingarna sker med tillbörlig respekt för barnen. Socialministern säger här att kommunerna får göra som de vill. Kan man ändå inte tänka sig att införa en lagstiftning som garanterar barnen rätt till den hjälp som kan krävas i speciella situationer inom t.ex. barnomsorg, sjukvård eller utbildning?

Så till min andra fråga. Regeringen bör inte förbise problemet med sexuella övergrepp. Det jag funderar över i det här fallet är inte just föräldrarnas situation. Men när vi nu diskuterar barnkonventionen funderar jag över om det inte är dags att införa någon form av lagstiftning som ger barnen ett direkt skydd. I en situation då man misstänker övergrepp på ett barn skall man ställa barnets situation i centrum i stället för att som i dag låta barnet vara utsatt för fortsatta risker under den tid utredning pågår. Jag undrar om regeringen gör några sådana överväganden.

Anf. 37 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Den lagstiftning som Margareta Israelsson efterlyser finns ju i ganska hög grad redan i dag i socialtjänstlagen och annan speciallagstiftning. Där finns redan t.ex. vad gäller barnomsorgen särskilda skyldigheter för kommunerna vad beträffar barn med särskilda behov.

Det är mycket möjligt att man skulle kunna skärpa denna lagstiftning ytterligare, men några konkreta planer på det har vi ännu inte.

När det gäller frågan om sexuella övergrepp vill jag säga att det naturligtvis är kolossalt svårt att veta vad man skall göra i de enskilda fallen. Det är utomordentligt svårt också för dem som arbetar nära de berörda att avgöra vad som faktiskt har hänt. Det finns exempel både på att man har kritiserat socialtjänsten för att ingripa för sent och på att socialtjänsten har ingripit alldeles för tidigt, dvs. tagit fasta på misstankar som har visat sig vara ogrundade.

Jag tror faktiskt att det bästa man kan göra är att se till att den personal som kommer i kontakt med sådana här frågor är välutbildad. Jag tror inte att det är en garanti för att man aldrig kommer att göra missbedömningar, men det kommer förhoppningsvis att bli mindre vanligt med missbedömningar än vad det kanske har varit hittills.

Jag tror inte att det finns några enkla lösningar, t.ex. lagstiftningsåtgärder, som kan garantera att det inte kommer att ske några missgrepp i framtiden när det gäller bedömningen i sådana här ärenden.

Anf. 38 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Jag skall be att få börja med den sista frågan. Jag ställde den mot bakgrund av att vi i dag har en lagstiftning som kanske mera tar fasta på situationen för förövaren eller för föräldrarna. Jag menar att lagstiftningen på det här området måste ta fasta på barnets situation.

Sedan är det självklart så, som socialministern också påpekar, att vi inte vet säkert vad som har inträffat och att en utredning måste göras. Men i dag

åsidosätter vi barnets rätt till skydd till förmån för utredningen, och jag tror att vi måste närma oss en förändring på det området.

Avslutningsvis vad gäller de kommunala besparingarna är det ju, precis som Eva Zetterberg också har påpekat, att vi i dag på olika sätt skapar gråzoner ute i kommuner och landsting. Jag tycker att det är tråkigt, och jag tror att regeringen kommer att tvingas att återkomma till frågan om en annan lagstiftning på det här området, för som det generellt är i dag åsidosätts barnens bästa.

Anf. 39 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Det är självklart att man skall ta fasta på barnets situation vid misstanke om sexuella övergrepp. Jag tror att huvudproblemet faktiskt är att den personal som kommer i kontakt med sådana ärenden ofta saknar tillräcklig erfarenhet och utbildning.

Det kan vara svårt att förstå vad barn menar när de talar om sådana här saker. De använder inte alltid samma ord som vi vuxna gör. De har inte alls samma erfarenhet och bakgrund som vi har. Då gäller det för vuxna att ändå förstå vad barnet talar om och vad barnet menar. Det är utbildning i detta som man försöker ge inom ramen för de stora utbildningssatsningar som leds av Socialstyrelsen, och jag tror att det är rätt väg att gå.

Sedan vill jag bara nämna – jag borde ha gjort det när jag svarade på Eva Zetterbergs fråga förut – att regeringen har föreslagit i kompletteringspropositionen att kommunerna under nästa år skall få 4 miljarder extra. Ett av syftena med de pengarna är just att man skall kunna slå av på takten något när det gäller rationaliseringar och neddragningar. Det kan ju vara betydelsefullt i ett läge när man är orolig för att neddragningarna skulle kunna riskera att gå ut över bl.a. barnen.

Anf. 40 BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Också jag vill uttrycka att jag tycker att det är bra att socialministern har gett den här informationen och då utgått ifrån de påpekanden som görs vad gäller Sverige.

Min fråga gäller vad som nu händer de utsatta barnen i de bostadsområden där barn med särskilda behov finns. Det är ju så, vad än Socialstyrelsen skriver om vad som hände förra året, att för närvarande har vi en skenande utveckling i de bostadsområden där arbetslösheten är störst och vi har också en koncentration av barn med särskilda behov.

Där är verkligheten den att pengarna inte räcker till när alltmer måste gå till att försörja arbetslösa med socialhjälp. Då tas pengarna från verksamheten. Det finns gott om praktiska exempel på hur de särskilda resurser som behövs för utsatta barn nu försvinner med svindlande fart.

Det gör att jag måste fråga socialministern om han inte överväger att ta några initiativ för att påverka utvecklingen. Jag tycker inte att man kan vänta ett år till. Jag minns att när vi hade öppnat möjlighet för privata alternativ tog socialministern ett sådant initiativ och vände sig till alla barnstugor med information om hur man bär sig åt för att privatisera barnomsorg.

Jag tycker att det borde vara på sin plats att ta ett liknande initiativ, denna

gång till stöd för de utsatta barnen, och min konkreta fråga är: Överväger socialministern att göra det snabbt, innan alltför många barn far illa?

Prot. 1992/93:102
29 april 1993

*Information från
regeringen*

Anf. 41 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag tycker nog ändå inte att Birgitta Dahls verklighetsbeskrivning är riktigt korrekt. Att resurser försvinner från de utsatta barnen med svindlande fart har vi faktiskt inga som helst belägg för.

Tvärtom tyder Socialstyrelsens rapport på att kommunerna i sin verksamhet har prioriterat de utsatta barnen, inte bara under 1992 utan också i planerna för 1993. Jag har haft anledning att ringa runt till en hel del kommuner och fråga om alarmerande uppgifter som förekommit i tidningarna är korrekta eller inte. Det visar sig i alla de fall som jag har haft möjlighet att kontrollera att kommunerna verkligen har prioriterat utsatta barn.

Det hindrar inte att läget är bekymmersamt. Det håller jag med om. Arbetslösheten skapar en lång rad problem både för familjerna och för barnen i familjerna. Därför är regeringens ekonomiska politik inriktad på att vi skall klara arbetslösheten.

Dit hör t.ex. den strategiska plan som redovisas i kompletteringspropositionen för att få ner budgetunderskottet. Syftet med planen är att skapa ett förtroende för politiken, så att vi kan få ner räntorna, och vi har redan sett att räntorna börjar krypa ner. Senast i går fattade Riksbanken beslut om ytterligare en liten sänkning av räntan. Jag tror att man kan vara förhoppningsfull om att räntorna skall fortsätta ner, vilket innebär en viktig stimulans och därmed ökade möjligheter att ta itu med problemen.

Det initiativ som Birgitta Dahl efterlyser har jag redan tagit genom det utredningsuppdrag som Socialstyrelsen har fått. Utredningen är ju inte bara till för att informera oss i regeringen och er som finns i riksdagen, utan den kommer också att ge mycket viktig information till landets kommuner.

Anf. 42 BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Jag noterar att socialministern talar om räntor i stället för om barn. Visst är en god ekonomi grunden för att vi skall klara barnen, men jag tycker ändå inte att jag kan acceptera det.

Jag vill säga, Bengt Westerberg, att var och en som reser runt i landet och besöker verksamheterna och talar med dem som är berörda vet att min skildring är riktig. Jag tycker därför att socialministern personligen borde ta ett initiativ och använda sin auktoritet för att påverka vad som händer. Kommunledningarna vet ofta ytterst litet om vad som händer ute i de mest utsatta kommundelarna.

Socialministern har aviserat en rättighetslagstiftning när det gäller barnomsorg. Vi har i förslag om en barnomsorgslag, som gång på gång har avvisats här, föreslagit att en sådan lagstiftning inte bara skulle handla om rätten till plats utan om rätt till kvalitet i barnomsorgen och om insatser för att se till att det inte uppstår segregation och orättvisor.

Överväger socialministern och regeringen att ta in sådana moment i en eventuellt kommande rättighetslagstiftning?

Anf. 43 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Skälet till att jag kom in på räntorna var att Birgitta Dahl ställde frågor om arbetslösheten, och det finns en mycket nära koppling mellan räntenivån i landet och möjligheten att få ner arbetslösheten. Så det var ganska naturligt att ta upp den saken.

Även om det kanske kan tyckas vara ett stort avstånd mellan barnens situation i landet och räntorna, finns ändå denna koppling. Den är tillräckligt tydlig för att jag skall tro att Birgitta Dahl ändå kan förstå att den finns.

Vad gäller barnomsorgen delar jag uppfattningen att vi skall ha barnomsorg av god kvalitet. Jag beklagar att vi inte redan i lagstiftningen har några kvalitetskrav på barnomsorgen. Men jag kan försäkra Birgitta Dahl att när förslaget om några veckor kommer till riksdagen, kommer det att finnas också kvalitetskrav inskrivna i förslaget till ny lagstiftning.

Anf. 44 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag tycker att det är bra att kommittén har framfört kritik på två punkter som jag särskilt vill nämna.

Den ena gäller förvarstagande av barn. Det bedöms som diskriminerande, och man rekommenderar att alternativ övervägs. Jag hörde till dem som inte gillade det beslut som riksdagen fattade i den frågan tidigare.

Jag tycker att rapporten, plus det som jag har tagit upp tidigare här i riksdagen, nämligen att antalet förvarstaganden av både vuxna och barn nu ligger på en mycket hög nivå, utgör skäl för socialministern att i samråd med invandrарminіstern ta ett initiativ nu. Om man hade känt till fakta om hur utvecklingen har blivit, borde man ha sett på den här frågan på ett annat sätt.

Den andra frågan gäller att barn frihetsberövas tillsammans med vuxna. Det rör sig i första hand om förvarstagande i polisarrest och i häkte. Min uppfattning är den att det inte går att lösa detta problem på annat sätt än genom att man beslutar att barn inte skall kunna sättas i polisarrest eller häkte, utan att det måste skapas andra lokalteter för omhändertagande av barn.

Jag tycker att socialministern borde underrätta sig om hur den särskilda Ungdomsbrottskommittén handlägger den här frågan. Det är möjligt att kommittén behöver extra instruktioner eller direktiv.

Anf. 45 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag beklagar, liksom Hans Göran Franck att regeringens förslag när det gäller förvarstagande av barn inte vann kammarens gehör. Så snart Hans Göran Franck kan utlova stöd från Socialdemokraterna för en ändrad inriktning skall jag verka för att regeringen lägger fram ett nytt förslag. Jag hoppas att det så småningom skall bli möjligt att genomföra en sådan förändring.

Den andra frågan om förvarstagande av barn tillsammans med vuxna handlar nog huvudsakligen om de unga människor under 18 år som hamnar i fängelse. Det händer att några tiotal ungdomar varje år hamnar i fängelse i Sverige, därför att man inom ungdomsvården inte klarar av att hantera de här problemen på ungdomsinstitutionerna. Jag hoppas att den kvalitetsförbättring som vi med hjälp av den nya institutionsstyrelsen skall försöka få till

stånd skall leda till att vi undviker den här typen av fängsligt förvar av ungdomar under 18 år. Vi kan då gå kommittén till mötes på den här punkten.

Prot. 1992/93:102
29 april 1993

*Information från
regeringen*

Anf. 46 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Socialministern själv bör ta ett initiativ när det gäller förvarstagande av barn. Det är självklart att jag på olika sätt för egen del vill verka för ett positivt beslut, nämligen i den riktning som jag tidigare talat om.

Jag håller med socialministern om att det inte bara är i arrester och häkten som denna sammanblandning sker. Den sker även i fängelser, eftersom lagstiftningen är likartad. Man kan nämligen sätta någon i häkte och man kan sätta någon i fängelse om synnerliga skäl föreligger. Jag har samma synpunkt här, nämligen att dessa problem inte är möjliga att lösa utan att man tar bort dessa bestämmelser. Ett tryck och en press skulle då skapas för att lösa problemen på ett acceptabelt sätt som tillmötesgår kommitténs önskemål.

Anf. 47 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Herr talman! Jag vill också tacka socialministern för den rapport som vi har fått. I sin redogörelse sade socialministern att kommittén rekommenderar att en övervakningsmekanism av barnkonventionen inrättas. Socialministern hänvisade till den barnombudsman som vi äntligen fått förslag om här i riksdagen, och som vi så småningom skall fatta beslut om.

Jag är väldigt glad över att detta förslag är framlagt för riksdagen, och jag är glad över att en barnombudsman med största säkerhet kommer att inrättas. Jag tycker också att det är riktigt att denne barnombudsman skall fungera som övervakningsmekanism av konventionen.

Men i sämsta fall kan det bli så, att Barnombudsmannen får så mycket arbete med funktionen att övervaka konventionen att Barnombudsmannen inte får möjlighet att arbeta med andra arbetsuppgifter, som också är mycket viktiga, såsom opinionsbildning om barn, kontakt med barn och ett mer långsiktigt arbete när det gäller att utveckla barns förhållanden i Sverige.

Det är därför mycket viktigt att regeringen sprider kunskap till alla andra myndigheter om andan i barnkonventionen, inte minst till kommunerna. Kommunerna fattar ju numera de beslut som är verkligt viktiga för barn i Sverige.

Övervakningsmekanismen måste alltså bli inbyggd i det svenska samhället. Som ett rikt land har vi en särskild skyldighet att ta ett mycket stort ansvar för hur våra barn har det, inte minst i dessa tider då besparingar sker.

Vilka åtgärder tänker socialministern vidta för att sprida kunskap om konventionen, så att vi inte får den situation som många här i kammaren nu har beskrivit, med barn som i besparingstider – när vi får ont om pengar – far illa? Det räcker nog inte med Barnombudsmannen som en övervakningsmekanism, utan regeringen måste vidta ytterligare åtgärder för att se till att konventionens anda verkligen sätter sig fast i det svenska samhället.

Anf. 48 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag delar naturligtvis Ewa Hedkvist Petersens uppfattning att Barnombudsmannen ensam inte räcker till för att övervaka att barnkonventionen efterlevs. Det är naturligtvis den allra viktigaste uppgiften för po-

litiker och tjänstemän i våra kommuner och landsting – även för oss som sitter i regering och riksdag. Men Barnombudsmannen blir ändå en mycket viktig förstärkning i den här övervakningsmekanismen. Barnombudsmannens huvudsakliga uppgift blir nämligen att bevaka hur barnkonventionen efterlevs.

Det är också värdefullt att vi nu kan knyta Barnombudsmannen till Barnmiljörådet, som har en hel del resurser. Det innebär att Barnombudsmannen redan från början får resurser som kommer att vara mycket värdefulla i det här arbetet.

Vi har redan gjort en hel del insatser för att sprida kunskap om barnkonventionen. Vi har haft samarbete med frivilligorganisationerna och bl.a. satsat arvsfondspengar för att hjälpa till med att informera om barnkonventionen. Vi har spritt den svenska rapporten, där barnkonventionen finns med som bilaga, till alla kommuner och myndigheter.

Vi fortsätter med vår planering för ytterligare informationsinsatser utåt på olika sätt. Bl.a. har vi en del planer på att försöka bättra nå ut till skolor med hjälp av en del publikationer som regelbundet sprids i skolorna. Men på den punkten befinner vi oss ännu så länge på planeringsstadiet. Jag kan dock försäkra att ambitionen att fortsätta informera och sprida ytterligare kunskap om detta finns hos regeringen.

Anf. 49 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Herr talman! Det är bra att socialministern är beredd att fortsätta med att sprida kunskap. Men jag anser att regeringen och socialministern har ett särskilt ansvar när det gäller att tala för barnen, just i de tider som vi nu lever i.

Det sker ju besparingar och vi ser barn som far illa. Vi får s.k. gråzonsbarn. Då är det viktigt att alla politiker och andra beslutsfattare i landet i de yttersta beslutssituationerna – när det verkligen gäller om man står på barns sida eller inte – fattar de rätta besluten och sätter barn i centrum. Det gäller inte bara kommunerna utan även andra myndigheter. Det är just i de situationerna som det är viktigt att man har kunskap om konventionen. Jag menar att regeringen har ett yttersta ansvar att se till att denna kunskap sprids för att skapa medvetenhet om detta. Jag väddar till socialministern att göra det.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § (forts. från 3 §) **Turism** (forts. KrU15)

Anf. 50 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Jag har blivit något fundersam över debattinläggen av representanter från Moderata samlingspartiet, Ny demokrati och Centern. Birgitta Wistrand var bekymrad över turistministerns, nämligen näringsminister Per Westerbergs, uttalande. Han är också sällan – eller aldrig – här i kamma-

ren och diskuterar just dessa frågor, och det verkar vara litet engagemang och intresse kring detta.

Det var säkerligen av ideologiska skäl som det första privatiseringsprojektet påbörjades, nämligen avvecklingen av Sveriges turistråd. Men man kan bara konstatera att när ideologi övergår till dumhet blir det ofta fel. Jag förstår att både Stina Eliasson och Birgitta Wistrand är bekymrade över utvecklingen.

Naturligtvis skall man inte diskutera det som varit, utan vad man vill åstadkomma framöver. Men låt mig, herr talman, notera med utgångspunkt i de ekonomiska bekymmer som vårt samhälle befinner sig i att avvecklingen av Sveriges turistråd kostade skattebetalarna ungefär 40-50 miljoner kronor.

Denna avveckling gör man i en tid då man egentligen borde göra precis tvärtom, nämligen satsa offensivt på turism – som andra gör. Danmark satsar t.ex. mycket stora resurser på sitt turistråd för att utveckla turismen. Man har haft stor glädje av det, eftersom det ger stora intäkter till handel, hotellverksamhet och annat. Det ger naturligtvis framför allt sysselsättning i landets olika delar.

När man av ideologiska skäl bestämmer sig för att Turistrådet skall försvinna, är det tragiskt att det innebär en kostnad för skattebetalarna på åtskilliga tiotals miljoner kronor, till ingen nytta. Människor med kunskaper och kompetens på området är i dag utan arbete, men en hel del av dem får betalt av samhället, av förklarliga skäl, när denna verksamhet läggs ned.

Låt mig bara ta ett exempel på hur viktigt det är att det finns en statlig politik på det här området. Maja Bäckström har nämnt flera. Massmedia tog för någon vecka sedan upp exemplet med danska reseföretag som skickar turister till Sverige. Deras syn på allemansrätten innebär att de sågar ned träd och gör annat som ställer till problem i den svenska naturen.

Det förekom tidigare ett samarbete mellan Sveriges turistråd, Naturvårdsverket och de olika intressenterna för att informera turister som kommer till Sverige om vad exempelvis vår allemansrätt betyder. Nu hamnar dessa frågor vid sidan om – ingen tar ansvaret för dem. Jag kan i och för sig förstå att näringsidkarna, som kanske har det svårt, inte vill ta på sig kostnaden för just denna del. Det måste finnas en samordning, och det är därför som det är så viktigt med en statlig turistpolitik. Det är det som saknas.

Det kan naturligtvis sägas att infrastruktur och annat inte hör ihop med detta, men jag vill påstå att det är tvärtom. Allt som handlar om turism är självfallet beroende av kommunikationer, skatteregler, kunskapsuppbyggnad och annat. Det kan vara så enkla ting som skyltning av rastplatser och olika former av verksamhet. Man har naturligtvis ansvaret totalt sett. Jag tycker att det finns anledning att vara orolig när man nu inte vill bry sig om de här frågorna. Detta kommer i sin tur att leda till att mycket av det som vi upplever som så viktigt går förlorat, nämligen att flera människor kommer till Sverige.

Jag skall ta upp en annan fråga, som jag hoppas att ni som representerar majoriteten har någon synpunkt på. Staten har trots allt anslagit 100 miljoner kronor för den här verksamheten. Det skall bedrivas en kampanj, som riktas mot Tyskland och andra länder, och där ingår naturligtvis statliga pengar. Det är bara det att olika regioner, bl.a. Norrbotten, Västerbotten

och mitt hemlän Göteborgs och Bohus län, inte finns med. De kunde nämligen inte betala in de pengar som krävdes för att få delta.

Om man med statliga pengar som hjälp skall satsa på Sverige som ett turistland, ter det sig märkligt att ett turistlän som Göteborgs och Bohus län inte finns med, och inte heller Norrbotten, Västerbotten m.fl. Jag funderar hur dessa pengar egentligen används.

Som Stina Eliasson var inne på, måste detta följas upp mycket noggrant. Jag tror att man måste dra lärdom av de erfarenheter som har gjorts tidigare.

Ny demokrati diskuterar natur-turism och kultur-turism, och det var just sådana projekt som Sveriges turistråd tidigare hade satsat ganska mycket på för att köra i gång, med utgångspunkt från att man, med hjälp av undersökningar vet vad naturen betyder, inte minst på kontinenten, där det är så trångt, och att Sverige utgör en stor resurs när det gäller naturen och turismen.

Vi tappar alltså flera år, med utgångspunkt från att man av ideologiska skäl bara bestämde sig för att Turistrådet skulle avvecklas, på grund av att det var statligt.

Det ställs nu krav, inte minst från turistbranschen, på att staten skall ha en roll som samordnare av olika saker i det här arbetet. Staten har också ett ansvar, eftersom en stor del av de intäkter som Sverige får, i form av skatter och annat som turisterna bidrar med, kommer oss alla till del. Staten är en viktig aktör i de sammanhangen.

Jag utgår från att de här frågorna kommer att lösas, ungefär efter de riktlinjer som Socialdemokraterna i kulturutskottet har skisserat. Det är bara att avvakta tills vi får en annan minister på det här området, så att ideologin inte övergår till dumhet.

Anf. 51 BIRGITTA WISTRAND (m) replik:

Herr talman! Lennart Nilsson har talat om Turistrådets nedläggning och om ideologi. Turistrådet lades ned av professionella skäl. Turistrådet arbetade med fel saker på fel sätt. Vad vi behöver i Sverige är turism som profession, inte som social rättighet. Det är oerhört viktigt att föra fram det och att en bransch där över 200 000 människor arbetar inte skall regleras av staten.

Det kan kortsiktigt kosta att lägga ned Turistrådet, men långsiktigt kommer professionalismen att ta över. Ibland får man ta kortsiktiga kostnader för att nå långsiktiga vinster. Det vet herr Nilsson också.

Vad som är mycket viktigt är att vi alla – det gäller både socialdemokrater och oss i regeringspartierna – inser att turismen har haft svårigheter att hävda sig i vårt land. Man kan fråga sig vad det beror på, om det inte anses vara fint nog med kvinnoarbete, som att bädda sängar, tvätta, laga mat och köra bussar, om det är det som gör att branschen har låg status. Vi borde alla arbeta för att höja branschens status.

Detta har ingenting att göra med vår minister, som är mycket intresserad av dessa frågor. Det är synd att han inte är här.

Vi måste också ha uppdelningen klar för oss. Next Stop Sweden är det företag som skall arbeta med att marknadsföra Sverige utomlands, och det kan också arbeta i Sverige. Men det är branschens sak – det är branschen som äger företaget, och vad den gör skall staten inte lägga sig i. Branschen

kan klara sig själv och stå på egna ben. Det är först när den får göra det som det kan bli lönsamhet.

Just detta att staten har lagt sig i har hindrat verksamheten. Jag har många gånger hört Turistrådets personal klaga över att staten hela tiden lade sig i deras arbete och att detta var ett hinder för dem. Nu är de hindren äntligen borta, och därför kan vi hoppas att det här kommer att bli ett framgångsrikt projekt.

Anf. 52 LENNART NILSSON (s) replik:

Herr talman! I motsats till Birgitta Wistrand tycker jag att det är bra att ministern inte är här. Hans uppfattning i de här frågorna medverkar inte till en framgång för branschen.

Sedan säger Birgitta Wistrand att arbetet måste utföras proffsigt. Jag måste ställa en motfråga: Är det speciellt proffsigt av ett nytt organ, som skall bestå av proffs, att utelämna stora delar av Sverige, bl.a. Sveriges framsida, Bohuslän, som jag kommer ifrån, i en kampanj som vänder sig till tyskar? Är det speciellt proffsigt att utelämna Norrbotten, med dess natur och vidder, eller Västerbotten? Är det rimligt, när det görs en sådan beställning med hjälp av statliga pengar?

Jag vill inte påstå att vi här i riksdagen skall lägga oss i hur man lägger upp en broschyr och ger ut den, men Birgitta Wistrand har trots allt varit med här i riksdagen och anslagit medel, som skall användas för att marknadsföra Sverige. Då borde det i alla fall göras proffsigt.

Anf. 53 BIRGITTA WISTRAND (m) replik:

Herr talman! Tyvärr känner jag inte till vad frågan gäller. Jag förstår herr Nilsson så, att det gäller någon broschyr som Next Stop Sweden har producerat och att vissa landskap inte finns med i den. Det är i så fall att beklaga, och det är viktigt att man tar upp frågan och diskuterar hur detta kommer sig att de inte är med etc. Men det är inte en fråga som vi skall ta upp här i kammaren. Det måste vara en fråga som de resp. länen får ta upp med den organisationen. Sedan kan man aktualisera det igen. Men det är inte en fråga som vi skall ta upp här. Den frågan måste branschen klara själv. Den skall inte klaras av här i kammaren.

Anf. 54 LENNART NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det kanske är en fråga för Riksdagens revisorer att titta på hur man använder skattebetalarnas pengar på olika sätt.

Anf. 55 STINA ELIASSON (c) replik:

Herr talman! Jovisst, man är bekymrad för utvecklingen, men det innebär ju inte, Lennart Nilsson, att man sitter med armarna i kors och inte gör någonting. Så gör inte folk ute i bygderna och framför allt inte folk som bor i turistområdena. Man hittar på någonting. Man skapar sitt eget arbete. Det finns t.ex. över 1 500 bytvecklingsgrupper. De behöver inga statliga pekpin-nar. Man hittar på själv och tycker att det är mycket viktigt att turistreklamen för bygden ges en lokal profil.

Lennart Nilsson sade att infrastrukturen inte hör ihop med det här. Det

gör den visst! Den hör i högsta grad ihop med det här. Men den ligger inte inom kulturutskottets område. Det var det som jag underströk. Egentligen borde allt här i världen ligga inom kulturutskottets område. Allting snurrar ju egentligen runt omkring kultur och om det som vi sysslar med i kulturutskottet. Det var alltså detta som det handlade om. Det är också särskilt påpekat i utskottsbetänkandet.

Statens roll är alltså att skapa förutsättningar. Näringsministern, eller turistministern, meddelade i dag att det kommer förslag om sänkning av momsen på resor. Det vore ju bra. Det är ett steg i rätt riktning. Men den lokala profilen när det gäller turistreklamen eller att sälja det egna turistområdet är väldigt viktig.

Sverige behöver all den företagsamhet och all den idérikedom som finns runt om i landet. Det kan inte bekymmer för utvecklingen hejda. Det kan t.o.m. vara en inspiration till att göra någonting själv.

Anf. 56 LENNART NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag håller med Stina Eliasson om att det är viktigt och angeläget att man ute i bygderna tar lokala initiativ och att man är uppfinningsrik när det gäller att skapa förutsättningar för en levande turism i olika former. Det håller jag med om, helt och fullt.

Det är bara det att sådana praktiska ting som jag nämnde i mitt anförande, exempelvis information, inte borde ligga på den lokala bygruppen, eftersom den inte klarar de kostnaderna, utan på samhället. Eftersom vi har nytta av de intäkter som turismen ger borde det finnas ett organ, som Maja Bäckström har skisserat, som tar ansvar för de delar som exempelvis de lokala entreprenörerna och grupperna inte, med all rätt, kan ta kostnaderna för. Det finns alltså samhällskostnader – för viktiga uppgifter i samhället – som vi gemensamt måste svara för.

Det gäller naturligtvis att det finns en politik på det här området. Det är tragiskt med den inriktning som regeringen från början skisserade, att man inte här skall bry sig om någonting sådant, medan andra länder, exempelvis Danmark och Norge, har insett vikten av att det finns samlade insatser på de här områdena.

Anf. 57 STINA ELIASSON (c) replik:

Herr talman! Jag förstod att Lennart Nilsson skulle hålla med mig. Det gör Lennart Nilsson rätt i. Turismen är en viktig näring. Det underströk jag i mitt huvudanförande, och det har jag också gjort i mina repliker.

Tänk vad annorlunda det är nu för tiden! Nu vill jag passa på att ta fram ett historiskt perspektiv på turismen. 1917 hade man en demonstration i Järpen i västra Jämtland. Det var en hungerdemonstration. Man gick omkring med ett plakat där det stod: Bort med turisterna från våra bygder under kristiden! Smör, mjölk och potatis åt arbetsfolket!

Det var på den tiden. Nu är tiderna annorlunda, men fortfarande är det folk ute i de byar och de bygder där man vill ta hand om turister som arbetar och som är det här arbetsfolket – det turistiska arbetsfolket.

Det finns, Lennart Nilsson, statliga insatser också för detta med affischerande och vad det nu var för någonting som Lennart Nilsson gav exempel

på. Vi har utvecklingsfonderna, länsstyrelserna, kommunerna, Kommunförbundet, Glesbygdsmyndigheten och inte minst Turistföreningen. Turistföreningen är den härliga ideella organisation som fortfarande känner sitt ansvar och också är duktig på sådana här saker. Turistföreningarna och organisationerna får också statliga stöd.

Prot. 1992/93:102
29 april 1993

Turism

Anf. 58 BENGTT DALSTRÖM (nyd):

Herr talman! Jag hoppas att tiden kommer att medge att jag också ger herr Nilsson litet svar på tal när det gäller vissa av hans påståenden. Men jag vill först ge min syn på detta.

Den politiska trögheten i riksdagens sätt att agera skadar och försvårar många gånger näringslivets agerande, samtidigt som det negativt påverkar möjliga öknings av statens intäkter. Se bara på hur ineffektivt politikerna har hanterat turistnäringen! Det är en industri som omsätter sina dryga 110 miljarder av vilka staten totalt sett får in 60 öre för varje krona.

Här i riksdagen har turismen mer betraktats som en fråga om kultur och rekreation, med social och regional anknytning. Detta avspeglas i att turismen sedan många år också ligger inom kulturutskottets område. Regeringen har gudskelov börjat inse att turismen är en viktig näringspolitisk faktor och tagit konsekvensen av detta och placerat turistfrågorna i Näringsdepartementet, där de hör hemma.

Det är sedan snart ett år aviserat att turistfrågorna här i riksdagen skall överföras till näringsutskottet. Men denna enkla åtgärd har fastnat i byråkratins irrgångar här i riksdagen. Det är bara att hoppas på ett beslut före planeringen av nästa budgetår.

När det nu gäller Sverigeprofileringen gentemot utlandet har turismen självfallet en stor betydelse, tillsammans med övriga säljande insatser för näringsliv, kultur etc. Nu saknas ett samlat grepp. Det sammanhänger med ett delat eller splittrat beslutsfattande. För Exportrådet och turism svarar exempelvis Näringsdepartementet, och för Svenska institutet svarar Utrikesdepartementet.

Vi i Ny demokrati har föreslagit en utredning om ett gemensamt Sweden center som skulle effektivisera alla insatser för att främja Sverigeprofilen världen runt. Men det förslaget avsåg riksdagen i går.

Ett sorgebarn i marknadsbilden är nu Svenska institutets mål och verksamheter. De lever i stort sett ett liv för sig. I propositionen från Utrikesdepartementet talas nu – som så många gånger tidigare – om att det är viktigt med en samordning av Svenska institutets verksamhet och insatser med exempelvis Sveriges exportråd. Men varför då inte föra över ansvaret för Svenska institutet till Näringsdepartementet och inordna verksamheten i Styrelsen för Sverigebildningen? Vi får inte vara rädda för att kommersialisera kulturen och Svenska institutet. Här finns betydande ekonomiska samverkans effekter att hämta.

Som vi alla vet beslöt riksdagen för ett år sedan att lägga ner det statliga turistrådet och satsa på en förändrad organisation av den utlandsinriktade marknadsföringen av Sverige som ett turistland. Riksdagen beslöt att tillätta en ny "turistdelegation", som nu arbetar under namnet Styrelsen för Sverigebildningen, med folk från näringslivet som skulle upphandla tjänster och

material inom en kostnadsram på 100 miljoner. De fick upphandla från vilken part de önskade. Det skulle dock garanteras att huvudparten skulle upphandlas från en branschorganisation, som i dag representeras av Next Stop Sweden.

Jag har personligen informerat mig om verksamheterna inom den nyetablerade Styrelsen för Sverige bilden och Next Stop Sweden. Mot bakgrund av den tidspress som gällt har man förvånansvärt bra klarat av att genom olika åtgärder söka aktivera Sverige som turistland utomlands. Det gällde ju att snabbt prioritera marknader och utvärdera de olika kontorsetableringarna utomlands, besluta om mässdeltagande och få fram resestimulerande kampanjmaterial och mediasatsningar för innevarande sommar. Man stod inför en enormt stor uppgift. Jag tycker att man har lyckats bra med den.

Till grund för budskapet om Sverige som turistmål låg en snabbt genomförd internationell attitydundersökning som visade vad man verkligen tycker om Sverige i de för oss mest intressanta länderna. Enligt min uppfattning var det ett viktigt och proffsigt grepp. Detta låg som grund för det budskap man har gått ut med i år. Självfallet har tidspressen ibland tvingat fram beslut som kanske inte inneburit den bästa lösningen. Det finns anledning att inför nästa års planering få en avrapportering från Styrelsen för Sverige bilden och Next Stop Sweden.

Jag vill även säga några ord om sammankopplingen mellan Styrelsen för Sverige bilden och de investmenttankar som Simon Liliedahl berörde. Jag tycker att det är förödande att splittra såväl ekonomiska som personella resurser, där man kanske inte ens har kompetens för dessa åtgärder. Jag hoppas att det blir en annan lösning framöver och att det kommer att ske snabbt.

Det i mitt tycke väl iscensatta åtgärderna och den låga kronkursen gör att turistbranschen och därmed hela Sverige kan se fram emot en starkt ökad utlandsturism i år. Den kommer helt säkert att positivt bidra till en minskning av arbetslösheten inom servicenäringarna, där man i dagsläget uppskattar att 25 000–30 000 personer saknar jobb.

Ny demokratis upprepade krav på en sänkt turistmoms, som näringsministern i dag delvis förespråkar – med sänkt moms på resor och transporter – gör att vi äntligen kanske får uppleva en ljusglimt i arbetsmarknadsmörkret.

Anf. 59 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! Med den dystra arbetsmarknad och den ekonomiska kris som vi har, gäller det att tillvarata de möjligheter som finns. Enligt min mening har regeringen i alltför liten omfattning prövat huruvida turismen t.ex. kan ge ökad sysselsättning. Det är först nu som några ljuspunkter kan ses, bl.a. med det aviserade förslaget beträffande moms på resor.

Genom en satsning på turismen kan vi få snabba effekter på arbetsmarknaden. Inom turistnäringen kan vi uppnå snabba effekter med kortsiktiga åtgärder i förhållande till infrastruktursatsningar osv. Vi behöver gjuta in en Gnösjöanda i turistsektorn. Det måste gå snabbt.

Vi skall ha turister på hotellen i stället för att hotellen skall utgöra bäddplatser för Invandrarverket. Det är ingen ekonomisk lösning för Sverige i längden. Vi behöver nya grepp och ett nytt entreprenörskap, och det måste vi underlätta. I det sammanhanget har man på landsbygden försiktigt börjat

med bed and breakfast-systemet. I andra länder utbjuds bed and breakfast som ett alternativ i tjocka kataloger. På turistmässan i Göteborg fanns det en liten broschyr för det svenska systemet. Broschyren hade till stor del be- kostats av deltagarna i kampanjen.

Det är viktigt med en lokal prägel och en utveckling för glesbygden. Här behöver vi hjälp. En av mina motioner, som har behandlats av skatteutskottet, har uppmärksammat Gotland. Vi måste göra något för Gotland. Det går inte att bara sitta med armarna i kors. Det har vi gjort alltför länge nu. Den här församlingen har beslutsvånda när det gäller Gotland. Vi är alltför många fastlänningar här i kammaren och ser inte problemen, möjligheterna och vilka åtgärder som måste vidtas för att Gotland skall få hjälp. Vi säger fortfarande bara att Gotland skall få ett stöd till trafiken. Det är det gamla resonemanget om bidrag som vi fortfarande arbetar med. På Gotland kan man sköta sig själv. Gotland behöver inget stöd. Det enda som behövs är ett vettigt beslut från denna församling och från regeringen. Vi skall förklara Gotland som frihandelszon. Det skall vara ett frihandelsområde där det inte finns några punktskatter. Vi skall göra Gotland attraktivt. Vi skall ta bort bidraget till färjetrafiken på 500 000 kr om dagen. Detta bidrag medför att andra kostnader stiger. På det här sättet skulle Gotland kunna bli vårt Gotland året runt.

Jag har studerat bokningsläget. Birgitta Wistrand trodde och hoppades här tidigare. Jag har tittat på fakta och på hur det ser ut. Just i dag är bokningsläget inte alls särskilt ljusst för Gotland. Det snackas här om olika höjningar. I verkligheten finns det inte alls sådana siffror. Omfattningen av sommarens bokningar är i stort sett som förra årets bokningar. Bokningsläget är minus 1 % för viss trafik och plus 2 % för viss annan trafik. Det är det faktiska läget. Man bokar sent. Eftersom man bestämmer sig sent, har vi fortfarande en möjlighet att satsa. Utvecklingen måste ses som en form av samverkan. Turismen och skatterna hör ihop. Det låg ganska mycket i Stina Elias- sons resonemang om att många frågor hör ihop med kulturutskottets om- råde. Jag anser att vi som ett alternativ måste diskutera att införa en frihan- delszon för Gotland. På så sätt kommer Nordeuropa att uppmärksamma Sverige. Det är uppmärksamhet vi behöver. Vad vi har haft tidigare är höga kostnader.

Nu är det i stället vårt grannland Danmark som kommer att ha höga kost- nader. Jag hoppas att det kommer att ske en förändring, så att danskarna kommer till Sverige. Enligt den senaste informationen gör de det i viss ut- sträckning, men jag vill ha en ökad förändring.

I en jämförelse mellan hur stor andel av BNP – eller BNI, jag kommer inte ihåg vilket det var – som i Sverige resp. Danmark går till turistverksamhet, visade det sig att siffran i Sverige var 1,7 % medan den i Danmark var 2,7 %. Den procentuella skillnaden är alltså bortåt 60 %. Man skulle kunna säga att danskarna är 60 % duktigare på turism. Nu har vi emellertid fått en föränd- ring av valutan, och den kommer att vara av betydelse i det här samman- hanget.

Om vi gör en frihandelszon av Gotland kan vi uppnå marknad, och vi kan uppnå det sociala målet – folk kommer då att ha råd att åka. Om man åker i dag kostar det på Gotlandslinjen under högsäsong 350 kr. per person och

470 kr. för bilen. Om man jämför det med vad det kostar att åka över till Finland märker man att det är en ofördelaktig konkurrenssituation. Det finns där ingen konkurrens på lika villkor.

Det är viktigt att vi uppnår konkurrens på lika villkor, och vi måste därför göra någonting kraftfullt.

Anf. 60 BIRGITTA WISTRAND (m) replik:

Herr talman! Jag vill fråga herr Zaar varifrån han har fått sina uppgifter och om han talade om enbart bokningar till Gotland. Mina sagesmän och sageskvinnor har faktiskt talat om ett ökat antal bokningar och att exempelvis stugor och hotell nu är mycket mer intressanta och uppbokade än vad de var förra sommaren. Man kan enligt dem redan nu se den här ökningen.

Det är viktigt att vi nu försöker se de positiva förändringar som finns, så att vi inte naglar oss fast vid det som inte går fullt så bra.

Anf. 61 CLAUS ZAAR (nyd) replik:

Herr talman! De uppgifter jag redovisade, Birgitta Wistrand, är Gotlandslinjens förbokningar från den 27 april 1993. Man har gjort jämförelser med föregående år. Trafikorten Oskarshamn ligger då för juli månad på plus 2 % men för juni månad på minus 2 %. Nynäshamn ligger för juni månad på minus 1 % och för juli månad på minus 1 % jämfört med bokningsläget den 27 april 1992.

Anf. 62 BIRGITTA WISTRAND (m) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är bekymmersamt om herr Zaar tar situationen för just de här linjerna till intäkt för vad som kommer att hända i hela Sverige. Därför var det bra att det kom fram att det var bara Gotland och Gotlandstrafiken det gällde och inte landet i dess helhet.

Anf. 63 CLAUS ZAAR (nyd) replik:

Herr talman! Det här visar på en tendens, och man kan inte utifrån den tro att allt är glädje på grund av den förändring som har skett. Jag har också fått statistik som visar att man på något ställe redan nu har fyllt sommarens bokningar. Vi går och glädjer oss åt sådant, men jag menar att man bör ta reda på fakta och inte suddigt tala om "hela landet". Tendensen är inte sådan som många glädjespridare säger att den är, utan ytterligare åtgärder behövs, och de måste till nu. Det räcker inte med sådana här resultat. Vi behöver mer. För maj månad är tendensen däremot glädjande, med bokningstal som i procent ligger tvåsiffrigt högre än under maj månad för ett år sedan.

För övriga bokningar är det inte fråga om några exceptionella ökningar, utan de bokningar som är gjorda motsvarar vad som under normala förhållanden skall nås med god marknadsföring. Nu har vi haft en nedskrivning av kronan, och därför hade vi förväntat oss betydligt mer.

Anf. 64 BIRGITTA WISTRAND (m) replik:

Herr talman! Jag är ledsen att jag inte har tagit med mig de aktuella siffrorna. Jag lovar att jag skall göra det vid ett annat tillfälle, så att vi kan ta det bit för bit och se var det har gått bra och var det har gått dåligt. Vad jag

ville komma åt var dels att det Claus Zaar sade gällde Gotland, dels att jag har sett att det på många platser redan går bättre.

Jag förstår inte vad herr Zaar menar när han säger att vi behöver mer åtgärder. Är det staten som skall göra mer, eller vem är det som skall göra mer?

Anf. 65 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag vill bara tacka Claus Zaar för att han så värtaligt tog upp min motion om Gotland som ekonomisk frizon.

Anf. 66 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! Det vore mycket bra om fler moderater började tänka på att vi bör förändra Gotlandspolitiken. Kan vi nå en överenskommelse om en ekonomisk frizon, vilket också jag har föreslagit i en motion som behandlas i skatteutskottet, så är det en glädjande utveckling.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Mom. 1 (inriktningen av marknadsförings- och informationsinsatserna)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 126 för reservation 1 av Åke Gustavsson m.fl.

Mom. 5 (kunskapsuppbyggnad för turiständamål i Östersund)

Utskottets hemställan bifölls med 267 röster mot 21 för reservation 2 av Simon Liliedahl.

Mom. 16 (medelsanvisningen till Styrelsen för Sverige bilden)

Utskottets hemställan bifölls med 159 röster mot 127 för reservation 7 av Åke Gustavsson m.fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde skulle företas till avgörande vid arbetsplenum onsdagen den 5 maj.

6 § Teater, dans, musik m.m.

Föredrogs
kulturutskottets betänkanden
1992/93:KrU20 Teater, dans och musik (prop. 1992/93:100 delvis),
1992/93:KrU22 Arkiv (prop. 1992/93:100 delvis),
1992/93:KrU24 Museer och utställningar (prop. 1992/93:100 delvis),
1992/93:KrU25 Inredning och utrustning av lokaler för kulturändamål
(prop. 1992/93:100 delvis) samt
1992/93:KrU26 Anslag på massmedieområdet (prop. 1992/93:100 delvis).

Andre vice talmannen meddelade att kulturutskottets betänkanden KrU20, KrU22, KrU24, KrU25 och KrU26 skulle debatteras gemensamt.

Anf. 67 ANDERS NILSSON (s):

Herr talman! Nu när det skall bli teater ifrån talarstolen är det synd, tycker jag som en av skådespelarna, att publiken går sin väg. Men det är väl inget att göra åt.

Bakgrunden, herr talman, till denna debatt om teater, musik och dans är ett omfattande utredningsuppdrag på detta område. Det har tillsatts en stor kulturutredning, och man har på gång en utredning om Riksteatern och ansvarsfördelningen mellan Riksteatern och de regionala teatrarna. Det är fråga om en översyn av den regionala musikverksamheten och av de statliga insatserna för fonogramproduktion och -distribution. Det är klart att den sätter en viss prägel på detta betänkande.

Jag vill först säga några ord om Riksteatern. Den är som sagt föremål för utredning. Vi i utskottsmajoriteten, som jag i det här fallet tillhör, tycker att det är rimligt att under den här tiden hålla anslagsnivån uppe. Det är faktiskt inte givet att resultatet av Teaterutredningen blir en begränsning av Riksteaterns verksamhet. Därför framstår budgetpropositionens förslag som ett slag i luften.

Det tar också litet tid att se över teaterområdet. Vi har menat att det då är rimligt med ett oförändrat anslag till Riksteatern med en viss uppräknings för prisförändringar. Men i det här fallet tycks propositionen utgå från att Riksteatern skall kunna avstå från pengar för andra verksamheter på kulturområdet. Jag vill i anslutning till detta ge en kommentar. Avgörande är att teaterpubliken ute i landet får ett varierat utbud och tillräcklig valfrihet. Länsteatrarna är i många fall ganska små och de har begränsade resurser. I många fall har de dessutom en inriktning mot barn och ungdom. För länsteatrarna har det hittills inte heller utvecklats något särskilt betydande utbyte av produktioner dem emellan.

Detta innebär att oavsett hur lösningen blir för Riksteatern finns det, speciellt i mindre och medelstora orter samt på landsbygden, stor risk för ett mindre utbud. Därför stöder vi socialdemokrater utskottsmajoritetens förslag – en utskottsmajoritet som vi bildar tillsammans med Vänsterpartiet och Ny demokrati – om en ökning med 5 miljoner kronor till Riksteatern. Detta ger även Riksteatern en viss kompensation för prisförändringarna.

Jag vill i det här sammanhanget också göra en liten kommentar till den

reservation som regeringspartierna har gjort när det gäller anslaget till Riksteatern. Jag citerar första meningen i reservationen: "Utskottet anser att en viss minskning av bidraget till Svenska riksteatern bör kunna göras redan för nästa budgetår."

Jag undrar hur man egentligen har tänkt, därför att på något sätt förutsätter här Folkpartiet, Moderaterna, Centern och kds att resultatet av utredningen skall bli en minskning av anslagen till Riksteatern. Jag tycker verkligen att det är att föregå utredningen. Har ni redan nu bestämt er för att utredningen skall landa i en minskning av anslagen till Riksteatern? För min del vill jag nog helst se resultatet av utredningen innan något sådant förutsätts.

Vi har också från socialdemokratiskt håll en reservation, reservation nr 2, som gäller Södra teatern. Den administreras nu av Riksteatern, men utnyttjas av ganska många andra såsom Operahögskolan m.fl. Där förekommer också en omfattande gästspelsverksamhet. Vi anser inte att det är rimligt att enbart Riksteatern skall ha ansvaret för Södra teatern, utan föreslår att en stiftelse bildas som tar hand om teatern. Grundare kan vara Riksteatern, Operan, Dramaten m.fl. Detta skulle ge förutsättningar att bevara den nuvarande mångfalden i vad som ges på Södra teatern samt möjliggöra en förbättrad kvalitet.

På teaterområdet har vi också medverkat till att litet grand öka anslaget till Folkoperan, vilket höjs med fyra grundbelopp.

Många motioner på teater- och musikområdet handlar om ökat bidrag till de regionala verksamheterna litet varstans i landet. Dessa motioner avstyrks av utskottet, och med hänvisning till de utredningar som är på gång har vi socialdemokrater ingen annan mening.

Det finns dock ett undantag i det här fallet, nämligen Musikteatern i Göteborg. Musikteatern i Göteborg är en stor satsning. En ny och modern musikteater skapas minsann inte varje dag i detta land. Det är givet att det då kommer att finnas behov av resurser för att få en verksamhet med hög kvalitet som motsvarar det som finns i hus, teknik och servicefunktioner runt omkring. Ett ökat tillskott av grundbelopp innebär för Göteborgs musikteater en förändring i de ursprungliga tankarna. Men jag menar att den förändrade synen är befogad.

Vi har från socialdemokratisk sida motionerat om att inför nästa budgetår öka anslaget med 45 grundbelopp. Vi har modifierat vår uppfattning för att få en gemensam syn på detta. Det innebär en beställning till regeringen att i nästa budgetproposition ge ökade bidrag till Göteborgs musikteater. Jag tycker att vi på det här sättet har funnit en bra lösning, eftersom det såvitt jag förstår säkerställer ökade resurser just till Göteborg. I och för sig kan man säga att denna förstärkning hade behövts redan i år med tanke på att Musikteatern skall invigas i september 1994. Men jag utgår ifrån att det nästa budgetår blir en resursförstärkning som ändå hamnar i marginalen vad gäller tidpunkten.

På teaterområdet har vi socialdemokrater också föreslagit ytterligare 5 miljoner kronor för fria teater-, dans- och musikgrupper. De karakteriseras av små ekonomiska villkor samtidigt som de har en inriktning mot barn och ungdom. En mycket stor del av deras spelverksamhet sker ute i landet

Prot. 1992/93:102
29 april 1993

*Teater, dans, musik
m.m.*

kommunalt i skolor och på daghem just med inriktning på barn och ungdom. Denna verksamhet påverkas av kommunernas budgetsystem, bl.a. kommunernas resultatenheter. Det innebär stundom att dessa resultatenheter blir ganska små. I kommunerna anser man inte att man har resurser till att ge barnen den musikupplevelse som tidigare var möjlig när kulturanslagen sammanhölls i större enheter inom kommunerna.

I ett sådant läge för kommunerna är det mycket väsentligt att öka det statliga stödet till de fria teater-, dans- och musikgrupperna. Det ger bl.a. en signal till kommunerna att detta är fråga om en väsentlig verksamhet. Kommunerna är ju stundom ganska lyhörda för vad som beslutas i denna kammar.

När det gäller Svenska rikskonserter finns en motion och en reservation från oss socialdemokrater, där vi kräver en ökning med 2 miljoner just till barn- och ungdomsverksamhet. Det är inte svårt att verbalt vara positiv till kulturinsatser för barn och ungdom. Jag är ganska säker på att det blir flera talare i den här debatten som kommer att vara verbala, men det måste ändå finnas ett reellt innehåll i den verbala förståelsen och de verbala applåderorna för verksamhet kring barn och ungdom.

Jag har ytterligare en kommentar till Svenska rikskonserter som gäller fonogramproduktionen i Caprice. I höstas kunde vi läsa i tidningarna om nedläggningshot och att departementet planerade att dra in pengarna till Caprice. Jag skall ge regeringen beröm, eftersom den på denna punkt har tagit sitt förnuft till fånga genom att den även i denna budget tagit med dessa pengar.

Herr talman! Jag vill slutligen yrka bifall till reservation 7. Vi står från socialdemokratisk sida naturligtvis bakom även reservationerna 2 och 4, men vi skall inte ta upp kammarens tid med att votera om dem. Jag vill yrka avslag på reservationerna 1, 3, 5 och 6. I övrigt yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 68 SIMON LILIEDAHL (nyd):

Herr talman! Jag skall inte hålla mig bara till dans och teater, utan jag skall kortfattat tala om betänkandena 20, 22, 24, 25 och 26.

Ny demokrati har i sin partimotion om kulturpolitiken framhållit att vi vill stödja det som har värde och kvalitet men som inte kan komma till stånd på marknadens villkor.

Vem skall bidra till att försöka förändra kulturen i en riktning mot de strömningar och det synsätt som finns på många håll i det Europa som vi nu närmar oss med stormsteg? Där betraktas kulturen som en investering och en tillväxtfaktor både för livskvaliteten och för statskassan. Det är bl.a. därför som vi har medverkat till att riksdagen har fattat beslut om att tillsätta en särskild utredning om kulturen och Europa. Denna utredning och de av riksdagen samtidigt beslutade utredningarna om museer och teatrar har gjort att utskottet med rätt eller orätt tvingats att skjuta många viktiga motioner på framtiden medan vi avvaktar resultatet av dessa utredningar.

Mot denna bakgrund är det nödvändigt, vilket jag har framfört här tidigare, att utredningarna slutförs med största skyndsamhet och inte långhalas, vilket tyvärr är alltför vanligt.

Eftersom regeringen i propositionen i princip utgått från oförändrade anslag har vi i Ny demokrati i de allra flesta fall ställt oss bakom regeringens förslag, då vi har tagit intryck av det ekonomiska krisläget som inte tillåter oss att bevilja utökade anslag.

Vi har avstått från en total höjning. I de fall som vi har äskat om ökade anslag, har vi kompenserat det med motsvarande neddragningar.

Vi har tyvärr inte lyckats enas i utskottet beträffande anslaget till Dramaten, Operan och Riksteatern. Problematiken landsorten-Stockholm har varit i fokus. Man måste väga landsortens berättigade krav på utökat teaterutbud mot nödvändigheten att hålla hög kvalitet på våra nationalscener. Vi har gjort allvarliga försök att jämka ihop dessa särintressen, inom utskottet och inom landet, men vi har inte riktigt nått fram, vilket jag beklagar.

Kulturministern har i propositionen aviserat att Kulturrådets roll skall granskas i samband med den parlamentariska översynen av kulturpolitiken. Vi tycker att detta är bra, och vi accepterar inte att Kulturrådet ges utrymme att föra sin egen kulturpolitik. Det är bl.a. därför som vi har valt att specialdestinera 7 miljoner av Kulturrådets utvecklingsmedel. Majoriteten av dessa 7 miljoner har vi föreslagit skall tilldelas museerna.

Vi har också i vår partimotion särskilt tryckt på nödvändigheten av att det görs en helhjärtad satsning på bl.a. museerna, som vi anser har blivit styvmoderligt behandlade. Harriet Colliander kommer separat med all den sakkunskap som bara hon är mäktig att utveckla Ny demokratis synpunkter på den nödvändiga upprustningen av museerna.

Då jag som ersättare med detta anförande sjunger min svanesång, åtminstone för denna gång, vill jag tacka utskottskamraterna för en lärorik och stimulerande tid. Vi har i varje fråga försökt diskutera oss fram till gemensamma lösningar för att få fram ett enigt utskottsbetänkande.

Min fromma förhoppning är att Sverige och dess politiker skall kunna jobba på samma konstruktiva sätt som riksdagens kulturutskott och objektivt pröva gemensamma lösningar och endast som en absolut sista utväg satsa på reservationer. Mina reverenser för ett mycket kompetent utskott. Hos mig finns i alla fall inga reservationer.

Anf. 69 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! Jag kommer i detta anförande att främst uppehålla mig vid tre av dessa betänkanden, nämligen KrU20, KrU22 och KrU26. Jag skall litet kortfattat börja med att tala om teater, dans och musik.

Först vill jag säga att jag tycker att det är mycket tillfredsställande att utskottet även detta år har klarat en ökning av bidraget till Riksteatern. Nu föreslår utskottet 5 miljoner kronor utöver regeringens förslag och drygt 500 000 kr till Folkoperan. Vänsterpartiet står naturligtvis bakom detta.

Vi hade däremot också gärna sett att det hade gått att få fram ett ökat stöd till Göteborgsoperan redan nu. Men det gick tyvärr inte att få en utskottsmajoritet för detta. Utskottet nöjer sig med att säga att regeringen får komma med ett ökat statligt stöd till Göteborgsoperan nästa år. Med detta sägs göteborgarna vara nöjda. Det är bara att hoppas att de inte blir besvikna nästa år.

Däremot är jag inte så nöjd med utskottets behandling av de fria teater-,

dans- och musikgrupperna. Det finns, herr talman, risk för att de fria grupperna håller på att hamna i ett slags ekonomiskt moment 22. Dålig ekonomi i kommunerna ger neddragningar som drabbar dessa fria grupper genom färre beställningar och mindre anslag. Regeringen kräver balans mellan de statliga och lokala insatserna och höjer nu ett varnande finger genom att säga att det är angeläget att de fria gruppernas betydelse för barn- och ungdomsverksamheten får ökat gehör också i den lokala miljön. Naturligtvis finns det en hel del riktighet bakom detta. Vad det betyder är ju faktiskt att kommunerna också måste ta sin del av ansvaret. Om de inte gör det kommer staten inte att fullfölja sitt ansvar.

Men mittemellan detta står de fria grupperna, vilkas stora betydelse, särskilt för barn- och ungdomsverksamhet, alla är rörande överens om. Jag ser det som svårt för dem att kunna komma ur detta moment 22 om riksdagen inte ökar stödet till verksamheten.

Vi i Vänsterpartiet har föreslagit en ökning av bidraget med 4 miljoner kronor. I en socialdemokratisk motion och reservation begärs 5 miljoner kronor. Jag tycker inte att det finns någon anledning för mig att ställa dessa förslag mot varandra. Jag och mitt parti kommer alltså att rösta på den socialdemokratiska reservationen, även, vilket jag tillåter mig att påpeka, om jag tycker att den skulle ha haft en litet annorlunda lydelse. I stället för att det står "med avslag på motion 1992/93:Kr252" borde det ha stått med anledning av motion 1992/93:Kr252. Men det är litet petitesseer.

När det gäller kulturutskottets betänkande 26 om anslag på massmedieområdet har Vänsterpartiet föreslagit att det särskilda stöd till lokal programverksamhet som har funnits sedan 1986 och som regeringen nu vill ta bort skall få finnas kvar.

Detta stöd har använts bl.a. för att underlätta igångsättandet av verksamheten i lokala kabelsändarföretag. Enligt vår uppfattning är det viktigt att på olika sätt uppmuntra och stödja sådan här lokalt förankrad TV-produktion.

I massmediernas förlovade land, USA, har man faktiskt insett detta. I USA finns det nämligen t.ex. en lag om – skulle man kunna säga – allemans-TV. Denna lag ger alla medborgare rätt till elementär utbildning, tillgång till produktionsutrustning och utnyttjande av lokala TV-stationers sändningstid. Idén är alls inte dum. Det närmaste vi kommer USA:s förhållanden är alltså nämnda stöd till lokal programverksamhet.

Det finns all anledning att ha kvar det här stödet. Det är också viktigt för yttrandefriheten, som framhålls på ett annat ställe i betänkandet. Vi i Sverige, som har betydligt stoltare och längre traditioner på detta område än USA, borde kunna behålla det här mycket blygsamma stödet.

Nämnda lag i USA har faktiskt haft betydelse exempelvis för den amerikanska kvinnorörelsen, som på ett utmärkt sätt har kunnat gå ut med en bred debatt via den här lokala programverksamheten. Naturligtvis skulle liknande grupper i Sverige kunna få hjälp av ett svenskt lokalt stöd. Det kan också gälla ungdomar som vill lära sig att använda det nya mediet, olika organisationer osv.

Regeringen påstår i sin proposition att ekonomin för svenska lokala kabelsändarföretag har förbättrats, eftersom pengar kan tas in via reklam. Därför

anser man att stödet inte längre behövs. Utskottet tillstyrker framlagda förslag.

Såvitt jag förstår innebär det att utskottets majoritet delar framförda uppfattning. Eftersom kabelsändarföretag får ta in pengar via reklam, behövs det inte – tycks man mena – något stöd för igångsättning av projekt och utbildning när det gäller människor som skall ta itu med dessa saker.

Jag misstänker att det hela gått litet hastigt till. Att lokala företag kan få in pengar via reklam säger ju inte något om vilka resurser i övrigt som kan finnas för just sådan här projektverksamhet.

Ännu märkligare verkar resonemanget bli litet längre fram i betänkandet. Man säger: ”-- de lokala verksamheter som stödet avsetts för har varit av värde. Deras betydelse för att befästa yttrandefriheten och deras pedagogiska betydelse kan framhållas, liksom värdet av de utvecklingsprojekt och det erfarenhetsutbyte som genomförts.”

Detta begriper jag. Men sedan säger man: ”Det kan därför framstå som naturligt att frågan om befrämjande av dessa verksamheter i lämpligt sammanhang blir föremål för ytterligare överväganden.”

Det här återfinns längst ner på s. 13 i betänkande 26. Jag skulle faktiskt, herr talman, vilja ha detta översatt till begriplig svenska.

Kanske den kloka Charlotte Branting, som skall tala efter mig, kan förklara vad utskottet menar.

Är riksdagen alltså ett olämpligt sammanhang när det gäller att i denna fråga avgöra om det lokala stödet behövs eller inte? Finns det något lämpligare sammanhang än just riksdagen? Vilket är det i så fall? Det skulle jag gärna vilja veta. Och vad menar utskottet med att säga att det kan framstå som naturligt med ”ytterligare överväganden”? Av vem? frågar jag. Hur och när? Har tidigare överväganden varit onaturliga på något sätt?

Jag skulle väldigt gärna vilja ha svar på mina frågor. Om Charlotte Branting inte vill svara, kan kanske någon från de andra regeringspartierna göra det. Samtliga står ni ju bakom utskottets skrivningar. Det gör däremot inte jag.

Sålledes yrkar jag bifall till Vänsterpartiets motion Kr313, yrkande 13.

I samma motion, men det gäller då yrkande 15, begär vi att frågan om alternativa distributionsformer för kulturtidskrifter skall utredas.

Det är det dyra distributionsstödet, herr talman, som många kulturtidskrifter slutligen stupar på. Det är bara de tidskrifter som har mycket stora upplagor som kan distribueras via de kommersiella kanalerna.

Frågan om ett särskilt kulturporto för befordran av bl.a. tidskrifter har tidigare behandlats av riksdagen. Men intresset för att stödja kulturen genom ett billigare brevporto var inte så stort för några år sedan. Jag kan i och för sig hålla med om att frågan inte är så lätt. Var någonstans skall man exempelvis avgöra vilka tidskrifter som skall komma i åtnjutande av billigare porto? Är det tidskrifternas innehåll som skall vara avgörande för vilka som kommer i fråga? Det här är svåra problemställningar.

Oavsett dessa kvarstår distributionsproblemen. Det är inte till fyllest att säga att det är Postens sak att avgöra vilket rabattsystem som skall gälla. I och för sig säger utskottet samma sak som Kulturrådet begärt, nämligen: Visst är det tillåtet att förhandla med Posten.

Prot. 1992/93:102
29 april 1993

*Teater, dans, musik
m.m.*

Jag tror dock att det är svårt att finna lösningar i det avseendet. Det borde vara möjligt att komma fram på annat sätt. Vi föreslår alltså att frågan utreds och att utredningen kommer med ett förslag till riksdagen om distributionsstödet.

Jag yrkar alltså bifall till motion Kr313, yrkande 15. I det sammanhanget vill jag också säga att vi avser att rösta för reservation 2 i betänkande 26. Reservationen, som inte framställts av oss, gäller medelsanvisningen under anslaget Stöd till kulturtidskrifter.

Herr talman! Slutligen några ord om betänkande 22 som gäller arkiv. I det sammanhanget koncentrerar jag mig på diskussionen om uppbyggnaden av Vadstena slotts vallar som arkivlokaler.

Först och främst vill jag slå fast att jag kommer att yrka bifall till en rad motioner. Det gäller motion Kr297, yrkande 1 från oss i Vänsterpartiet. Vidare gäller det Socialdemokraternas motion Kr201, Kristdemokraternas, Folkpartiets och Centerpartiets motion Kr210 samt Moderaternas motion Kr266. I samtliga dessa motioner föreslås en utbyggnad av Vadstena slotts vallar.

Eftersom jag i mitt eget parti har haft vissa problem med att förklara att det här faktiskt inte handlar om bypolitik utan att det gäller en viktig kulturpolitisk fråga vill jag ta tillfället i akt och något redogöra för bakgrunden till att just utbyggnaden av Vadstena slotts vallar är en så viktig angelägenhet för kulturutskottet och riksdagen.

Man började uppföra Vadstena slott redan 1545. Efter diverse om- och tillbyggnader stod slottet färdigt i början av 1600-talet. Trots att Vadstena slott, precis som så många andra liknande byggnader, fick förfalla under 1700- och 1800-talen är det ett av den svenska renässansens bäst bevarade och finaste byggnadsverk. I dag är slottet en levande kulturbyggnad.

Slottet inrymmer numera lokaler för landsarkivet och Vadstena-Akademien. Vidare finns det ett museum och utställningslokaler i slottet. Slottet ger också plats för olika kulturevenemang.

Ursprungligen var Vadstena slotts borggård, precis som när det gäller övriga Vasaslott som byggdes som försvarsanläggningar, omgärdad av vallar. Men de är sedan länge borta.

För över tio år sedan påbörjades en uppbyggnad som avsågs ske i två etapper. Etapp 1 är färdig och har innefattat uppförandet av den östra vällen. Under en tioårsperiod var det tänkt att den södra och den västra vällen skulle byggas. Vallarna skulle inrymma arkivlokaler för landsarkivet.

Etapp 2 är, trots fattat beslut, ännu inte genomförd.

Under årens lopp har olika partier väckt många motioner om återuppbyggnaden av vallarna.

Framlagda förslag torde alltså vara väl förankrat hos en bred majoritet i riksdagen.

En uppbyggnad av de här vallarna fyller flera olika behov. För det första tycker jag att det är en kulturvårdande angelägenhet och ett ansvar för oss att färdigställa det påbörjade bygget. Vi har inte fler bevarade byggnader från Vasatiden än att vi borde vårda oss om de som finns och i möjligaste mån rekonstruera dem om så behövs.

För det andra behövs de lokaler som vallarna skall inrymma för Landsar-

kivet Vadstena, som saknar tillräckliga arkivutrymmen. Östergötland är för övrigt ett s.k. intensivdataområde. Det ställer stora krav på arkivutrymme. Som det nu är förvaras på grund av platsbristen – östra vallen räcker inte till – mycket av materialet i tre inte alls arkivvänliga depåer.

Under de år som Vadstena slotts vallar har debatterats i kammaren har man hävdat att en eventuell delning av Landsarkivet i Vadstena och en flyttning av en del av det arkivmaterial som kommer från Småland skulle ge tillräckligt utrymme för kvarvarande material. Argumentet för en utbyggnad av vallarna faller därmed. Men, herr talman, lokalbristen i de nuvarande lokalerna är redan mycket stor och arkivmaterialet ständigt i växande. Behovet av större lokaler för Vadstenaarkivet kommer att kvarstå även efter en eventuell delning.

För det tredje behöver de rum i själva slottet som i dag används av landsarkivet friställas för att bl.a. ge Vadstena-Akademien nödvändigt utrymme.

För det fjärde skulle vallarna framför slottet ge en betydligt bättre bild av hur Vasaborgen en gång såg ut, och borggården skulle bli en utmärkt inramning för diverse kulturevenemang, framför allt under sommarmånaderna.

Jag skulle i det här sammanhanget vilja slå ett slag för en av de idéer som har dykt upp under de här diskussionerna. Det är en idé om att utforma en amfiteater, som har förts fram av bl.a. Vadstena-Akademien. Förslaget går ut på att avsluta den förhoppningsvis blivande södra vallen med en stor trappa som skulle veta ner mot en scen framför det nordvästra kanontornet. Det här, herr talman, tycker jag är en utmärkt intressant idé. Jag förutsätter att såväl Riksarkivet som Byggnadsstyrelsen tar till sig det här förslaget inför den förhoppningsvis kommande utbyggnaden av vallarna.

Till de här fyra argumenten kommer slutligen ett femte. Arbetslösheten i Östergötland ligger en bra bit över riksgenomsnittet. Alla tänkbara byggprojekt borde övervägas nu för att i någon mån lindra arbetslösheten. Därför är det särskilt angeläget att inte vänta ytterligare med att genomföra det tidigare fattade beslutet att återuppföra resten av försvarsvallarna kring Vadstena slott. Få projekt ligger så långt framme som detta, vilket innebär att man skulle kunna komma i gång ganska snart efter det att beslut har fattats här i riksdagen.

Vad pengarna till detta beträffar behöver jag alltså inte mer än yrka bifall till de motioner jag har nämnt. Jag behöver inte yrka bifall till den resursfördelning som vi hade motionerat om, eftersom utskottet vänligt nog har påpekat att sådana här investeringar inte kräver någon medelsanvisning över anslaget för Riksarkivet och landsarkivet, som jag har föreslagit.

Med detta, herr talman, ser jag fram emot och hoppas på att en enig riksdag antligen ställer upp för en utbyggnad av Vadstena slotts vallar.

Anf. 70 CHARLOTTE BRANTING (fp):

Herr talman! Tänk efter, vad är det egentligen som ger oss riksdagsledamöter en liten extra kick, avkoppling eller stimulans till fortsatt tufft jobb. Jo, säkert svarar många av oss att det är när vi kan komma ut ur det här huset några timmar för ett givande teaterbesök, en medryckande musikupplevelse, en vacker eller häftig dansföreställning eller någon annan kulturaktivi-

Prot. 1992/93:102
29 april 1993

*Teater, dans, musik
m.m.*

tet. I det här avseendet skiljer vi oss inte heller från de flesta andra människor.

Jag hörde av en tillfällighet häromdagen delar av ett radioprogram om vad kulturen betyder för olika människor. Där framkom bl.a. att kulturlivet i Sarajevo aldrig har varit så levande och aktivt som nu, under denna svåra tid. En annan deltagare berättade om vikten av kulturen som gränsöverskridande kraft. Hans dotter hade haft svårt att anpassa sig i ett nytt land med nytt språk, men då känt en stark trygghet i att ägna sig åt musik. Beethoven kunde hennes nya kamrater förstå, även om de inte förstod hennes språk. Det är något som vi kanske också bör tänka på när det gäller våra invandrare.

Bo Göransson från Kungliga tekniska högskolan berättade hur viktigt man i dag ansåg det vara att blivande civilingenjörer får undervisning i humaniora och får uppleva kultur. Allt fler får upp ögonen för kulturens betydelse för infrastrukturutveckling, ekonomisk tillväxt, överlevnadsmöjligheter, etc. Allt detta är bra och nödvändigt.

Bra är det också att vår regering anser det angeläget och nödvändigt att bedriva en aktiv samhällspolitik på kulturområdet också i ekonomiskt besvärliga tider. Kultursektorn har undantagits från de generella besparingskraven. Statens kulturbudget är faktiskt större än föregående år, ca 35–40 miljoner, även om vi som jobbar med kulturfrågor gärna skulle sett att den var en ännu större del av kakan.

Vi har i dag att behandla sex stycken kulturbetänkanden, och det har fallit på min lott att nu ägna mig åt teater, dans och musik. Det gör jag ju gärna. Även om jag skulle kunna prata mycket och vackert om värdet av landsarkiv, lokaliserat till Växjö, skall jag överlåta arkivfrågorna till Alwa Wennerlund. Elisabeth Fleetwood skall prata om museer och utställningar och, Elisabeth Persson, klok eller inte, jag tackar för det, vill jag överlåta massmediefrågorna och svaren på de frågorna till den kloke Hugo Hegeland.

Först kan jag konstatera att utskottet har enat sig kring de skrivningar och förslag som handlar om regional musikverksamhet. I stora stycken är vi också eniga i de övriga momenten, angående Operan, Dramaten, Svenska rikskonserter, regional och lokal teater, dans- och musikinstitutioner och fria teater-, dans- och musikgrupper.

På fyra av anslagsposterna är skillnaden pengar. Det handlar om att Socialdemokraterna och, förstärkt jag nu, Vänstern lägger på ca 12,5 miljon mer än regeringspartierna. Även om jag i varje enskilt fall – det handlar om Riksteatern, Folkoperan, Rikskonserter och "fria" grupperna – skulle kunna säga att det säkert är motiverat, så är det min smärtfylld plikt att säga att vi inte har de pengarna i vårt budgetalternativ. Jag vill gärna fråga Anders Nilsson varifrån han skall ta pengarna? Det skulle vara intressant om vi fick en klar redovisning av det i dag.

I två fall, när det gäller Riksteatern och Folkoperan, gör Socialdemokraterna gemensam sak med Ny demokrati. Även om Simon Liliedahl har förklarat i ett särskilt yttrande att han inte yrkat bifall till några av sina egna kostnadsökningar, t.ex. vad gäller museer, måste ändå Ny demokrati vara på det klara med att resultatet av agerandet blir att budgetunderskottet ökar med ca 5,5 miljon. Så var det med det sparnitet! Det går ju alltid att föreslå

besparingar om man vet att de inte går igenom. Dessutom är det lite konstigt att man inte håller fast vid sina förslag. Ändå vill jag återgälda vänligheten från Simon Liliedahl och tacka så mycket för den här tiden och för trevligt samarbete i utskottet, även om det inte alltid har lett till resultat.

Nästa vecka, den 5 maj, samlas ledamöterna till det första sammanträdet i den nya utredningen om kulturpolitikens inriktning. Av direktiven till utredningen framgår det bl.a. att frågan om kulturella centrum i landet, insatser för barn och ungdom samt sambandet mellan de kulturpolitiska ställningstagandena i stat, kommun och landsting särskilt skall beaktas.

Jag tog i vår kulturdebatt den 1 april upp en hel del om direktiven, så jag skall inte gå in på det. Men jag vill i detta sammanhang säga till Anders Nilsson att vad det gäller barn och ungdom är det i alla fall inte bara vackert tal från min eller regeringsrepresentanternas sida, utan man satsar faktiskt i den här budgeten 3 miljoner extra på barn och ungdom.

Också utredningen om Riksteatern och länsteatrarna skall nu sätta i gång sitt arbete. Därför är det självklart, som många sagt i debatten, att många motioners verkliga avgörande inte kommer förrän i samband med att utredningens förslag behandlas. Jag tycker ändå att det är angeläget att notera den fortsatta uppbyggnad och förstärkning av de regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutionerna som redan nu görs. Utskottet understryker också vikten av att denna uppbyggnad verkligen fullföljs som ett led i arbetet med att skapa ett väl fungerande kulturliv i hela landet. Det tycker jag är väldigt viktigt.

Tio nya grundbelopp till de nya länsteatrarna i Bohuslän och Kalmar och nio grundbidrag till Teater Halland föreslås samt tre nya grundbidrag till de nya kammarorkestrarna i Sundsvall och Jönköping. Det här är faktiskt satsningar ute i landet.

Utskottet noterar speciellt att man tycker att det är viktigt att lokala och regionala intressenter – inte minst i bistrare ekonomiska tider – också tar sitt ansvar. Det känns angeläget att understryka detta.

Att ett enigt utskott föreslår tillkännagivande till regeringen är inte så vanligt, så det finns anledning att notera det. Utskottet har besökt Göteborg och tagit del av Göteborgs stora musikteatersatsning och tycker att den är av så stor betydelse och så stort intresse för hela landets kulturliv, att det finns anledning att genom ett tillkännagivande uppmärksamma regeringen på att Göteborgsoperan i nästa budgetproposition bör få ett ökat statligt stöd.

Det är en imponerande mängd föreställningar som de fria teater-, dans- och musikgrupperna har. Jag har räknat ut att det är ca 10 900 föreställningar per år. De har ökat år för år. Därför blir jag litet förvånad när Elisabeth Persson tar till så drastiska uttryck och påstår att det är så illa ställt med dem. Jag upplever det inte så. Förra året fick de fria grupperna en kraftig ökning av sitt anslag. Därför har utskottsmajoriteten – trots den stora verksamheten, som oftast är av väldigt god kvalitet – accepterat regeringens förslag vad gäller pengarna på denna punkt. Jag yrkar alltså avslag på förslaget om anslagsökning i reservation 7.

Utskottet besökte förra veckan Svenska rikskonserter. Det var ett mycket givande besök, som gav oss en bra inblick i Rikskonserterns vitt förgrenade intresseområden. Också här är en översyn på gång, t.ex. en om Rikskonser-

ters relationer till länsmusiken i framtiden och statliga insatser för fonogramsektorn. Självfallet tycker också jag att det är viktigt att Rikskonserterns insatser för barn och ungdom förstärks, men jag tror ändå att det finns möjlighet att göra det inom de ekonomiska ramar som man där har.

Herr talman! Till sist några ord om Operan och Dramaten. Jag är glad för att utskottet nu enigt accepterar den av regeringen föreslagna ökningen på ca 5,5 % till Operan och Dramaten när det gäller verksamhetsmedlen och med hänsyn till den faktiska hyresökningen för lokalerna.

Med tanke på alla motionsyrkanden om anslagsminskningar härvidlag tycker jag det finns anledning att dra en lättnadens suck för alla vänner och nyttjare av dessa nationalscener. Och som landsortsbo vill jag säga att jag verkligen tycker att detta är hela nationens angelägenhet. Det är inga särintressen, Simon Liliedahl, som här beaktas genom dessa satsningar.

Jag tycker att det är väldigt uppmuntrande att se att våra skolungdomar efter besök här i riksdagen drar i väg bort till våra nationalscener. Prissättningen måste då vara sådan att biljetterna är åtkomliga för ungdomar och för en bred allmänhet. Det är också viktigt att möjligheter ofta ges för radio-, TV-, grammofon- och bandinspelningar från nationalscenerna.

Självklart står jag bakom de reservationer i betänkandet som jag undertecknat, men för tids vinnande yrkar jag bara bifall till reservation 1 och avslag på reservationerna 2, 4 och 7.

Anf. 71 ANDERS NILSSON (s) replik:

Herr talman! Vi har inte pengar, sade Charlotte Branting. Jag skall säga att jag har respekt för det argumentet. Det är alltså ett argument som är en realitet i vissa lägen. Det respekterar jag som sagt. Men när Charlotte Branting frågar var vi socialdemokrater skall ta pengarna, vill jag gärna se att Charlotte Branting har respekt för att vi som parti har hanterat den totala budgeten på ett annat sätt och på kulturområdet anvisat ett större belopp än regeringen. Det är skälet till att vi när det gäller de fria grupperna, Rikskonserter och Riksteatern har mer pengar reserverade än vad regeringen har.

Att ha respekt för att det inte finns pengar är en sak. Men jag ställde en fråga i mitt inledningsanförande och läste upp vad Charlotte Branting och regeringsföreträdarna i utskottet har sagt, nämligen: Utskottet anser att en viss minskning av bidraget till Svenska riksteatern bör kunna göras redan nästa budgetår.

Där utläser jag att det är underförstått att det i framtiden skall skäras, men att det redan kan ske nästa budgetår, oberoende av vad utredningen kommer fram till för resultat. Då tycker jag att argumentationen inte är lika hederlig som när det gäller pengarna, för det är ett rejält skäl att säga nej till ett förslag som vi kommer med. Är det här fråga om, Charlotte Branting, att ni redan har bestämt er för att Riksteatern skall raseras?

Sedan skulle jag vilja ta upp det här med ungdomar. Barn- och ungdomsatsningar är inte bara fagert tal. Både när det gäller fria grupper, som till stor del har inriktat sin verksamhet mot barn och ungdom, och när det gäller Rikskonserter har vi förenat fagert tal med resurstilldelning. Det tycker jag är förnuftigt att göra.

Anf. 72 CHARLOTTE BRANTING (fp) replik:

Herr talman! Jag hade kanske inte väntat mig att jag skulle få en utförlig redovisning från Socialdemokraterna av var man skulle ta 218 miljoner ytterligare för att satsa på kulturen. Det är inte heller så att vi från regeringspartierna har fått klart för oss vilka besparingar Socialdemokraterna över huvud taget har tänkt att göra, även om de säger att de vill göra ungefär lika stora besparingar som regeringspartierna. Vi får vänta ytterligare ett tag tills vi får se er motion med anledning av kompletteringspropositionen. Då kanske vi kan få tydligare svar. Jag ger i alla fall inte upp hoppet.

Beträffande Riksteatern vill jag säga att det inte var så länge sedan som Anders Nilsson hade en ombyt看t roll mot vad jag har just nu. För några år sedan fick man i utskottet bordlägga frågan om Riksteatern flera gånger då vi satt i opposition och hade en större pengapung vad gäller Riksteatern.

Man kan bara konstatera att då var inte engagemanget för Riksteatern så stort. Nu har länsteatrarna byggts ut ytterligare. Därför är det litet konstigt att i detta läge lägga sig på en högre nivå när det gäller Riksteatern.

Självfallet har vi inte bestämt oss för hur fördelningen mellan länsteatrarna och Riksteatern skall ske, Anders Nilsson. Det är ju det som utredningen enligt direktiven skall syssla med. Om sedan formuleringen i vår reservation är olycklig, ber jag i så fall om ursäkt. Men det är självklart att utredningen skall se på den här frågan. Sedan får vi se hur pengarna skall fördelas i framtiden.

Jag vill också kommentera en sak som Anders Nilsson tog upp i sin inledning. Det gäller Södra teatern. Huvudmannskapet för Södra teatern har utretts. Denna utredning kom då fram till att man från Operan, Riksteatern, Operahögskolan och Teatercentrum kunde tänka sig att gå in, men man ville inte skjuta till några ytterligare resurser. Kulturrådet anser därför att Riksteatern sköter den här uppgiften bra. Vi finner således ingen anledning att i dag ändra på förhållandet. Också detta är en fråga som man kan se över längre fram.

Beträffande Folkoperan, en fråga som också Anders Nilsson tidigare var inne på, gäller samma sak, dvs. att de pengar som finns i dagens läge inte räcker till. Men det finns ju möjlighet för Kulturrådet att i framtiden ge ytterligare pengar till Folkoperan. Jag vill verkligen understryka Folkoperans oerhört viktiga betydelse.

Anf. 73 ANDERS NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag skall begränsa den här repliken till frågan om Riksteatern, eftersom jag tycker att den är mest väsentlig.

En socialdemokratisk regering föreslog neddragningar av anslaget till Riksteatern. Charlotte Branting, det reagerade vi socialdemokrater i riksdagen emot. Vi gick alltså emot vår egen regering. Skillnaden mellan ert och vårt agerande är att när er regeringen angriper Riksteatern, då jamsar ni med. Vi har en konsekvent politik och syn när det gäller Riksteatern, som vi har fullföljt oberoende av regering. Ni har vänt kappan efter vinden.

Anf. 74 CHARLOTTE BRANTING (fp) replik:

Herr talman! Nej, det här är sannerligen inget jamsande. Vi har en klar uppfattning om hur pengarna skall fördelas mellan teatrarna just för näst-

5 Riksdagens protokoll 1992/93. Nr 102

Prot. 1992/93:102
29 april 1993

*Teater, dans, musik
m.m.*

kommande år. Utredningen skall sedan se på det långsiktiga. Hur Anders Nilsson än räknar, har Riksteatern onekligen mer pengar att röra sig med, även med vårt nuvarande förslag, än man hade med ert förslag på den tiden.

Anf. 75 SIMON LILIEDAHL (nyd) replik:

Herr talman! Charlotte Branting var litet halvgramse på mig för att jag hade visat ekonomiskt lättsinne i fråga om 5,5 miljoner.

Om det är någon här som är sparsam, så är det jag. Jag tror att jag vid varje sammanträde som jag har deltagit i har predikat sparsamhet och att varje anslagspost kan reduceras med minst 10 %. Dels vill jag gmeta ihop de 5,5 miljonerna, dels har vi föreslagit omdisponeringar och sparbeting när det gäller de av Kulturrådets medel som inte är specialdestinerade.

Jag vill verkligen understryka att de nödvändiga miljonerna till Riksteatern går att spara ihop utan några större problem. Men man måste fastställa sparbeting för alla som skall använda statliga pengar.

Anf. 76 CHARLOTTE BRANTING (fp) replik:

Herr talman! Det är ju gott och väl att Simon Liliedahl föreslår en hel del besparingar på kulturområdet. Samtidigt vet han att inget annat politiskt parti ställer upp på dessa besparingar. När han sedan föreslår kostnadsökningar på andra områden, blir ju budgetunderskottet större. I detta fall handlar det om 5,5 miljoner.

Jag vill fråga Simon Liliedahl angående den besparing som Ny demokrati föreslår skall göras på bidraget till utvecklingsverksamhet. Är Simon Liliedahl verkligen klar över vad som skulle ske, om den besparingen hade genomförts under förutsättning att vi andra hade ställt oss bakom detta besparingsförslag? Det skulle gå ut över bl.a. ungdomsverksamhet, teaterverksamhet, dansverksamhet, bibliotek och sommarfestivaler. Jag tror inte ens att Simon Liliedahl skulle tycka att det vore så bra. Kvar står ändå att budgetunderskottet troligtvis ökar med 5,5 miljoner på grund av dagens debatt.

Vid den förra debatten som Simon Liliedahl och jag hade ville Simon Liliedahl att det skulle tillsättas ett antal parlamentariska utredningar. Det gör ju inte det hela billigare jämfört med om man tillsätter ensamutredare.

Anf. 77 SIMON LILIEDAHL (nyd) replik:

Herr talman! Jag vill naturligtvis inte dra ner på de områden som Charlotte Branting talade om. Däremot vill jag dra ner på de administrativa kostnaderna. Det är dessa kostnader som jag tror och vet att man kan minska på alla områden. Att minska administrationskostnaderna kommer inte att påverka den verkliga verksamheten, och det vill jag fästa stor vikt vid.

Anf. 78 CHARLOTTE BRANTING (fp) replik:

Herr talman! Med all respekt för Simon Liliedahls ekonomiska kunnande, måste jag ändå säga att det är ganska konstigt om 15,5 miljoner skulle kunna inbesparas på de administrativa kostnaderna, när det totala anslaget är ca 24 miljoner. Det är icke realistiskt. Så det är allt tur att den besparingen inte gick igenom.

Herr talman! I de civila, statliga arkivmyndigheterna – Riksarkivet i Stockholm och de sju landsarkiven i Uppsala, Vadstena, Visby, Lund, Göteborg, Härnösand och Östersund – förvaras nu ett arkivbestånd som uppgår till 300 000 hyllmeter. Inom Riksarkivet finns även en särskild avdelning för arkivinformer, som skall framställa kopior av arkivmaterial samt registrera och distribuera arkivinformer, Svensk arkivinformer i Ramsele – SVAR.

Arkivutredningen har konstaterat att de statliga myndigheternas arkiv från 1950 och framåt inte motsvaras av en lika omfattande utbyggnad av Riksarkivets och landsarkivens depåkapacitet. Utredningen har vidare beräknat att den civila statliga sektorn växer med 20 000 hyllmeter – efter gallring – per år. Till detta kommer arkivinformer som lagras på annat sätt, t.ex. mikrofilm. Utöver detta tillkommer de omfattande leveransbehoven som uppstår till följd av bl.a. privatiseringen av affärsverk och en del enskilda arkiv. Man beräknar att ca 140 000 hyllmeter arkivhandlingar under 1990-talet behöver levereras till Riksarkivet och landsarkiven, bl.a. därför att enligt arkivlagen – som trädde i kraft den 1 juli 1991 – skall myndigheternas arkiv på sikt överföras till arkivmyndighet. I denna lag finns även bestämmelser om arkivbildningens syften, arkivvård, uppgifter och gallring.

Detta gör att Riksarkivets och landsarkivens resurser behöver förstärkas i samband med att man tar emot arkivleveranser från myndigheter. Sådan resursöverföring skulle göra att Riksarkivet kunde planera och bygga ut depåverksamheten alltefter de behov som föreligger.

Herr talman! Regeringen har genom beslut i februari i år uppdragit åt Riksarkivet att utreda frågan om utbyggnad av landsarkiven. Detta arbete skall redovisas i oktober i år. Utskottet kan därför inte ta ställning till de olika motionerna om utbyggnad av landsarkiven innan utredningen är klar. Det är otillfredsställande att detta dragit ut på tiden. Därför är det viktigt att regeringen återkommer så snabbt som möjligt i frågan om en eventuell vidareutveckling av landsarkiv i sydöstra Sverige eller en fortsatt utbyggnad och restaurering av försvarsvallarna vid Vadstena slott. Men oavsett hur man bedömer frågan, är det viktigt att se Vadstena slott även utifrån andra utgångspunkter än enbart för arkivverksamhet, nämligen från kulturmiljösynpunkt. Det är viktigt att slottsmiljön kan återställas inom rimlig tid, inte minst för andra kulturella verksamheter såsom bl.a. Vadstena-Akademien och olika utställningar som är betydelsefulla för turismen.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till hemställan i kulturutskottets betänkande 22.

Anf. 80 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Alwa Wennerlund beskrev här hur mycket material Riksarkivet och landsarkiven har att hantera. Hon markerade också hur viktigt det är med en utbyggnad av Vadstena slotts vallar. Jag förstår inte hur Alwa Wennerlund kan yrka bifall till hemställan i betänkandet i så fall. Vad tycker Alwa Wennerlund att man skall göra i Vadstena med det material som ligger i icke arkivvänliga depåer? Det skulle jag gärna vilja ha reda på.

När det gäller en skyndsam eller inte alltför långsam, eller hur nu Alwa

Wennerlund uttryckte sig, utbyggnad av vallarna vid slottet för landsarkivets räkning, har det nu gått 12–13 år sedan det förra beslutet fattades. Jag skulle gärna vilja veta vad kds anser är rimlig tid i det här sammanhanget.

Anf. 81 ALWA WENNERLUND (kds) replik:

Herr talman! Det pågår en utredning som Riksarkivet håller i. Den skall utreda frågan om utbyggnad av landsarkiven. Den skall redan i höst, i oktober, presentera en utvärdering. Vi får väl vänta och se vad man kommer fram till i den. Efter det hoppas vi att regeringen kan återkomma om utbyggnaden.

Anf. 82 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Behövs det en utvärdering av den nuvarande situationen när det gäller utbyggnaden av landsarkivet i Vadstena, Alwa Wennerlund? Beslut om det är redan fattat. Det är många år sedan det beslutet fattades. Jag tror att Alwa Wennerlund möjligen har missuppfattat vad den här utvärderingen kommer att handla om. När det gäller Vadstenaarkivet kan det knappast inte framkomma något nytt.

Däremot är naturligtvis inte frågan om var ett eventuellt nytt arkiv för södra Sverige skall ligga avgjord. Frågan om det skall ligga i Växjö, Kalmar, Jönköping eller någon annan ort kvarstår att lösa. Men har den egentligen med utbyggnaden av vallarna att göra? Anser kds det?

Anf. 83 ALWA WENNERLUND (kds) replik:

Herr talman! Vad jag kan förstå – jag har inte varit med i tolv år – väntar man med utbyggnaden av Vadstena vallar tills den utredning som Riksarkivet håller på med är färdig.

Anf. 84 BJÖRN KAALING (s):

Herr talman! Jag har för avsikt att kommentera kulturutskottets betänkande nr 24 som behandlar museer och utställningar. I huvudsak vill jag ta upp den del som berör Arbetets museum i Norrköping.

Frågan om statens engagemang i Arbetets museum har ju varit föremål för debatt i den här kammaren flera gånger under de senaste åren.

När vi hade en socialdemokratisk regering ansåg den borgerliga oppositionen att riksdagen gick för långt i sitt stöd till museet. När vi sedan fick en borgerlig regering föreslog kulturministern i följdriktigt, utifrån sina utgångspunkter, riksdagen att kraftigt sänka stödet till Arbetets museum.

Lyckligtvis blev det inte så, eftersom både kds och Centerns representanter i kulturutskottet agerade. Jag vill framhålla att de agerade berömvärt. Till skillnad från kulturministern såg de det ansvar som staten har, och bör ha, för Arbetets museum. Riksdagen beslutade alltså i följd att gå emot kulturministerns förslag om nedskärning av anslaget till Arbetets museum.

I årets kulturbudget under posten Bidrag till vissa museer går förvisso kulturministern försiktigare fram och föreslår att anslaget till Arbetets museum skall vara oförändrat på nivån 9 miljoner kronor. Tyvärr nöjer sig den borgerliga majoriteten i kulturutskottet med ett oförändrat anslag.

Det hade nog kunnat accepteras om det inte hade varit så att andra likvär-

diga museer erhåller en uppräknig av sina anslag. I några fall erhåller de dessutom kompensation för övergången till flexibla lönebidrag. Det får alltså inte Arbetets museum del av.

Vi socialdemokrater har föreslagit i en motion att anslaget till Arbetets museum skall räknas upp med 500 000 kronor. Det skulle kompensera för pris- och löneuppräknig på samma sätt som har skett hos övriga museer.

Varför är det då angeläget att inte Arbetets museum missgynnas? Museet utgör ett nytt inslag i den svenska museivärlden. Det är mycket intressant både nationellt och internationellt, och det är mycket uppmärksammat. Vid Arbetets museum ägnar man sig inte i första hand åt att samla in föremål, även om detta förekommer i samarbete med Nordiska museet.

Utgångspunkten för museet är arbetet och att i första hand dokumentera erfarenheter i arbetslivet och arbetet i nutid. Det görs också bl.a. av Nordiska museet. Det är värt att nämna att Arbetets museum och Nordiska museet samarbetar kring just dokumentationen. Det nya ligger i att man på Arbetets museum lägger tyngdpunkten vid den folkbildande verksamheten. Genom seminarier lyfter man fram de frågor som dokumentation och utställning utgör en del av.

Som exempel kan nämnas den dokumentation som man gjorde kring det typiska kvinnoyrke som städning utgör. Utställningen heter Kring en trappa. Den beskriver det tunga och slitsamma arbete som trappstädning är om man har det som yrke. Dokumentationen blev en mycket läsvärd bok där kvinnor berättar om sina erfarenheter från yrkeslivet. Berättelserna har också gestaltats i en utställning.

Man har anordnat seminarier där de erfarenheter som dokumenterats tagits upp till debatt. Avsikten med debatten är att låta erfarenheter och synpunkter vara grunden för en utveckling framåt i tiden. Det är alltså kännetecknet för Arbetets museum att man tydligare än andra museer, med historien som grund, faktiskt gör insatser för att även vara med och påverka framtiden i en positiv riktning.

Den nämnda utställningen, Kring en trappa, går i dagarna till den nordiska museifestivalen i Stavanger för deltagande i den tävling som anordnas för nordiska utställningar.

Exemplet på angelägna verksamheter vid Arbetets museum skulle naturligtvis kunna vara fler, men jag skall avstå från att ta fram fler i det här sammanhanget.

För egen del kan jag inte frigöra mig från intrycket att den borgerliga majoriteten fortfarande sitter fast i tanken att Arbetets museum är arbetarrörelsens museum och att det är av det skälet som museet särbehandlas i budgetsammanhang. Fackföreningsrörelsen och Kooperationen är förvisso stiftare av museet. Men den verksamhet som bedrivs syftar till att dokumentera och beskriva arbetet som sådant. Det är ju dit statens stöd går. Det är inte arbetarrörelsens historia och framtid det handlar om. Det är arbetets betydelse och förutsättningar som berörs.

Det förs inte motsvarande resonemang från borgerligt håll när det gäller Stiftelsen Tekniska museet som i sin konstruktion liknar Arbetets museum, men till skillnad från Arbetets museum är det näringslivet som är stiftare av Tekniska museet.

Prot. 1992/93:102

29 april 1993

*Teater, dans, musik
m.m.*

Det vore värdefullt om utskottsmajoriteten kom till insikt om hur viktigt det är att bättre stötta den verksamhet som bedrivs vid Arbetets museum och därmed på ett bra sätt komplettera det svenska museiväsendet med ett museum som beskriver det som utgör en mycket stor del av allas våra liv, nämligen arbetet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen vid kulturutskottets betänkande nr 24.

Anf. 85 HARRIET COLLIANDER (nyd):

Herr talman! Jag skall tala om läns museerna och de centrala museerna i litet olika perspektiv – om läns museerna som fria kulturinstitutioner och om de centrala museernas samlingar som ett nationellt intresse.

Vi är nog alla här ense om att varje läns museum är unikt och har en egen profil. I propositionen inför omorganisationen av läns museiväsendet i mitten på 70-talet beaktades detta. Där sades att läns museerna skulle få det fulla ansvaret för statsbidragets användning. Därefter har med åren det alltmer mäktiga Kulturrådet tagit sig före att intervensera i museernas frihet.

Varje läns museum vet bäst vad det behöver. Om textilsamlingen håller på att förintas, är det inte ett grundbelopp för en ny tjänst som ekolog som man behöver eller en ny tjänst för kulturmiljövård. Kulturrådet uppträder också som jultomte och viftar med pengar som museerna kan få om de ansöker härom. Många söker också en slant, även om det inte gäller just det Kulturrådsprojekt som ligger i linje t.ex. med museets dokumentationsverksamhet.

Kulturrådet har bränt av många enstegsraketer, pengar som i ett längre perspektiv kan sägas ha varit bortkastade. Jag hälsar därför med tillfredsställelse att Kulturrådets roll skall granskas i den kommande kulturpolitiska utredningen.

Vi har i vår motion om kulturpolitiken konstaterat att centrala museerna är styvmoderligt behandlade. Kulturministerns skrivningar, som jag tror i vissa stycken är Kulturrådets, är på sina ställen direkt fientliga. Man har t.ex. återigen börjat missbehandla Nordiska museet.

Jag tycker också att skrivningarna i propositionen visar på en dålig insikt i vari museernas svårigheter består. Vi föreslog därför att delar av Kulturrådets julklappspengar, som vi litet vanvördigt säger inom museivärlden, dvs. deras utvecklingsmedel, skulle specialdestineras till vård, konservering och bearbetning av samlingarna.

Jag vill i detta sammanhang säga till Charlotte Branting att det inte handlade om att vi ville höja anslagen. Vi ville omfördela inte 15 utan 7 miljoner av dessa medel direkt till museisamlingarnas vård och konservering. Vi menar att man i tider av ekonomisk kris inte har råd att leka med pengar, utan dessa måste i första hand gå till basverksamheter, även till sådant som inte är spektakulärt.

Jag menar att man i sådana här tider noga måste definiera vad som är nationellt intresse, vad man måste ge pengar till för att det i ett längre perspektiv skall finnas kvar. Jag menar därför att man med berätt mod får lov att ifrågasätta om man har råd att ge pengar till musikfestivaler och den ena eller

den andra verksamheten som man återigen kan ge pengar till när det blir bättre tider.

Vi vet att museernas samlingar på många håll är i dåligt skick och att en väntan på den kommande museiutredningen inte förbättrar läget. Vi har dock accepterat utskottets förslag att hänskjuta frågan till museiutredningen, och det är därför, Charlotte Branting, som vi inte har reserverat oss.

Vad gäller utredningen kan det kanske ibland kännas bekvämt och bra att ha en sådan att hänvisa saker och ting till, och det gäller väl också för regeringen. Jag har tänkt på detta när det gäller Naturhistoriska riksmuseet, där regeringen hänvisade de två självklara driftstjänsterna till geosonden in i Museiutredningens dunkel. Ett mycket klokt kulturutskott uppmärksammade dock detta och kommer nu tillsammans med regeringen att rätta till detta.

För att återgå till länsmuseumerna, som vår reservation gäller, menar vi i Ny demokrati att länsmuseumerna skall vara självbestämmande, att det är ledningarna för museerna som skall bestämma hur pengarna skall användas och hur verksamheten skall se ut. Också Länsmuseumernas samarbetsråd vill att så skall ske.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till vår reservation avseende mom. 20 i betänkandet nr 24.

Anf. 86 CHARLOTTE BRANTING (fp) replik:

Herr talman! När jag talade om 15,5 miljoner, Harriet Colliander, hänsyftade jag på det särskilda yttrandet vid det betänkande som jag hade att beröra och som behandlar teater, dans och musik. I det särskilda yttrandet har Simon Liliedahl hänvisat till förslaget om 15,5 miljoner i besparingar på anslaget Bidrag till utvecklingsverksamhet inom kulturområdet. Det var det som jag talade om.

Jag vill när jag ändå har ordet också framhålla att vi inte tycker att det är riktigt korrekt att säga att Nordiska museet har missbehandlats. Det står faktiskt i betänkandet att detta bereds inom Kulturdepartementet. Men det kommer Elisabeth Fleetwood att tala vidare om.

Anf. 87 HARRIET COLLIANDER (nyd) replik:

Herr talman! Vad jag syftar på när jag säger att Nordiska museet har blivit missbehandlat är utfallet av en jämförelse mellan hur Nordiska museet och Statens konstmuseer har behandlats när det gäller de kostnader som de har haft för bevakning. Statens konstmuseer får rabatt på återbetalningen, men inte Nordiska museet. Jag undrar vad det beror på. Vi börjar inom museivärlden fråga oss om den missbehandling som Nordiska museet har utsatts för under åren nu skall gå i repris.

Anf. 88 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! I regeringssammanträde den 25 februari angav statsrådet Friggebo vilka nya kulturutredningar som skulle genomföras. Det gällde bl.a. en som berör det område som vi här talar om, nämligen museiområdet. Vi välkomnar dessa utredningar, och vi välkomnar kanske ännu mer det för-

Prot. 1992/93:102
29 april 1993

*Teater, dans, musik
m.m.*

slag som då förelåg, nämligen om enmansutredningar på teater- och museiområdena. Det var dock ett annat förslag som bifölls av riksdagen.

Personligen – jag inskränker mig nu till att tala för mig själv – anser jag att det var ett beklagligt beslut. Jag tror att inte bara jag utan ganska många har kommit fram till att detta kommer att få den effekt som vi som var på den förlorande sidan då anförde, nämligen att det blir en försening av utredningarna. Jag har haft kontakt med personer som kommer att arbeta med dessa frågor, och vi är ganska övertygade om att den risken är stor.

Jag ser att Åke Gustavsson begär ordet, och det betyder kanske att vi får en debatt om detta. Det allra bästa vore naturligtvis om vi väntade med den debatten tills utredningarna är klara. Musik- och teaterutredningarna skall enligt direktiven vara klara i slutet på mars 1994, men jag fruktar att de då inte kommer att vara det.

Jag tror att vi kan vara eniga om att museiväsendet behöver utredas. Det är mycket som man skall gå igenom: samverkansformer, läns museerna, de kommunala museerna, centrala museer och ansvarsmuseer. Under museiveckan i Göteborg, där några av oss var närvarande, talade man om ansvarsmuseerna. Från de andra museernas sida ansåg man att ansvarsmuseerna inte hade tagit det ansvar som de borde ta. Från ansvarsmuseernas sida sades att detta inte var så lätt att göra, eftersom beslutet härom hade fattats i riksdagen utan att några extra resurser hade getts. Trots detta hade man under senare år ändå lyckats öka sitt ansvarstagande.

Jag skall fatta mig kort, eftersom det är sent och många ledamöter kanske är på väg hem till andra delar av vårt land.

När det gäller Arbetets museum vill jag gå tillbaka till det som sades förra året. När vi då höjde medelstillsdelningen till Arbetets museum sade vi att detta gjordes under förutsättning att stiftelsen inför kommande år skulle ta ett större ansvar. Vid det står vi fast.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i alla delar. Jag inskränker mig nu till detta och återkommer om jag får någon direkt fråga.

Anf. 89 HARRIET COLLIANDER (nyd) replik:

Herr talman! Jag vill beröra de utredningar som Elisabeth Fleetwood tog upp. Det är lätt att hamna fel i enmansutredningar. Det kan ligga en styrka i att en utredning är parlamentariskt tillsatt. Jag kan ge exempel på en utredning som hamnat fel därför att utredaren inte har varit klar över de utgångspunkter som gäller. Jag tänker på Arkeologiutredningen, där utredaren inte har förstått kvintessensen med arkeologiska utgrävningar, att det inte är grävandet som det handlar om utan om kunskapsinhämtning.

Museifrågorna är mycket komplicerade, som vi hörde Elisabeth Fleetwood säga. Vi känner inte så stort förtroende när vi ser att en statssekreterare från biståndsområdet skall sköta Museiutredningen. Det är en förklaring till att vi gärna vill ha en parlamentarisk medverkan, som kan ge en styrning i rätt riktning.

Anf. 90 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik:

Herr talman! Jag håller med Harriet Colliander om att detta kan vara en mycket besvärlig materia. Inte desto mindre eller kanske just därför behöver

vi denna utredning. Jag tycker att de direktiv som vi fått från kulturministern mycket bra täcker det fält som vi måste gå igenom.

Låt mig också säga att utredaren, Bengt Sæve-Söderbergh, faktiskt har erfarenhet även från detta område och inte bara från biståndsområdet. Han har varit ordförande i Folkets museum, och jag har genom mina kontakter med honom förstått att han sedan barndomen varit med i museivärlden. Jag tror att valet av honom var ett bra val och att vi skall kunna genomföra denna utredning.

Min skepsis riktar sig framför allt mot den korta utredningstiden, fram till mars 1994. Jag är orolig över den, men framtiden får utvisa hur det går. Vi får se om vi är klara den 1 mars.

Anf. 91 MONICA WIDNEMARK (s):

Herr talman! I kulturutskottets betänkande KrU26 behandlas filmpolitiken. Så sent som den 9 december beslutade majoriteten i riksdagen att importverksamheten med vuxenfilm skulle läggas ner. För oss socialdemokrater är detta en så angelägen fråga att vi har fört fram den igen.

Den verksamhet som Filminstitutet har bedrivit har varit ett komplement till den privata marknaden. Filminstitutet har sett som sin uppgift att bredda utbudet av filmer för svensk biopublik. Av de ca 200 filmer som varje år har premiär i vårt land är ca 75 % engelskspråkiga. Merparten av de övriga filmerna importeras i regel av Filminstitutet. Det är i huvudsak import av "smal" vuxenfilm som Filminstitutet har inriktat sig på.

Vi socialdemokrater anser att det är angeläget att Filminstitutet får behålla rätten att importera vuxenfilm. Då kan institutet tillsammans med de privata importörerna tillgodose den svenska filmpublikens behov. Det som ligger i detta "tillsammans" är en tillgång som vi skall vara rädda om.

Filminstitutet besitter i dag en mycket stor kompetens när det gäller filmimport och har också ett mycket gott renommé i världen. Därför är det viktigt att den kunskap som institutet har byggt upp under 18 år inte raderas och försvinner.

Efter vad jag har fått mig till känna, var de fria filmimportörerna inte på det klara med vad som skulle hända med filmimporten efter den 1 januari i år. Problemet för de fria importörerna var de ekonomiska transaktionerna i samband med importen, och det problemet rättades till när riksdagen fattade beslut den 9 december.

De fria importörerna ansåg sig inte vara utsatta för konkurrens av Filminstitutet. De arbetade tillsammans, och de kompletterade varandra. Riksdagens beslut om att stoppa Filminstitutets rätt att importera vuxenfilm kom därför som ett dräpslag för flera importörer – när de väl förstod innebörden av beslutet.

Men vad händer då i dag hos de fria importörerna? Jo, de kommer inte att kunna fylla behovet av importerad vuxenfilm. En fri importör har en viss volym per år som importören kan klara att upprätthålla. Betänk detta, mina vänner: Det är viktigt för dem att kunna upprätthålla den volym de redan importerar. Men de fria importörerna klarar inte att öka den volymen. Vad blir då konsekvensen? De fria importörerna upprätthåller den volym de tidigare har haft, men Filminstitutet får nu ej importera. Filminstitutets import-

Prot. 1992/93:102
29 april 1993

*Teater, dans, musik
m.m.*

volym har varit 20–25 filmer per år. Alltså blir det en minskad filmimport för svensk vuxen publik. Var det verkligen meningen? Jag tycker att vi alla skall tänka efter.

Vi socialdemokrater tycker att det skulle vara glädjande för svensk filmpublik om riksdagen beslutar att Filminstitutet även fortsättningsvis skall få behålla rätten att importera vuxenfilm.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen nr 1.

Jag vill också passa på att yrka bifall till betänkandets reservation nr 2 om Stöd till kulturtidskrifter.

Anf. 92 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till hemställan i kulturutskottets betänkande nr 26 om anslag på massmedieområdet. Jag yrkar avslag på de två reservationerna framförda av Socialdemokraterna.

Nu hörde vi Monica Widnemark tala sig varm för att anslag till Filminstitutets import av film för vuxenpublik inte bör avvecklas. Jag tycker att det bör avvecklas, och jag är övertygad om att den motivering som utskottet har framfört är hållbar. Utskottet framhåller – givetvis majoriteten – att eftersom andra importörer nu i betydande omfattning ägnar sig åt import av kvalitetsfilm för vuxna, anser utskottet att det med fog kan ifrågasättas om Filminstitutet även i fortsättningen skall importera vuxenfilm.

Utskottet anser det angeläget att understryka betydelsen av den princip som enligt regeringens förslag i fortsättningen skall vara bärande för den framtida statliga filmkulturella politiken och som bl.a. innebär att Filminstitutet inte bör ägna sig åt aktiviteter som branschen eller andra organisationer på filmens område kan göra.

Det här betyder att jag yrkar avslag på reservation nr 1.

Vidare har vi reservation nr 2, som gäller stöd till kulturtidskrifter. Även Elisabeth Persson var inne på den frågan, och hon ville ha alternativa distributionsformer för kulturtidskrifter. Hon anser att förslagen bör utredas. Även här har utskottets majoritet en motivering. Det är onödigt att upprepa den. Om någon är intresserad är det bara att läsa detta tunna betänkande. Men utskottet anser det inte vara erforderligt med någon riksdagens åtgärd med anledning av motion Kr313 yrkande 15, som återspeglar denna tanke.

Enligt regeringens förslag skall stödet till kulturtidskrifter sänkas med 2 miljoner kronor. Enligt den socialdemokratiska reservationen är situationen för landets kulturtidskrifter emellertid sådan att stödet inte får urholkas. Vi moderater, och även andra borgerliga representanter i utskottet, anser att situationen för landets ekonomi är sådan att vi måste minska en rad utgifter. Annars lär vi aldrig få ned budgetunderskottet. Det är en första förutsättning för att Riksbanken varaktigt skall kunna sänka räntan. Det är något som t.o.m. statsministern och skatteministern kräver, vilket dock förvånar Riksbanksfullmäktige.

Vidare finns det ett särskilt yttrande, och det är tre moderater som står för detta. Mitt namn är inte med på grund av att jag inte var närvarande vid justeringen. Men jag delar helt den uppfattning som framkommer här. Vi anser att ett statligt stöd till En bok för alla-verksamheten bör utgå endast

när det gäller litteratur för barn och ungdom. Det finns nämligen redan ett rikt utbud av kvalitetslitteratur för vuxna till lågt pris utan statliga subventioner.

Jag anser att det är helt onödigt med ett statligt anslag till En bok för alla-verksamheten. Vi får varje månad ungefär fyra exemplar från denna verksamhet. Det har också övertygat mig om att subventionen är onödig. Därför förutsätter vi moderater att regeringen i den kommande budgetprövningen beaktar våra synpunkter, så att vi slipper rösta mot vår övertygelse någon mer gång.

Anf. 93 MONICA WIDNEMARK (s) replik:

Herr talman! Hugo Hegeland säger att problemet för de fria importörerna säkert kommer att ordna sig. Men vi socialdemokrater tror inte att de fria importörerna kommer att klara av att tillhandahålla det antal filmer per år som ändå bör importeras till Sverige. Vad kommer att hända med filmbanken i framtiden om det importeras färre och färre filmer?

Vi socialdemokrater vill att Filminstitutet skall få behålla rätten att importera. Vi tycker inte att det skall råda något förbud. Filminstitutet skall få behålla rätten att inom ramen för sin verksamhet få importera film för vuxenpublik.

Anf. 94 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman! Jag känner faktiskt inte till att Filminstitutet inte har rätt till att importera film. Men de får betala för importen själva. Vi fick tidigare ta del av en förteckning över film som hade importerats. Ett flertal av dessa filmer hade bara haft 50–60 åskådare – i dubbel bemärkelse. Jag är helt övertygad om att importstödet har varit onödigt. I dagens läge med ett budgetunderskott på över 200 miljarder kronor är det lätt att spara på den onödiga utgiften.

Anf. 95 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Charlotte Branting utlovade att Hugo Hegeland såsom en exeget skulle tala om för mig huruvida utskottet menade att riksdagen var ett olämpligt forum för att överväga stöd till den lokala programverksamheten.

Jag har suttit kvar här och sett fram emot Hugo Hegelands tolkning av utskottets skrivning, som bl.a. Hugo Hegeland står bakom. Jag uppfattade inte att jag nåddes av denna ynnest.

Vad menar ni med att säga att stödet till lokalt producerad TV-verksamhet har varit bra och viktigt och att det kan därför framstå som naturligt att frågan om befrämjande av dessa verksamheter i lämpligt sammanhang får bli föremål för ytterligare överväganden? Det här är ju ett argument för att avslå stödet.

Anf. 96 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman! Visserligen sade Charlotte Branting att jag är en klok man, men det var ett förhastat uttalande. Jag har liknande svårigheter att svara på vad som menas med den här passusen. Den är inte kristallklar.

Anf. 97 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag tackar för detta. Jag ser fram emot att vi åtminstone kan vara ense på en punkt, dvs. om att utskottsmajoriteten har uttryckt sig på ett något suddigt sätt. Jag beklagar bara att det har fått de konsekvenser det har fått. Det dunkelt skrivna har fått vara vägledande för övriga utskottsledamöters ställningstagande i frågan om att avveckla stödet.

Jag beklagar att det är på det viset, och skulle naturligtvis gärna se att åtminstone utskottets medlemmar röstar för mitt yrkande, vilket går ut på att det lokala stödet kommer att kvarstå.

Anf. 98 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Jag skall bara göra någon liten kommentar om de olika kulturutredningarna och eventuella förseningar. Det var ju som Elisabeth Fleetwood själv antydde hon som lurade upp mig i talarstolen.

Jag skall inte gå in i polemik med någon om detta. Jag vill bara säga att jag liksom Harriet Colliander hoppas att utredandet skall gå bra. Det är i sak en vettig lösning, och vi får se vad som händer. Jag för min del hoppas att man skall kunna klara verksamheten på ett bra sätt. Det är alltså bra i sak att man utreder.

Det andra jag vill kommentera är Harriet Collianders inlägg om arkeologitutredningen, vilken jag tycker är mycket viktig. Den är för närvarande ute på remiss. Om det kan leda någon till att börja fundera på politiska konsekvenser vill jag gärna markera att Socialdemokraterna är mycket kritiska till det resultat utredningen har kommit fram till. Det kan vara ett exempel på hur en utredning kan köra snett.

Jag har haft många kontakter med människor som arbetar med utgrävningar. De undrar vad tusan utredningen håller på med.

Hugo Hegeland citerar utskottets majoriet som förra året skrev att andra filmimportörer i betydande omfattning ägnar sig åt import av kvalitetsfilm för vuxna, och att det inte skulle bli några problem om Filminstitutet slutade att importera. Situationen är nog dess värre i dag inte sådan. Det har uppstått ett tomrum. Den anglosaxiskproducerade filmen – framför allt den amerikanska – har såsom Monica Widnemark sade förut kommit att bli helt dominerande. Jag tycker att det är ett nationellt kulturellt intresse att medverka till att vi får impulser och intryck också från andra kulturer än den anglosaxiska. Det handlar litet grand om att stödja avantgardismen. Det gör man faktiskt i dessa sammanhang.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 maj.)

7 § Statliga förvaltningsfrågor

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1992/93:KU18 Statliga förvaltningsfrågor.

Anf. 99 HARRIET COLLIANDER (nyd):

Herr talman! Rubriken på mitt anförande lyder: "Begränsa nådemöjligheten vid livstidsstraff".

Livstidsstraff döms ju ut för mycket grov brottslighet. För mord kan man döma till tio års fängelse eller till livstid. När domstolen dömer till livstid, innebär det enligt rättegångsbalken livstid. Men i praktiken får alla som döms till livstid nåd.

Vi i Ny demokrati vill skärpa straffskalorna generellt, och vi vill också att man utreder förutsättningarna för att begränsa möjligheterna till nådeansökan vid livstidsstraff. Vi anser att livstidsstraff skall vara livstidsstraff, om det inte föreligger synnerliga skäl till att det inte skall vara det.

Vi vill alltså att en sådan utredning skall komma fram till att 11 kap. 13 § i regeringsformen ges ett tillägg som säger att det skall föreligga synnerliga skäl för att regeringen skall bevilja nåd vid livstidsstraff.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till Ny demokratis reservation vid mom. 1.

Anf. 100 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Jag delar utskottsmajoritetens uppfattning att det nu inte finns anledning att vidta någon åtgärd vad gäller frågan om nådeinstitutet. Det utgör ett komplement till den straffrättsskipning vi har. Genom nådeinstitutet är det möjligt att efterskänka och mildra straff som på grund av omständigheter som har inträffat efter domen eller av någon annan anledning framstår som obilligt.

Det som har inträffat tycks vara att regeringen nu är hårdare än tidigare i bedömningen när man tillämpar nådeinstitutet. Därför tror jag att det är viktigt att konstitutionsutskottet vid nästa års granskning närmare belyser frågan om hur nådeärenden handläggs. Jag har i det stycket samma uppfattning som Hans Göran Franck har givit uttryck för i ett särskilt yttrande.

När det gäller tillsättande av en medborgarrättskommission har vi i utskottet grundligt gått igenom ett omfattande material och enade kommit fram till den ståndpunkten att det nu inte finns ytterligare skäl att informera sig om de aktuella fallen.

Man kan emellertid notera att många medborgare har åtskilliga problem. Det finns anledning att fundera över hur man skall finna vägar för medborgare som känner sig förorättade att vinna någon form av upprättelse. Jag delar utskottsmajoritetens uppfattning att det inte är nödvändigt att skapa en ny institution eller kommission för att åstadkomma det.

Anf. 101 JOHN BOUVIN (nyd):

Herr talman! Jag går upp i talarstolen med anledning av motionen 1991/92:K517, där det yrkas på att man skall tillsätta en medborgarrättskommission. Det tycker inte utskottet att man skall göra, utan man förklarar att de instanser som finns skall provas i alla ändar.

Det har alla de människor som söker sin rätt gjort i många år. De får tyvärr inte sin rätt på grund av att de inte beviljas omprövning när de kommer till en viss nivå i rättsapparaten. Detta förslag var ett försök att få dessa männi-

skor att känna tilltro till rättsväsendet igen. Våra kära myndigheter kanske kunde inse att de gör fel ibland. Därför skrev jag motionen.

Jag räknade upp sex fall, och konstitutionsutskottet tittade väl ganska ordentligt på ett fall. Resultatet blev att utskottet ansåg att en medborgarrättskommission inte behövde tillsättas. Hur gör man då för att överpröva?

Nu hörde jag att tredje vice talman Bertil Fiskesjö kommer efter mig i talarstolen, och jag är då så gentil att jag ställer frågan till honom i stället. Jag lämnar plats, så kanske tredje vice talmannen kan förklara för mig och för de personer som söker sin rätt: Hur skall de bära sig åt, när det är så att säga bom stopp för dem?

Anf. 102 Tredje vice talman BERTIL FISKESJÖ (c):

Herr talman! Jag ber först att få yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Vad gäller nådeinstitutet, som Harriet Colliander tar upp i en reservation, är själva konstruktionen sådan att vi egentligen inte kan ha några specifika regler för nådeinstitutets tillämpning. De nådebeslut som regeringen fattar anses alltså inte vara prejudicerande på något sätt, utan man skall kunna se till situationen i det konkreta enskilda fallet.

Konstitutionsutskottet har granskat tillämpningen av nådeinstitutet, och jag för min del har ingenting emot att en sådan granskning görs snart igen. Förra gången nådeinstitutet granskades, var det faktiskt på mitt initiativ.

Det är naturligtvis bra för utskottet och för riksdagen att få en redovisning av hur det tillämpas. Däremot tycker jag inte att riksdagen skall försöka utfärda några direktiv för hur det skall tillämpas. Då försvinner själva meningen och syftet med nådeinstitutet.

Vad gäller frågan om medborgarrättskommission vill jag erinra om att utskottet på den punkten är enigt. John Bouvins partikamrat Harriet Colliander har varit med om behandlingen av ärendet hela tiden och har ingen reservation på den punkten. Hon har av något skäl ansett sig tvungen att ändå göra ett särskilt yttrande och säger: " – – – men anser ändå att det bör finnas en möjlighet att utreda frågan på annat sätt." Jag skulle kunna låta frågan gå vidare till Harriet Colliander, som är John Bouvins partikamrat: Vad är då "ett annat sätt"?

Vi bör i riksdagen enligt min mening över huvud taget vara väldigt försiktiga med att gå in i enskilda rättsfall. Det får vi helt enkelt inte göra enligt gällande grundlagsbestämmelser. Det hindrar naturligtvis inte att vi orienterar oss om hur det står till i rättssamhället, och det kan ju leda till motionsinitiativ. Det är väl den vägen som John Bouvin får gå. Om han anser att det finns brister i det svenska rättsliga systemet, kan ju det rättas till genom att man förändrar den gällande lagstiftningen.

Jag har inte, som det framställs i en del flygblad som har delats ut i de kvarter där jag bor i Lund, på något vis förringat de insatser som John Bouvin vill göra för dem som anser sig vara åsidosatta i det svenska rättssystemet. Jag tycker att det är vällovligt att riksdagsledamöter tar sig an deras sak.

Jag har personligen tagit mig an ganska många, måste jag säga, men det

har huvudsakligen bestått i att jag har försökt hjälpa dem till att hitta rätta instanser i samhället, för att de skall kunna få vad de anser vara sin rätt.

Sedan kan jag göra den för John Bouvin kanske litet nedslående iakttagelsen att det faktiskt har hänt några gånger att jag har blivit grundligt lurad, dvs. de uppgifter som jag har fått från dem som har påstått sig vara misshandlade i det svenska rättsliga systemet har visat sig inte vara korrekta. Den aspekten får man nog också hålla i minnet när man jobbar med sådana här frågor, där de enskilda människorna naturligtvis kan vara väldigt engagerade och tro på sin sak, men där det vid en mera objektiv granskning visar sig att det inte finns någon god grund för deras klagan.

Herr talman! Alltså bifall till konstitutionsutskottets hemställan i dess helhet i betänkande nr 18.

Anf. 103 HARRIET COLLIANDER (nyd):

Herr talman! Jag vill först kommentera det Bertil Fiskesjö sade om att vi vill utreda nådeinstitutet.

Jag vet inte om Bertil Fiskesjö var inne i kammaren när jag sade det, men Ny demokrati vill generellt skärpa straffskalorna. Om man nu tittar på 11 kap. 13 § regeringsformen, finner man att den inte säger någonting om livstidsstraff, för livstidsstraff är så att säga livstidsstraff enligt rättegångsbalken.

Vad vi vill att utredningen skall landa i är att man kompletterar den nämnda paragrafen i regeringsformen med en mening som säger att när det beviljas nåd för människor som är dömda till livstidsstraff skall det föreligga synnerliga skäl. Det handlar alltså inte om att ge regeringen direktiv för hur den skall göra.

När det gäller mitt särskilda yttrande i frågan om tillsättande av en medborgarrättskommission har jag under den utredning som utskottet har gjort, som är väldigt grannlaga, också insett att man inte kan få till stånd ytterligare något institut som kan överpröva beslut av Högsta domstolen, JO eller JK. Samtidigt är det inte bra att det finns människor som mår dåligt i vårt samhälle därför att de upplever att de inte har fått rätt. Det kan i vissa fall vara så att säga med rätta som de känner så.

När jag säger att vi kanske kommer tillbaka på ett annat sätt, beror det på att vi har börjat fundera över vad man kan göra åt detta, för det är fortfarande ett problem. Då får man ju titta på de instanser som finns. Det är kanske dags att vi tittar på JO och ser om vi så att säga kan göra någonting med JO i det här avseendet. Så vi har funderingar om att det kanske skall gå att hitta en framkomlig väg. Men det återkommer vi till.

Anf. 104 JOHN BOUVIN (nyd):

Herr talman! Jo då, jag är väl medveten om att det finns människor som rent ut sagt lurar en. Men de sex fall som jag räknat upp har jag kollat väldigt noga.

I ett fall, som jag vet att konstitutionsutskottet inte har tittat så mycket på, har jag läst domstolsprotokoll och funnit att det står på ett ställe att vittnet är avlidet och tyvärr inte kan vittna. Detta vittne lever än i dag. Då är det ganska märkligt att regeringsrätten inte tog upp fallet, för det gjorde den nämligen inte.

Då blir man ganska förtvivlad. Ett vittne, som i ett domstolsprotokoll har förklarats dött, lever och kan vittna, men vederbörande får inte överklaga. Hur det gick till i detalj vet jag inte, men jag tycker att det är frapperande nog att man förklarar en människa död som inte är död och att rättsväsendet sedan bara låtsas som ingenting.

Det kan vara en förklaring till att jag kämpar vidare. Jag tror att vi allihop måste hjälpa till här. Att förtroendet för rättsväsendet är under all kritik just nu, tror jag att var och en inser.

Jag har inte så mycket att tillägga denna gång, men jag säger som Harriet Colliander gjorde, att vi lär nog komma tillbaka i denna fråga på ett eller annat sätt. Det kan ju då vara trevligare om alla hjälps åt, fast jag vet att det är svårt att klara av att man har gjort fel och erkänna detta öppet. Men vi gör ju faktiskt fel litet då och då.

Anf. 105 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! När man pratar om framkomliga vägar för människor som på olika sätt har drabbats av förorätter, är en möjlighet att samla ett antal jurister på frivillig bas som åtar sig att utgöra något slags medborgartribunal, som granskar fallen och sedan gör ett uttalande som kan vara till stöd för medborgaren eller visa att hans problem inte har någon grund. Det kan naturligtvis en frivillig organisation ta på sig. Det har förekommit i historien att man har haft den typen av medborgartribunal.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 maj.)

8 § Återkallelse av del av motion

Andre vice talmannen meddelade att Lars Werner (v) i skrivelse den 28 april återkallat yrkande 4 i den av honom m.fl. väckta motionen 1990/91:U233 Världsbanken och IMF.

Andre vice talmannen anmälde att han avskrivit motionen i denna del.

Skrivelsen lades till handlingarna.

9 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Proposition

1992/93:212 Godkännande av frihandelsavtal m.m. mellan EFTA-staterna och Bulgarien

Motionerna

med anledning av prop. 1992/93:192 Sänkt dieseloljeskatt, m.m.
1992/93:Sk50 av Sten Söderberg (-)

med anledning av prop. 1992/93:208 Vissa tullfrågor avseende ADB-hantering

1992/93:Sk52 av Sten Söderberg (-)

1992/93:Sk53 av Sverre Palm och Bo Forslund (s)

med anledning av prop. 1992/93:230 Valfrihet i skolan

1992/93:Ub160 av Björn Samuelson m.fl. (v)

1992/93:Ub161 av Stina Gustavsson m.fl. (c)

1992/93:Ub162 av Sten Svensson m.fl. (m,c)

1992/93:Ub163 av Ulla Pettersson och Gunhild Bolander (s,c)

1992/93:Ub164 av Lena Hjelm-Wallén m.fl. (s)

1992/93:Ub165 av Christina Linderholm (c)

1992/93:Ub166 av Margareta Winberg m.fl. (s)

1992/93:Ub167 av Erling Bager och Håkan Holmberg (fp)

1992/93:Ub168 av Ian Wachtmeister m.fl. (nyd)

med anledning av prop. 1992/93:241 Övergång till konventionell beskattning
av allmännyttiga bostadsföretag

1992/93:Sk54 av Sten Söderberg (-)

1992/93:Sk55 av Lars Hedfors m.fl. (s)

10 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 28 april

1992/93:160 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till kommunikationsministern om buss i stället för järnväg till Arlanda:

Sedan en tid tillbaka har en järnvägsförbindelse planerats mellan Arlanda och Stockholm. Förutsättningen har varit att densamma i huvudsak kan finansieras av privata intressenter. Nu verkar det dock som att tilltänkta finansierars intresse minskat betydligt. Men kravet på goda kommunikationer kvarstår, och då är det tid att aktualisera realistiska och finansiellt försvarbara alternativ.

Mot bakgrund av den snabba och ytterst positiva utvecklingen på miljösidan vad gäller bussar vore det från den synpunkten, men även från ekonomisk sådan, riktigt att se över om inte snabbussförbindelser Arlanda – Stockholm är ett realistiskt alternativ. Finansiellt borde en sådan lösning också vara mycket attraktiv. Detta är ytterst viktigt mot bakgrund av det synnerligen besvärliga ekonomiska läge vi nu befinner oss i.

Snabbussar på aktuell sträcka kräver nämligen ingen utomstående finansiering utan kan till alla delar betalas med intäkter från resenärerna.

Är statsrådet mot bakgrund av bristande finansieringsvilja avseende en

järnvägsförbindelse Arlanda – Stockholm beredd att seriöst pröva ett alternativ med snabbussar på nämnda sträckning?

1992/93:161 av *Håkan Strömberg* (s) till kommunikationsministern om färjetrafiken inom de nordiska länderna:

Det danska rederiet DFDS/Scandinavian Seaways bedriver bl.a. färjetrafik med två färjor Köpenhamn – Helsingborg – Oslo. Rederiets färjor är registrerade DIS, Danskt Internationellt Skeppsregister. Fördelen för rederiet med denna registrering är främst att besättningen härigenom befrias från inkomstskatt.

Enligt uppgifter avser det danska rederiet i höst att utvidga seglationen med de DIS-registrerade färjorna med fem resor per vecka mellan Köpenhamn och Göteborg. Detta kommer att innebära ett ökat hot mot den svenskflaggade färjetrafiken mellan Sverige – Danmark, Danmark – Norge och Göteborg – Tyskland.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga kommunikationsminister Mats Odell följande:

Är ministern beredd att med de övriga nordiska länderna ta upp förhandlingar om krav på likvärdiga konkurrensförutsättningar för färjetrafik inom de nordiska länderna?

den 29 april

1992/93:162 av *John Bouvin* (nyd) till justitieministern om det svenska rätts-samhället:

Vid en debatt här i kammaren nämnde justitieministern att den som tittar på när brott begås utan att ingripa skall straffas. Det är bra. När nu någon ingriper och tar fast en brottsling så händer ofta det fantastiska att den som handlar som justitieministern sade straffas.

Allmänhetens förtroende för rättssystemet har gått förlorat och inte blir det bättre av att ju högre upp i hierarkin du befinner dig kan du göra desto större brott utan att straffas (exempelvis fallskärmsavtalen).

Regeringen gick i sin regeringsförklaring ut hårt med att det nu skulle tas krafttag för att stärka rättssäkerheten och rättstryggheten.

Bl.a. nämndes att brottsligheten skulle bekämpas med kraft. Straffskärpningar skulle genomdrivas och stöd till brottsoffer skulle införas.

Det var främst moderaterna som gett tydliga väljarlöften om att återskapa förtroendet för rättssamhället.

Bortsett från att vissa kosmetiska förslag har lagts fram, har oerhört litet hänt.

Jag undrar om justitieministern kan förklara för mig hur regeringen på den korta tid som nu står till buds skall kunna hålla sina löften till svenska folket om såväl ökad rättssäkerhet som ökad rättstrygghet.

Anmälades att följande frågor framställdes

den 28 april

1992/93:632 av *John Andersson* (-) till kommunikationsministern om ett större träbroprojekt:

I Sverige byggs landvägsbroarna i stål och betong, trots att det är möjligt att även använda annat material.

Sverige är ett "u-land" när det gäller att använda limträ i brobyggen. I USA finns 17 000 träbroar, en ny fyrfilig motorvägsbro har just byggts i trä. I Finland finns 500 träbroar osv.

Det är den nya limträtekniken som gör det möjligt för en träkonstruktion, jämfört med andra material, att få fördelar i livslängd, byggtid, underhåll och byggkostnad.

Det skulle vara mycket värdefullt, både som referensobjekt och för att främja teknikutveckling, om ett större träbroprojekt kom till stånd i vårt land.

Är kommunikationsministern beredd att ta nödvändiga initiativ för att detta blir möjligt?

1992/93:633 av *Marianne Andersson* (c) till kommunikationsministern om SAS fusionsplaner och den svenska infrastrukturen:

SAS/Linje-flyg har långt gående planer på fusion med tre europeiska flygbolag. Arbetet med fusionen forceras nu i mycket snabb takt. Det nya flygbolaget kommer av naturliga skäl att få sin tyngdpunkt i Centraleuropa. Vilken betydelse detta får för flygtrafiken i Sverige är svårt att förutse. Risken är dock stor att det blir betydande försämringar, vilket skulle få förödande konsekvenser – inte minst för näringslivet – och förpassa större delen av Sverige än mer till periferin i Europa.

Jag vill därför fråga kommunikationsministern:

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att säkra svensk infrastruktur i samband med SAS/Linje-flygs fusionsplaner?

1992/93:634 av *Karin Falkmer* (m) till jordbruksministern om eftergymnasiala skogliga utbildningen:

Skogsutbildningsgruppen inom Lantbruksuniversitetet, den s.k. SUG-gruppen lade fram sitt slutförslag i november 1992. Kring förslaget om de framtida eftergymnasiala skogliga högskoleutbildningarna – skogsmästarprogrammet och jägmästarprogrammet – råder en stor enighet.

Frågan har emellertid bordlagts av Lantbruksuniversitetets styrelse, bl.a. i avvaktan på översyn av naturbruksprogrammet på gymnasienivå samt behov av vidareutbildning av skogsarbetare/maskinförare till kvalificerade yrkesarbetare.

Det är otillfredsställande att låta ett beslut om den högre skogliga utbildningen vänta därför att frågor som rör gymnasial nivå resp. fortbildning inte har klarats ut.

Det är otillfredsställande att alla de ungdomar som söker information om de framtida eftergymnasiala skogliga utbildningarna inte kan få besked därför att det saknas beslut.

Vad ämnar statsrådet vidta för åtgärder för att beslutet om den eftergymnasiala skogliga utbildningen inte ytterligare skall förhalas?

den 29 april

1992/93:635 av *Ulrica Messing* (s) till finansministern om lösningar på arbetslösheten i Europa:

Finansministrarna i EG- och EFTA-länderna samlades för en tid sedan i Luxemburg för att diskutera gemensam politik kring den stora arbetslösheten i Europa. Detta var ett initiativ för att försöka hitta gemensamma lösningar på ett av vår tids allra största problem och på vår viktigaste framtidsfråga.

Det måste vara ett gemensamt ansvar över nationsgränserna för att kunna komma till rätta med arbetslösheten. Redan i dag ser vi att olika grupper i samhället, oavsett en kommande högkonjunktur, kommer att få problem med att återgå till den ordinarie arbetsmarknaden. Detta gäller framför allt ungdomar och kvinnor som är lågkonjunkturons stora förlorare.

Vilka konkreta förslag hade finansminister Anne Wibble med sig från Sveriges sida att framföra på ministermötet?

1992/93:636 av *John Bouvin* (nyd) till kulturministern om bevarande av den svenska kulturen:

Regeringsformen ålägger staten att främja etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla sin kultur. Bestämmelsen gäller alltså inte den svenska kulturen.

Jag ser med oro på hur mängden av flyktingar och invandrare ökat och på de konsekvenser detta får på befolkningssammansättningen. Redan omkring år 2050 beräknas svenskarna vara en minoritet av befolkningen!

Det här leder ju till att Sverige präglas alltmer av utländskt inflytande, på bekostnad av den svenska kulturen. Om inget görs nu kommer Sverige snart att helt domineras av främmande kulturer.

Därför undrar jag vad regeringen tänker göra för att främja svenskarnas möjligheter att få behålla och utveckla sin kultur.

1992/93:637 av *Ulrica Messing* (s) till arbetsmarknadsministern om ungdomsarbetslösheten:

Ungdomspraktikplatserna kommer att upphöra fr.o.m. sommaren, vilket innebär att ytterligare tiotusentals unga människor återigen blir arbetslösa. För några av dem kan sommarvikariat och andra extra jobb som kan tänkas

dyka upp under sommaren vara en möjlighet till sysselsättning, men för de allra flesta kommer det att innebära långa dagar utan något vettigt att göra.

Sysslösheten innebär stora problem, dels ekonomiskt för alla dem som genast får begränsade möjligheter att leva och utvecklas, dels sociala problem för människor som på alla sätt försöker fördriva sin tid. Att se 100 000 arbetslösa ungdomar på våra torg i sommar kan innebära svårigheter på många sätt.

Vilka åtgärder kommer arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund att vidta för att dämpa den stigande öppna arbetslösheten bland ungdomar som slutat sin ungdomspraktik?

1992/93:638 av Lars Moquist (nyd) till utrikesministern om Turkiet:

Turkiet rensar – och vi är vänner ändå.

Detta är en rubrik som mötte oss för några dagar sedan i pressen. Bakgrunden var en artikel av den engelske journalisten John Pilger.

Av artikeln framgår att västvärlden struntar i Turkiets krig mot kurderna. Åtta journalister har dödats sedan februari i år. På förfrågan om vad som hänt elva kurdiska fångar som nyligen dött i förhörshäkte har svaret enligt artikeln blivit att fyra av dem tagit livet av sig. Tre av dessa var barn, varav en skolflicka "hade hittat en pistol under sängen i sin cell".

Eftersom vi nu är så engagerade i de jugoslaviska grymheterna har frågan om den turkiska rensningen kommit i bakgrunden. Men den etniska rensningen i NATO-landet Turkiet borde påkalla vår omedelbara starka reaktion.

Min fråga till statsrådet Margaretha af Ugglas är:

Avser statsrådet vidta några initiativ – och i så fall vilka – för att påkalla världens uppmärksamhet på de övergrepp som äger rum i Turkiet?

1992/93:639 av Ingegerd Sahlström (s) till miljöministern om turismen och allemansrätten:

Allemansrätten är en omistlig tillgång för den moderna människan, för naturupplevelser och friluftsliv. Det är därför viktigt att både svenska och utländska besökare har kunskap om att den unika allemansrätten innebär både rättigheter och skyldigheter. Företag får inte i kommersiella syften utnyttja allemansrätten.

Upprörande exempel på missbruk av allemansrätten har nyligen uppmärksammats i Halland. Danska reseföretag har anordnat resor till värdefulla naturområden i Halmstads kommun. Störning av djurlivet och nedhuggningen av träd är några resultat av det danska besöket.

Självklart är utländska besökare välkomna till vår svenska natur – men – det får inte gå till på det sätt som skett i Halland. I iver att sälja Sverige utomlands får vi inte göra avkall på miljöhänsynen.

Vilka konkreta åtgärder avser miljöministern att vidta för att den svenska allemansrätten inte missbrukas inom turistnäringen?

1992/93:640 av *Eva Johansson* (s) till statsrådet Beatrice Ask om rätten att välja skola:

I regeringens prop. 1992/93:230 Valfrihet i skolan, föreslås ett tillägg till 4 kap. 6 § som innebär att en kommun kan neka barn och föräldrar plats i den skola de valt om det skulle medföra att "betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen".

Det råder stor enighet om att elever och föräldrar skall ha rätt att välja skola. Det är därför angeläget att den rätten inte inskränks för vissa grupper av barn.

Jag menar att det med anledning av den föreslagna lagändringen är angeläget med ett klarläggande att den inte får leda till att t.ex. barn med handikapp eller språksvårigheter sammanförs till speciella skolor i kommunen, med hänvisning till de kostnader det för med sig att bl.a. bygga upp kompetenser och avlägsna fysiska hinder.

Jag vill med hänvisning till ovanstående fråga skolministern följande:

Är skolministern beredd att uttala att närhetsprincipen skall gälla alla barn, även t.ex. handikappade barn och barn med annat hemspråk?

1992/93:641 av *Tage Pahlsson* (c) till statsrådet Bo Könberg om dubbla karensdagar:

Det nya sjukförsäkringssystemet med bl.a. en karensdag tycks som ofta med nya reformer vara behäftat med vissa "barnsjukdomar". Jag syftar i första hand på förhållandet att en sjukskriven med två deltidsanställningar kan drabbas av dubbla karensdagar.

Enligt uppgifter i bl.a. massmedierna uppger man vid försäkringskassorna att det inte går att undvika denna uppenbart felaktiga effekt utan ändring i lagtexten.

Jag vill därför fråga sjukvårdsministern:

Är man inom regeringen medveten om förhållandet, och vilka åtgärder avser man i så fall vidta för att nå rättelse?

1992/93:642 av *Tage Pahlsson* (c) till arbetsmarknadsministern om ungdomsarbetslösheten:

Ungdomspraktiken, som ju varit mycket lyckad för sitt syfte att hålla den öppna arbetslösheten för ungdomen nere, kommer att avbrytas över sommaren för att inte äventyra möjligheten till sommarvikariat o.d. Detta är enligt min uppfattning olyckligt, då mycket nu tyder på att den traditionella sommararbetsmarknaden inte längre fungerar, annat än i mycket begränsad omfattning, t.ex. på typiska turistorter.

Förutom de 80 000 – 90 000 ungdomar som frigörs från ungdomspraktiken kommer under försommaren ett stort antal ungdomar ut till en begränsad arbetsmarknad efter fullgjord militärtjänstgöring samt från gymnasie- och högstadieskolor. Risk finns att det – framför allt i storstäderna – kan komma att bli en "het sommar" med sociala problem och oroligheter, beroende på att ungdomen inte har sysselsättning.

Jag vill med anledning av den oro jag och många med mig känner inför en befarad situation med massarbetslöshet bland ungdom i sommar fråga arbetsmarknadsministern:

Prot. 1992/93:102
29 april 1993

Har regeringen någon beredskap för snabba insatser på arbetsmarknadsområdet inför sommaren, om det skulle visa sig att de ovan beskrivna farhågorna skulle besannas?

1992/93:643 av *Rose-Marie Frebran* (kds) till arbetsmarknadsministern om ungdomar och starta-eget-bidraget:

Alla är överens om att arbetslösheten, och då inte minst bland ungdomar, är ett allvarligt problem. Regeringen har också gjort kraftfulla satsningar på arbetsmarknadspolitiska insatser för ungdomar.

Arbetsmarknadsministern har slagit fast vid flera tillfällen att det s.k. starta-eget-bidraget måste prioriteras mycket högt. I kompletteringspropositionen slås fast att AMS så långt som möjligt skall tillse att resurser finns för lämpliga sökande med hållbara idéer.

För närvarande är reglerna sådana att personer under 20 år inte kan komma i fråga för bidraget även om man har en bärkraftig idé. Det finns åtskilliga exempel på lyckade projekt i gymnasieskolans satsning Ung företagsamhet. Det borde vara en självklarhet att bygga vidare på den grund dessa projekt utgör. Starta-eget-bidrag borde alltså betraktas som ett likvärdigt alternativ till ungdomspraktiken.

Är arbetsmarknadsministern beredd att verka för att en regeländring kommer till stånd som gör det möjligt för 18- och 19-åringar att erhålla starta-eget-bidrag om de kan uppvisa en bärkraftig affärsidé?

1992/93:644 av *Åke Carnerö* (kds) till försvarsministern om splitterskyddade bandvagnar inom försvaret:

I årets budgetproposition nämner regeringen att ökad vikt skall läggas vid totalförsvarets förmåga att medverka i humanitära insatser och fredsbevarande operationer under FN:s eller ESK:s ledning.

Beredskap bör således finnas för försvarsmakten att i framtiden kunna utrusta förband för tjänstgöring i krigsliknande situationer. Försvarsbeslut 92 prioriterade bl.a. soldatens skydd och säkerhet, vilket naturligtvis även skall gälla vid tjänstgöring utomlands.

I vårt land finns framtaget splitterskyddade bandvagnar (Skalman) av Hägglunds.

För att kunna förse framtida svenska fredsbevarande förband med sådana fordon men också för att söka behålla inhemsk kompetens på bandfordonssidan borde försvaret inköpa ett antal fordon av detta slag.

Vad avser försvarsministern att vidta för åtgärder för att bevara svensk kompetens vad gäller splitterskyddade bandvagnar?

1992/93:645 av *Birgitta Hambræus* (c) till kommunikationsministern om förtroendet för Postverket:

Riksdagen har i dag debatterat Postverkets framtid och beslutat att anslå ytterligare 50 miljoner kronor utöver regeringens förslag, för att postservice i glesbygden skall upprätthållas.

Riksdagen konstaterade att regeringen återkommer senare i år med ett förslag om grundläggande lagstiftning om postbefordran och postgiroverksamhet samt i samband därmed med förslag om bolagisering. Det verkar emellertid som om Postverket redan verkställer bolagiseringen utan att invänta riksdagsbeslutet.

På mindre orter är ett postkontor mycket betydelsefullt, både som arbetsplats och för ortens status och service till befolkningen. Det finns exempel på att Posten nu minskar sin personal genom att föra ut verksamheter till entreprenad och genom att säga upp deltidsanställda eller kräva att de accepterar heltidsanställning. Vidare rapporteras att Posten nonchalerar lokala intresseföreningar som bildas för att samarbeta med det allmänna om service och jobb i bygden.

Vad vill kommunikationsministern göra för att säkerställa Postverkets förtroende och service på landsbygden?

1992/93:646 av *Martin Nilsson* (s) till finansministern om lösningar på arbetslösheten i Europa:

Finansministrarna i EG- och EFTA-länderna samlades nyligen i Luxemburg för att diskutera ett gemensamt försök att motarbeta den växande arbetslösheten. Helt klart är att det blivit allt svårare att driva en reellt expansiv och framgångsrik ekonomisk politik isolerat till ett land då ekonomin blivit alltmer internationaliserad.

Samtidigt har en strikt åtstramningspolitik under 80-talet i övriga Väst-europa inte visat sig kapabel att effektivt bekämpa arbetslösheten.

Initiativet var därför viktigt och angeläget. Redan i dag ser vi en uppenbar risk att stora grupper hamnar utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Hit hör långtidsarbetslösa, ungdomar samt människor med skador och sjukdomar. Återinträdet blir inte utan problem. Därför behövs åtgärder snarast.

Nu tycks inte mötet ha resulterat i de klara och raka besked som förhoppningarna i exempelvis medierna gav uttryck för.

Min fråga till finansministern är vilka konkreta förslag till åtgärder som finansministern hade med sig från Sveriges sida.

1992/93:647 av *Ingvar Eriksson* (m) till jordbruksministern om utrotning av turberkulos hos hjortdjur:

För snart 17 månader sedan konstaterades att hjortar i hägn drabbats av TBC.

Total utslaktning av smittade besättningar genomfördes, varvid samtliga djur destruerades. Endast ett fåtal djur var sjuka eller kunde efter besiktning konstateras vara smittade. Således grävdes många friska djur ned, till miljonkostnader för staten.

Förlusterna för drabbade hägnägare blev stora, inte minst genom det drastiska produktionsavbrottet. Ännu har inte slutreglering av förlusterna skett.

Ej heller har något förslag till tillvägagångssätt för sjukdomsbekämpning och kontroll till rimliga kostnader lagts fram.

Prot. 1992/93:102
29 april 1993

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidtaga för att slutreglering av skador och förluster snarast sker?

1992/93:648 av *Ingvar Eriksson* (m) till jordbruksministern om bekämpning och utrotning av bisjukdomen varroa:

Kampen mot den fruktade bisjukdomen varroa fortsätter målmedvetet i vissa delar av landet, trots den uppgivenhet som visats från ansvariga myndigheters sida.

Det beklagliga är att de biodlare som fortfarande kämpar vidare, med hjälp av tidigare beprövade metoder mot varroans spridning, känner sig motarbetade och åsidosatta.

Uppenbart är det så att brister i tillämpning av bisjukdomslagen (SFS 1974:211 m.fl.) förekommer. Nu tillämpade bestämmelser om vandring med bin inom zon 1 befämjar varroans spridning och är därför ett hån mot bisjukdomslagen och dess intentioner.

Vilka åtgärder avser statsrådet vidtaga i syfte att effektiva åtgärder sätts in för bekämpning och utrotning av bisjukdomen varroa?

1992/93:649 av *Hans Karlsson* (s) till justitieministern om åtgärder för att stärka tilltron till rättsväsendet:

Tilltron till det svenska rättsväsendet ifrågasätts allt oftare. I augusti 1992 dödades en bilförare i en trafikolycka i Karlskoga. De inblandade fordonen var en personbil, vari den omkomne färdades, och en tung lastbil med släp. Olyckan inträffade vid en ljusreglerad korsning. Enligt utredningen visar färdskrivaranalysen att lastbilen framförs med en hastighet av 89 km när kollisionen inträffar. Ett vittne i en efterföljande bil uppger att lastbilsförare körde in i korsningen mot rött ljus. Trots den grava hastighetsöverträdelsen och vittnesuppgiften om körning mot rött ljus lägger åklagaren ner åtalet. Åklagarens beslut har naturligtvis väckt starka känslor och mängder av protester. Människor frågar sig naturligtvis hur det står till med rättsväsendet och rättvisan i Sverige.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga justitieministern följande:

Vilka åtgärder är justitieministern beredd att vidta för att stärka människors tilltro till rättsväsendet, så de känner trygghet inför det rättssystem som vi har i Sverige?

1992/93:650 av *Alwa Wennerlund* (kds) till justitieministern om sammanslagning av Eslövs och Lunds polisdistrikt:

Regeringen har beslutat att det är länsstyrelserna som skall besluta om hur polisdistrikten skall se ut. Länsstyrelsen har tillsatt en utredning som skall arbeta med dessa frågor. I Eslövs polisdistrikt har man precis byggt upp en bra organisation med fem vakthavande befäl som leder var sitt vaktlag som täcker hela distriktet – Eslöv, Höör och Hörby – hela dygnet. Detta har med-

fört en väsentlig förbättring av bevakningen i det mellanskånska distriktet. Man ser polisen ute på gator och torg. Det finns bra bevakning även om nätterna, då de flesta brotten begås. Människor känner sig mer trygga nu. Man känner "sin" polis. Det pågår också ett arbete som går ut på att arbeta upp ett samarbete med kommun, skola och närings- och föreningsliv.

Min fråga till justitieministern är:

Avser justitieministern att verka för att nuvarande organisation med vaktlag kommer att fortsätta även om Eslövs och Lunds polisdistrikt slås samman?

12 § Kammaren åtskildes kl. 17.54.

Förhandlingarna leddes

av andre vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 3 § anf. 24 (delvis),

av förste vice talmannen därefter t.o.m. beslutet om uppskjuten votering och

av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Torsdagen den 29 april

1 § Justering av protokoll	1
2 § Särskild debatt om kriget i Bosnien	1
Andre vice talmannen (om debattreglerna)	
Lars Leijonborg (fp)	
Pierre Schori (s)	
Pär Granstedt (c)	
Margareta Viklund (kds)	
Ian Wachtmeister (nyd)	
Bertil Måbrink (v)	
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
3 § Turism	25
Kulturutskottets betänkande KrU15	
Debatt	
Maja Bäckström (s)	
Simon Liliedahl (nyd)	
Stina Eliasson (c)	
Birgitta Wistrand (m)	
(forts. 5 §)	
Ajournering	34
Återupptagna förhandlingar	34
4 § Information från regeringen om ett yttrande från FN:s kommitté för barnets rättigheter	34
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Eva Zetterberg (v)	
Margareta Israelsson (s)	
Birgitta Dahl (s)	
Hans Göran Franck (s)	
Ewa Hedkvist Petersen (s)	
5 § (forts. från 3 §) Turism (forts. KrU15)	44
Lennart Nilsson (s)	
Birgitta Wistrand (m)	
Stina Eliasson (c)	
Bengt Dalström (nyd)	
Claus Zaar (nyd)	
Hugo Hegeland (m)	
Beslut	53
Beslut om uppskjuten votering	53
6 § Teater, dans, musik m.m.	54
Kulturutskottets betänkanden KrU20, KrU22, KrU24, KrU25 och KrU26	
Debatt	
Anders Nilsson (s)	

	Simon Liliedahl (nyd)	
	Elisabeth Persson (v)	
	Charlotte Branting (fp)	
	Alwa Wennerlund (kds)	
	Björn Kaaling (s)	
	Harriet Colliander (nyd)	
	Elisabeth Fleetwood (m)	
	Monica Widnemark (s)	
	Hugo Hegeland (m)	
	Åke Gustavsson (s)	
	<i>Beslut skulle fattas den 5 maj</i>	
7 §	Statliga förvaltningsfrågor	76
	Konstitutionsutskottets betänkande KU18	
	Debatt	
	Harriet Colliander (nyd)	
	Bengt Hurtig (v)	
	John Bouvin (nyd)	
	Tredje vice talman Bertil Fiskesjö (c)	
	<i>Beslut skulle fattas den 5 maj</i>	
8 §	Återkallelse av del av motion	80
9 §	Bordläggning	80
10 §	Anmälan om interpellationer	
	1992/93:160 av Sten Andersson i Malmö (m) om buss i stället för järnväg till Arlanda	81
	1992/93:161 av Håkan Strömberg (s) om färjetrafiken inom de nordiska länderna	82
	1992/93:162 av John Bouvin (nyd) om det svenska rättssamhäl- let	82
11 §	Anmälan om frågor	
	1992/93:632 av John Andersson (-) om ett större träbroprojekt	83
	1992/93:633 av Marianne Andersson (c) om SAS fusionsplaner och den svenska infrastrukturen	83
	1992/93:634 av Karin Falkmer (m) om eftergymnasiala skogliga utbildningen	83
	1992/93:635 av Ulrica Messing (s) om lösningar på arbetslöshe- ten i Europa	84
	1992/93:636 av John Bouvin (nyd) om bevarande av den svenska kulturen	84
	1992/93:637 av Ulrica Messing (s) om ungdomsarbetslösheten	84
	1992/93:638 av Lars Moquist (nyd) om Turkiet	85
	1992/93:639 av Ingegerd Sahlström (s) om turismen och alle- mansrätten	85
	1992/93:640 av Eva Johansson (s) om rätten att välja skola. .	86
	1992/93:641 av Tage Pålhlsson (c) om dubbla karensdagar . .	86
	1992/93:642 av Tage Pålhlsson (c) om ungdomsarbetslösheten	86
	1992/93:643 av Rose-Marie Frebran (kds) om ungdomar och starta-eget-bidraget	87

1992/93:644 av Åke Carnerö (kds) om splitterskyddade bandvagnar inom försvaret	87	Prot. 1992/93:102 29 april 1993
1992/93:645 av Birgitta Hambræus (c) om förtroendet för Postverket	87	
1992/93:646 av Martin Nilsson (s) om lösningar på arbetslösheten i Europa	88	
1992/93:647 av Ingvar Eriksson (m) om utrotning av tuberkulos hos hjortdjur	88	
1992/93:648 av Ingvar Eriksson (m) om bekämpning och utrotning av bisjukdomen varroa	89	
1992/93:649 av Hans Karlsson (s) om åtgärder för att stärka tilltron till rättsväsendet	89	
1992/93:650 av Alwa Wennerlund (kds) om sammanslagning av Eslövs och Lunds polisdistrikt	89	

